

Літаратура і Мастацтва

ВЫДАЕЦЦА
3 1932 г.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕНІКАЎ БССР

№ 39 (2670)

Пятніца, 28 верасня 1973 года

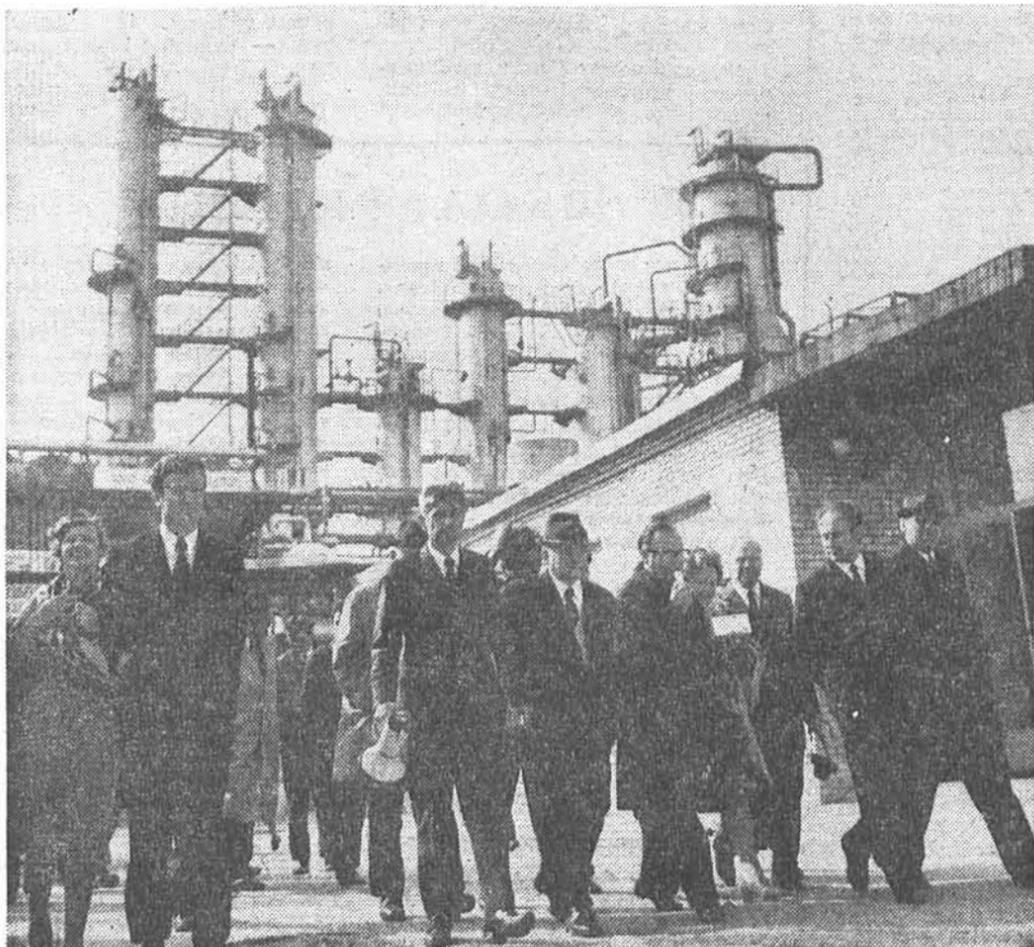
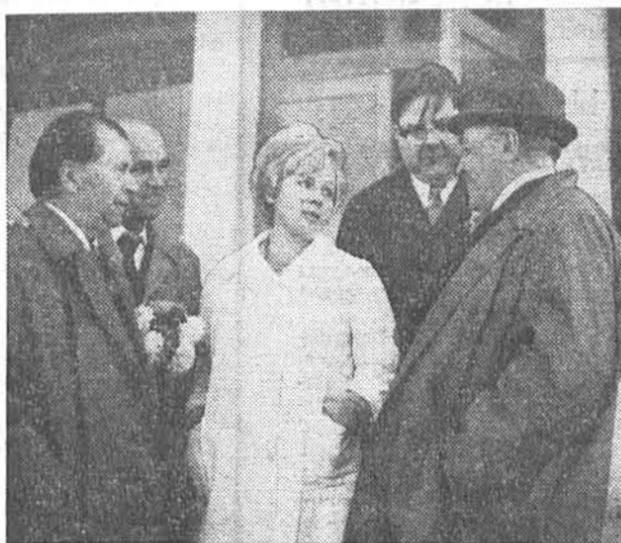
Цана 8 кап.

На гэтых здымках—толькі асобныя моманты цёплых, незабыўных сяброўскіх сустрэч, што адбыліся ў час семінара ў дзеячоў літаратуры і мастацтва з працаўнікамі Віцебшчыны.

Ажыўлена, з узаемнай цікавасцю гутарылі кампазітар Ул. Алоўнікаў, пісьменнікі І. Шамякін, Я. Скрыган, А. Асіпенка з перадавымі работнікамі эксперыментальнай базы «Вусце» [зверху].

Такімі ж хвалючымі былі сустрэчы з рабочымі Полацкага нафтаперапрацоўчага завода [злева] і ў калгасах імя Чырвонай Арміі [справа] і імя Кірава [знізу].

Рэпартаж аб семінары творчых работнікаў у Віцебскай вобласці чытайце на 3-й стар.

ВОСЬ ЯНА—

IX

«ДЭМАКРАТЫЯ»

Гарачынёй Атакамы
Патыхае ад радыё,
Крывёю
Рабочых Сант'яга
Заліты
Газет радкі...
Вось яна—
Іх
«Дэмакратыя»,
Заходняя «дэмакратыя»,
Хвалёная «дэмакратыя»
Ашчэрыла іклы-штыкі.
Яны
Дазваляюць толькі
Пагуляць у «дэмакратыю»,
Калі хто выходзіць за рамкі,
Адразу спыняюць гульнію—
Трыбунаў народных

расстрэльваюць,

Народных абраннікаў катуюць
І на народ нацкоўваюць
Чорнае хунты гайню.

Гарачынёй Атакамы
Патыхае ад радыё,
Крывёю
Рабочых Сант'яга
Заліты
Газет радкі...
Вось яна—
Іх
«Дэмакратыя»,
Заходняя «дэмакратыя»,
Хвалёная «дэмакратыя»
Ашчэрыла іклы-штыкі.
Над Чылі—
Замардаваныя
Цені пльвучць крываваыя...
Ды веру,
З-за хмар прагляне
Яснага неба
Блакiт,
Паднімуцца
Загартаваныя
Чылійскія пралетары,
Выб'юць з пашчы зварынай
Драпежныя іклы-штыкі.

Мiкола ЯНЧАНКА.
г. Рагачоў.

«ТРЫБУНАЛ»

НА УКРАЇНСКОЙ СЦЭНЕ

П'есаў беларускага драматурга Андрэя Макаёнка «Трыбунал» народны тэатр імя Яраслава Галана Барыслаўскага палаца культуры нафтавікоў пачаў свае выступленні перад глядачамі горада.

Новая работа тэатра не ўпершыню пазнаёміць жыхароў Барыслава з творчасцю літаратараў братняй рэспублікі. У апошнія гады тэатрам інсцэніраваны творы Янкі Купалы, Кандрата Крапівы, Івана Шамякіна.

М. ВЫСОЦКІ.

г. Барыслаў,
Львоўская вобласць.

ПАЭМЫ Ў БРОНЗЕ

Выстаўка твораў вядомага рускага скульптара-аніmalіста Я. А. Лансера адкрылася ў Дзяржаўным мастацкім музеі БССР. Яна прысвечана 125-годдзю з дня нараджэння мастака. У экспазіцыі сабраны ўзоры яго творчасці: тэматыка і сюжэты якіх навіны ўражаннямі ад паездкаў па краіне і за рубліком. У іх ліну «Кіргіскі табун на адпачынку», «Араб на кані», «Запарожца пасля бітвы» і іншыя. Аб палезе руска-турэцкай вайны 1877—1878 гадоў расказваюць скульптуры «Пераход цераз Балканы» і «Генерал Снобелеў». Паказан лепшы твор Я. Лансера — «Святаслаў перад паходам на Царград».

БЕЛТА.

ВЕСТКІ З МІНШЧЫНЫ

РАЯЦА КУЛЬТАСВЕТ-РАБОТНІКІ

У Старадарожскім раённым доме культуры адбылася нарада работнікаў культасветустановаў раёна. На нарадзе адзначалася, што з пачатку года ў клубах і дамах культуры раён

на праведзена 180 масавых мерапрыемстваў, для калгаснікаў і работнікаў саўгасаў прачытана звыш 300 лекцый і дакладаў, арганізавана 242 кніжныя выстаўкі, праведзена 160 канферэнцый чытачоў і літаратурных вечароў, працуе 40 перасоўных бібліятэк.

Вопытам сваёй работы падзяліліся загадчыкі Ляўкоўскага і Каваліцкага сельскіх клубаў В. Дзенісевіч і Г. Кароль, загадчыкі Соланскай, Крываносаўскай, Сіпягоўскай сельскіх бібліятэк К. Калеснік, Н. Шчэрба, К. Шэшка і іншыя.

НА ШЫРОКІМ ЭКРАНЕ

Новая стацыянарная кінаўстаноўка абсталявана ў клубе вёскі Дня Чэрвеньскага раёна.

Зараз жыхары вёскі маюць магчымасць глядзець шырокаэкранныя мастацкія фільмы. Цяпер у раёне дзейнічае пяцьдзесят адна стацыянарная кінаўстаноўка.

ЛІТАРАТУРНЫЯ ВЕЧАРЫ

Сапраўдным прапагандыстам кнігі стала Крамечкая сельская бібліятэка Стаўбцоўскага раёна. Тут арганізаваны выстаўкі «Нашы сябры», «Твая любімая

кніга», «Гэта цікава ведаць», «Прырода роднага краю». Сявет бібліятэкі і мясцовага клуба правёў літаратурныя вечары на тэмы: «Той, хто з кнігай сябруе, ведае ўсё», «Кніга — мая любімая спадарожніца», «Мая прафесія — гордасць мая» і іншыя.

Нядаўна ў бібліятэцы адбылася канферэнцыя чытачоў па раману І. Шамякіна «Тры-вожнае шчасце».

П. ГНАТОВІЧ.

На кінастудыі «Таджыкфільм» закончыліся здымкі новага мастацкага фільма «Тайна забытай пераправы», прысвечанага 50-годдзю Таджыкскай ССР.

Аўтар сцэнарыя — Аксам Сідкі. Рэжысёр — Сухбат Хамідаў, апэратар — Анвар Мансураў.

Ролі выконваюць: Г. Жжэнаў, Б. Бейшналіеў, Ата Мухамеджанав, М. Вахідаў, Лейла Абукова, А. Джалыеў, Р. Хусейнаў.
Фота Ю. САВІНА.

СТАНЕ САЎГАС НЕПАЗНАВАЛЬНЫМ...

Шырока расквінуліся палі саўгаса «Банонь». Гаспадарка налічвае каля дзевяці тысяч гектараў сельскагаспадарчых угоддзяў. З году ў год тут расце ўраджайнасць палёў, павялічваецца вытворчасць прадуктаў жывёлагадоўлі.

Нядаўна беларускі навукова-даследчы інстытут эканомікі і арганізацыі сельскай гаспадаркі распрацаваў для саўгаса «Банонь» комплексны план сацыяльна-эканамічнага развіцця на бліжэйшыя дзесяць гадоў.

У ім прадугледжана

ўсебаковае развіццё грамадскай гаспадаркі. Вялікае месца ў комплексным плане адводзіцца культурнаму развіццю саўгаса, забудове вёсак і пасёлкаў на новай аснове.

На тэрыторыі саўгаса цяпер размяшчаецца 48 населеных пунктаў, у кожным з якіх пражывае каля ста чалавек. Толькі такія пасёлкі, як Ветрына, Дуброўка, Рудня, Будзінава і Кутняны налічваюць ад трохсот да чатырохсот жыхароў.

У бліжэйшыя гады рабочыя, што жывуць у

невялікіх вёсачках, будуць пераселены ў новыя добраўпарадкаваныя пасёлкі. Адзін з іх ужо будзеца. Тут узводзіцца шматпавярховыя дамы ў некалькі паверхаў, а таксама культурна-бытавыя будынкi. Поўным ходам ідзе будаўніцтва бальніцы на 60 ложкаў, сярэдняй школы на 1.100 і інтэрната на 140 школьнікаў. Вырашана таксама пабудаваць на цэнтральнай сядзібе яслі-сад на 90 дзяцей.

Фельчарска-акушорскія пункты адкры-

юцца ў Кутнянах, Бадзінаве і Дуброўцы. У гэтых жа пасёлках будуць і яслі-сады.

У новым пасёлку адкрыецца камбінат бытавога абслугоўвання, сталова, магазіны. Будзе дзейнічаць фізкультурны комплекс — футбольнае поле з трыбунамі для глядачоў, баскетбольны і валебольны пляцоўкі, цiр. Непдалёку з'явіцца вадасховішча, дзе будуць праводзіцца заняткі на плаванні.

Комплексны план развіцця саўгаса абмеркаваны на сходах рабочых, што адбыліся ва ўсіх брыгадах.

В. МАРЫНІЧ.

Полані раён.

БРАТЭРСКАЯ
ДРУЖБА

Даўняя братэрская дружба ўсталявалася паміж працоўнымі Габраўскай акругі Народнай Рэспублікі Балгарыі і Магілёўскай вобласці нашай рэспублікі. Шматлікія прамысловыя калектывы горада Магілёва і перадавыя гаспадарак вобласці не аднойчы выязджалі ў Народную Рэспубліку Балгарыю для абмену вопытам, а літаратурна-мастацкія калектывы Балгарыі выступалі з канцэртамі і літаратурнымі праграмамі ў горадзе Магілёве, калгасах імя К. П. Арлоўскага, Лаўсанбудзе, шаўковай фабрыцы імя В. В. Куйбішава і інш.

Абласная газета «Магілёўская праўда» друкавала творы балгарскіх літаратараў у перакладзе Аляксея Пысіна, Ніла Гілевіча, Сцяпана Гаўпусева, Васіля Матэвушава, Міхаіла Шумава і іншых.

Днямі ў Народную Рэспубліку Балгарыю выедзе вялікая група магіляўчан. Сваё майстэрства і талент прадэманструюць музыканты, салісты, чытальнікі мастацкіх твораў, а таксама спецыялісты беларускай чыгункі, Героі Сацыялістычнай Працы.

Васіль ЛАУРЫНОВІЧ.

г. п. Глуск,
Магілёўская вобласць.

ВІНШУЕМ!

За плённую літаратурную дзейнасць і ў сувязі з шасцідзесяцігоддзем з дня нараджэння Прэзідыум Вярхоўнага Савета БССР узнагародзіў пісьменніка Грахоўскага Сяргея Іванавіча Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета Беларускай ССР.

Працягваючы традыцыі Францыска СКАРЫНЫ

Краевугольны камень дружбы кнігавыдаўцоў двух суседніх народаў — літоўцаў і беларусаў быў закладзены прыкладна ... 450 гадоў назад, калі Францыск Скарына арганізаваў у Вільнюсе друкарню — першае паліграфічнае прадпрыемства ў нашай краіне. Гэта дружба атрымала асабліва шырокае развіццё ў гады Савецкай улады.

Аб гэтым расказваюць многія кнігі беларускіх пісьменнікаў, выданыя на літоўскай мове: «Лісткі календара» Максіма Танка — урыўкі з дзённікаў паэта, паэзія Янкі Купалы, Якуба Коласа і іншыя.

Лепшыя паэты Літвы знаёмяць чытачоў з вершамі суседзяў. Зборнік беларускай паэзіі, які выйшаў

гэтымі днямі, рыхтавалі Антанас Венцлова, Эдуардас Межэлайціс, Юсцінас Марцінкявічус.

Выдавецтва мастацкай літаратуры «Вага» («Варазна»), якое падрыхтавала да друку апавесць Янкі Маўра для юнацтва «Палескія рабінзоны», за апошнія дзесяцігоддзі прадставіла літоўскаму чытачу раманы і апавесці Аляксандра Адамовіча, Васіля Быкава, Івана Шамякіна, Янкі Брыля і іншых беларускіх пісьменнікаў.

Толькі за апошнія дзесяць гадоў выдавецтва выпусціла 25 кніг беларускіх аўтараў. Іх агульны тыраж — чвэрць мільёна экзэмпляраў.

С. ВАЙНТРАЎБАС.
(БЕЛТА).

ДЛЯ ШКОЛ УКРАЇНЫ

Штогод у рэспубліканскіх выдавецтвах Савецкай Украіны «Дніпро», «Радянський письменник», «Молодь», «Музична Україна», «Веселка» ў перакладах на ўкраінскую мову шматлікімі тыражамі выходзяць лепшыя творы беларускіх пісьменнікаў.

Не так даўно выдавецтва «Дніпро» ў серыі «Школьная бібліятэка» выпусціла ў свет аднатомнік выбраных твораў народных паэтаў Беларусі Янкі Купалы і Петруся Броўкі.

У перакладах выдатных майстроў мастацкага слова Максіма Рыльскага, Паўла Тычыны, Андрэя Малышкі, Тарэня Масэнкі, Міколы Тарэшчанкі паэ-

зія Янкі Купалы прадстаўлена вядомымі творами: «А хто там ідзе?», «Музыка», «Я не паэта», «За ўсё», «Тарасова доля» і іншымі, якія ўвайшлі ў праграму школ Украіны.

Творы Героя Сацыялістычнай Працы Петруся Броўкі — «Беларусь», «Кастусь Каліноўскі», «Жорны», «Сядоўнік», «Дэкрэт Леніна» і іншыя перакладлі для кнігі Мікола Бажан, Леанід Первамайскі, Алесь Жолдак, Мікола Гірыш...

У прадмове да кнігі Багдан Чайкоўскі дае глыбокі аналіз творчасці гэтых двух выдатных паэтаў Беларусі.

П. ГНАТОВІЧ.

Аўтограф дае паэт К. Кірзенка. Паэт В. Вітка на сельскагаспадарчай выстаўцы эксперыментальнай базы «Вусце».

ЗДЗІУЛЕННЕ і гордасць... Гэтыя два пануцы не пакідалі ўдзельнікаў семінара творчых работнікаў рэспублікі, што закончыўся 20 верасня, у час іх двухдзённага падарожжа па гарадах і вёсках прыдзвінскага краю. Нельга было не здзіўляцца, глядзячы на сучасныя вёскі, сельскія палацы культуры, жывёлагадоўчыя комплексы, у якіх аўтаматыка ўзяла на сябе галоўную і найбольш цяжкую работу. І нельга было ўтаіць пануцы высокай гордасці за людзей, чыёй працай і розумам пераўтвараецца зямля, хто ўжо сёння жыве і працуе па законах заўтрашняга дня.

Паездка пачалася знаёмствам са справамі хлебарабў Смалевіцкага, Барысаўскага і Крупскага раёнаў. Аб іх удзельнікам семінара — пісьменнікам, кампазітарам, мастакам, кінематаграфістам рэспублікі — расказалі кіраўнікі гэтых раёнаў.

...Аўтобусы пад'язджаюць да мяжы Віцебскай вобласці. Гасцей сустракаюць сакратары Віцебскага абкома партыі А. Я. Калітка і І. А. Шыбека, старшыня выканкома абласнога Савета дэпутатаў працоўных П. Я. Рубіс, першы сакратар Талачынскага райкома КПБ М. І. Цігоў і старшыня райвыканкома Н. І. Хадасевіч, лепшыя людзі Талачыншчыны — старшыня калгаса «Перамога», Герой Сацыялістычнай Працы Л. А. Навумава, бригадзір трактарнай бригады калгаса «XVIII партызанскі» Герой Сацыялістычнай Працы І. М. Барадаўка, славуця лясаводка, звеняўка калгаса імя Леніна, Герой Сацыялістычнай Працы А. Л. Іванюта і іншыя.

Гасцям падносяць хлеб-соль, школьнікі ўручаюць кветкі. З асаблівай цеплынёй і сардэчнасцю гаспадары і госці віншуюць З. І. Азгура. У гэты дзень у газетах быў надрукаваны Указ Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР аб прысваенні яму высокага звання народнага мастака СССР.

А затым пачалася цікавае падарожжа па раёну, знаёмства з яго гісторыяй, сучасным і будучым.

Палац культуры калгаса імя Дзімітрова. Прасторны, прыгожы, сучасны. Тут у творчых работнікаў адбылася сустрэча з кіраўнікам Талачынскага міжгаспадарчага вытворчага аб'яднання — якасна новай арганізацыі сельскагаспадарчай вытворчасці. Старшыня савета аб'яднання, старшыня калгаса імя Леніна, заслужаны арганом БССР Н. Е. Цімафеенкава і старшыня калгаса імя Дзімітрова, Герой Сацыялістычнай Працы К. В. Смірноў расказалі ўдзельнікам семінара аб рабоце аб'яднання, аб дзелавых уззаемаадносінках уваходзячых у яго гаспадарак, аб тых шырокіх перспектывах, якія адкрывае гэтая прагрэсіўная форма далейшага паглыблення спецыялізацыі і канцэнтрацыі вытворчасці.

У аб'яднанне добраахвотна ўвайшлі сем калгасаў, якія будуць свае адносіны на ўзаемавыгадных, гаспадарча-разліковых асновах. Не толькі вялікія эканамічныя выгады нясе з сабой спецыялізацыя і канцэнтрацыя вытворчасці. Яна мае велізарнае сацыяльнае значэнне. Механізацыя раслінаводства, аўтаматызацыя ферм і такоў, цэхаў прамысловай кормавытворчасці патрабуюць высокай кваліфікацыі кадраў. У вёску прыходзяць новыя, індустрыяльныя прафесіі, змяняецца сам характар сельскай працы.

У Оршы ўдзельнікі семінара пазнаёміліся з навуковай арганізацыяй кіравання

МАЛАДОСЦЬ ПРЫДЗВІНСКАГА КРАЮ

СЕМІНАР ТВОРЧЫХ РАБОТНІКАЎ У ВІЦЕБСКОЙ ВОБЛАСЦІ

гаспадаркамі з выкарыстаннем дыспетчарскай сувязі і вылічальнай тэхнікі, пабывалі ў шэрагу гаспадарак Задняпроўскага тэрытарыяльнага вытворчага аб'яднання.

Велізарнае ўражанне зрабіла на творчых работнікаў сустрэча з вучонымі, спецыялістамі і рабочымі эксперыментальнай базы «Вусце» Аршанскага раёна. Вядомыя селекцыянеры прафесары М. Д. Мухін, М. І. Афонін, А. Л. Сямёнаў, дырэктар базы Герой Сацыялістычнай Працы, заслужаны арганом рэспублікі З. І. Баркоўскі, увесь калектыў працуюць над стварэннем новых, здзіўляючых па сваіх уласцівасцях сартоў збожжавых, ільну і траў. На гэтай зямлі нарадзілася славуця жыта «белта», яравая пшаніца «мінская-2», іншыя выдатныя сарты сельскагаспадарчых культур.

Госці аглядзелі выстаўку, на якой паказана новае пакаленне раслін, яшчэ больш перспектывных і шматбагачых — пшаніцы сартоў «польмя» і «саюз-50», ільну «аршанскі-2» і «аршанскі-72», канюшыны «цудоўная», люцэрны «сіня беларуская» і многіх іншых. Яны ўбачылі заўтрашні дзень раслінаводства, на які плённа працуюць таленавітыя вучоныя і працавітыя земляробы.

Нямала цікавага, новага ўбачылі творчых работнікаў у гаспадарках Задняпроўскага аб'яднання — калгасе «Ленінская іскра», саўгасе «Дняпро» і калгасе «Прамень сацыялізма». Тут пабудаваны прамысловыя комплексы, аснашчаныя навішым абсталяваннем для ўтрымання і адкорму свіней, аўтаматызаваныя кармацэхі, выдатныя памяшканні для вучобы і адпачынку рабочых.

Але, бадай, найбольшае ўражанне на гасцей зрабіла наведанне калгаса «Пра-

мень сацыялізма», знаёмства з яго цудоўнымі людзьмі. Здзіўляла маладосць кіраўнікоў, спецыялістаў і калгаснікаў, і ў той жа час мудрая сталасць іх спраў і планаў.

Старшыня калгаса А. М. Мельнічэнка, якому крыху больш за трыццаць, вядзе ўдзельнікаў семінара па цэхах новага свінагадоўчага комплексу. Усе клопаты аб жывёле — раздачу кармоў, падтрыманне ў памяшканні зададзенай тэмпературы і вільготнасці паветра — узялі на сябе аўтаматычныя прыборы. Кіруюць імі два аператары, маладыя дзяўчаты — учарашнія дзесяцікласніцы. Працаваць на комплекс прыйшлі ў гэтым годзе 15 выпускнікоў Крапівінскай сярэдняй школы. Яны хутка асвоілі спецыяльнасць, пазналі сакрэты кіравання складанай тэхнікай і цяпер паспяхова спраўляюцца са сваімі абавязкамі.

Большасць з іх рыхтуецца да паступлення ў завочныя сельскагаспадарчыя вуні і тэхнікумы.

Праграма семінара была складзена з такім разлікам, каб азнаёміць дзесяць літаратуры і мастацтва з усімі бакамі сельскагаспадарчай вытворчасці на прамысловай аснове. І калі ў Талачынскім аб'яднанні госці ўбачылі новую арганізацыю насенняводства, у Задняпроўскім — прамысловую вытворчасць малака і свініны, то ў Пірагоўскім тэрытарыяльным аб'яднанні Дубровенскага раёна іх чакала знаёмства з аўтаматызаваным прадпрыемствам па вытворчасці кармоў.

...Дарога бяжыць між палёў і садоў, кранутых фарбамі шчодрой восені, за вакном мільгаюць прыгожыя дамы, строга рады белых ферм, узвышаюцца сянажныя вежы, якія адліваюць на сонцы серабром.

У саўгасе імя Юрыя Смірнова госці аглядзелі завод грануляванай вітамінна-травяной мукі, які дае штодзённа 60 тон прадукцыі. На абслугоўванні аўтаматычнага абсталявання занята ўсяго дзевяць чалавек. За такімі прадпрыемствамі — будучыня сельскагаспадарчай вытворчасці, з іх дапамогай можна будзе вырашыць адну з важнейшых праблем у развіцці жывёлагадоўлі — забеспячэння ферм высокакаласнымі кармамі.

Другі дзень семінара быў прысвечаны знаёмству з гаспадаркамі Віцебскага тэрытарыяльнага аб'яднання, дзе госці ўбачылі шэраг новаўвядзенняў у будаўніцтве і арганізацыі работы жывёлагадоўчых комплексаў. У калгасе імя Чырвонай Арміі Віцебскага раёна яны аглядзелі ўнікальны па сваёй аснашчанасці тэхнічнай комплекс, у якім усе аперацыі па догляду кароў механізаваны. Тут няма даярак у прывычным для нас разуменні слова. Пры дапамозе аўтаматаў аператар доіць 125 кароў. Малако паступае ў цэх перапрацоўкі і адтуль у пакетах накіроўваецца ў магазіны Віцебска.

Абслугоўваюць комплекс высокакваліфікаваныя спецыялісты — тэхнікі і інжынеры, слесары і электрыкі. Гэта была яркая ілюстрацыя таго, як мяняецца сёння характар сельскай працы, як збліжаецца яна з працай індустрыяльнай, працай разуמוвай.

Аглядам комплексу па гадоўлі племянных цялушак у калгасе імя Кірава завяршылася «сельская» частка семінара.

Далей маршрут ляжаў на Наваполацк, горад юнацтва, горад працоўнай славы.

Тут творчыя работнікі пабывалі на нафтапрацоўчым заводзе, хімічным камбінаце імя 50-годдзя БССР, зрабілі экс-

Мастак У. Стальмашонак.

курсію ў музей горада, пазнаёміліся з яго новабудовамі, з выдатнымі людзьмі, каму горад абавязаны сваім нараджэннем і добрай славай.

Вынікі семінара падвёў сакратар ЦК КПБ А. Т. Кузьмін. Пісьменнікі і работнікі мастацтва сваімі вачыма пераканаліся ў тым, сказаў ён, якія якасна новыя змены адбываюцца цяпер у жыцці вёскі, у яе сацыяльнай структуры, у псіхалогіі людзей. Па-мастацку асэнсавалі гэтыя змены, вобразна адлюстравалі іх у сваіх творах — высакародная і ўдзячная задача творчых работнікаў рэспублікі.

Другі сакратар Віцебскага абкома КПБ А. Я. Калітка выказаў надзею, што карэнныя змены, якія адбываюцца цяпер у вёсцы, стануць прадметам пошукаў і роздуму для пісьменнікаў і кампазітараў, мастакоў і кінематаграфістаў, што яны знойдуць сваё адлюстраванне ў творах літаратуры і мастацтва.

Са словамі ўдзячнасці Цэнтральнаму Камітэту КПБ за арганізацыю вельмі цікавага і змястоўнага семінара выступілі пісьменнікі Іван Шамякін, Пімен Панчанка, Андрэй Макаёнак, Сяргей Грахоўскі, мастакі Заір Азгур і Віктар Пратасеня, кампазітар Юрый Семянка і кінааператар Іосіф Вейняровіч. Знаёмства з выдатнымі людзьмі, іх справамі і планами, адзначалі ўдзельнікі семінара, дапаможа стварэнню новых твораў, якія раскрываюць гераічныя вобразы нашых сучаснікаў.

У рабоце семінара прынялі ўдзел намеснік Старшыні Савета Міністраў БССР Н. Л. Сняжкова, загадчык аддзела культуры ЦК КПБ С. В. Марцалеў, міністр культуры БССР Ю. М. Міхневіч.

БЕЛТА.

У калгасе імя Чырвонай Арміі ўдзельнікі семінара знаёмяцца з аўтаматычным разлівам малака ў пакеты.

А Б МАСТАЦКІМ даследаванні характару і светапогляду сучасніка — чалавека працы, актыўнага ўдзельніка камуністычнага будаўніцтва — сёння гаворыцца даволі многа і надта сур'ёзна. Слушна заўважаецца: зроблена ў гэтым кірунку пакуль недастаткова. І таму кожны твор, у якім ставіцца складаная і важная задача — паказаць сапраўднага героя нашчага часу, яго духоўны свет, імкненні, прыцягвае да сябе выключную ўвагу чытача. Менавіта з такой цікавасцю знаёмімся з новым актуальным творам Тараса Хадкевіча — раманам «Песня Дзвіны» («Полымя», №№ 3, 4, 1972 г. і №№ 8, 9, 1973 г.).

Трывала звязаны з калектывам, абпіраюцца на яго ў сваёй дзейнасці, жывуць яго інтарэсамі, заўсёды разам з людзьмі — і ў цяжкай і ў радаснай хвіліны.

Новабудоўля на Дзвіне — гэта як не самая запаветная мара Бірынча. Новы гарадок моўіўся яму яшчэ ў дзяцінстве, сніўся і хваляваў сваім характарам у вайну — «то белы, шматпаварховы, то абгароджаны чырвонай сцяной з вежамі, то ў заводскіх комінах, то ў зеляніне, і абавязкова ён купіўся ў сонечным праменні, светлы, чароўна-прыгожы». Аднак самыя смелыя, казачныя сны ні ў якое параўнанне не ідуць з тым, што робіцца героямі рамана на нафтабудзе.

Можна, вядома, кінуць аўтару папрок, што Бірынч паказаны недастаткова ў паўсядзённых клопатах пра будоўлю, а больш — у сферы асабістага жыцця, у мінулым. Аднак калі гаварыць пра вобраз героя ўвогуле, то аўтарская рэтраспектыўнасць бачання свету ў пэўнай меры садзейнічае больш глыбокаму псіхалагічнаму раскрыццю характараў. Цяжка, на-

цягнулі ў бакі, каб замацаваць потым для падстрахоўкі. Аўдзееў стаяў ля падножжа калоны на грудку белай цэглы і як бы дырыжыраваў то адной рукою, то абедзюма, і твар яго перасмыкаўся ў такт рухам рук і калоны». «Здалося, на пляцоўцы змоўк працоўны гул, усё прыціхла ў напружаным чаканні. Момент, яшчэ момант, і — калона стала ўпрытык з другой...»

Нават у адным гэтым каларытным малюнку мы надзвычай востра адчуваем працоўнае напружанне і радасць здзейснага, выразна бачым і гэты магутны кран, і «дырыжора», і зманціраваную на зямлі гіганцкую калону, якая, «аперазаная сталёвымі абручамі, з незакрытымі яшчэ круглымі адтулінамі-акенцамі і вузенькімі лясвічкамі па баках», нагадвае касмічную ракету... Разумееш, што навукова-тэхнічны прагрэс трывала ўваходзіць у жыццё рабочага-будаўніка, што ён даўно перастаў быць для яго нейкім абстрактным паняццем. Сапраўды, у некаторых эпізодах аўтар даволі пераканаўча паказвае рысы новага ў жыцці калектыву будаўнікоў. І гэта адразу зацікаўляе, чакаеш ад пісьменніка не толькі біяграфічных звестак, выпадковых тлумачэнняў характараў персанажаў, а паслядоўнага, канкрэтнага паказу працэсу фарміравання сучаснага рабочага. Маральныя якасці чалавека якраз і правяраліся ў справах вытворчых, грамадскіх. На жаль, як нам здаецца, пісьменнік менавіта тут, у сферы вытворчага, іншы раз пачувае сабе не вельмі ўпэўнена. Характары многіх герояў рабочых недастаткова раскрыты, хоць і заўважаны, хоць героі пэўным чынам дзейнічаюць, робяць розныя ўчыны, разважаюць на розныя тэмы і г. д. Такое ўражанне, што аўтар малое іх прыемнай, але адной фарбай, не асабліва выразна ўяўляе некаторых з іх, у выніку чаго амаль цяжка адрозніць, напрыклад, маладога інжынера Раціцкага ад бригадзіра Янчукова... Гэтак жа падобныя паміж сабой і іншыя. Некаторыя з вобразаў маладых працаўнікоў ілюстрацыйныя, ардыннарныя (Тоська, Ксюша, Яшка). Аўтару нібы часам бракуе канкрэтнага адчування душы маладога чалавека, бадай што толькі пра Надзю Бірынч, якая пачынае свой працоўны шлях на будоўлі, мы можам гаварыць як пра паўнакроўны мастацкі вобраз.

Увогуле, пра цікавыя канфліктныя сітуацыі, глыбокія калізій, складаныя ўзаемадзейненні герояў (калі не лічыць любоўныя перыпетыі ды нязначныя выпадкі з паручальнікамі працоўнай дысцыпліны) асабліва гаварыць не прыходзіцца. На будоўлі іх нібыта і не існуе, пачуе нейкая нерэальная ціхамірнасць. Але ж так не бывае, так не можа быць: будаўнікі — людзі розных здольнасцей, розных схільнасцей, нарэшце, розных характараў, сутыкненні паміж імі — з'ява

звычайная, натуральная. Новае заўсёды прабівае сабе шлях у адзінаборстве са старым... У гэтым адзінаборстве менавіта і нараджаюцца цікавыя характары, новыя маральныя якасці людзей.

Нельга не заўважыць таксама (і гэта ўжо адзначалася крытыкай), што мастацкі паказ у рамане дзейнасці брыгад камуністычнай працы, барацьбы за гэтае ганаровае званне — жадае лепшага. Чаго варта, напрыклад, гісторыя з «авансавым» прысваеннем будаўнікам ганаровага звання брыгад камуністычнай працы... Аўтарская трактоўка падзеі — станоўчая, але разважаны на конт гэтага, мякка кажучы, дзіўнаватыя: у перадавой брыгадзе Янчукова лічаць, што званне ім прысвоілі з надзеяй на тое, што яны яшчэ дасягнуць неабходных узораў у працы і паводзінах. Ды вось толькі якіх узораў — невядома. Не разумее гэтага брыгадзір, не разумеюць і члены яго брыгады. Не імкненца і пісьменнік даць нам выразны адказ на гэтае важнае пытанне, зазіраючы ў псіхалагічную прыроду новай з'явы.

Недахопам можна лічыць і тое, што часам жывое дзеянне падмяняецца апісальніцтвам, скарагаворкай, без неабходнага дэталёвага паказу чалавечых узаемадзейненняў. Узнікае такое адчуванне, што некаторыя падзеі і з'явы ў рабочым жыцці падуладны розуму пісьменніка ў большай ступені, чым ягоным эмоцыям. Адсюль дзённідзе і сухасць, і схематызм у мастацкім адлюстраванні рэчаіснасці.

...У рамане даволі часта паўстае вобраз Дзвіны. Рані, што дала назву і твору. Прысутнасць гэтага апаэтызаванага вобраза матывавана і сюжэтная, і ідэяна. Пісьменнік звяртаецца да ракі як «сведкі нязмернага часу», яго вабці не толькі прыгажосць яе. Ён стварае дынамічны вобраз, напоўнены глыбокім лірыка-філасофскім зместам: «Нізкі паклон табе, Заходняя Дзвіна, мая радзіма, калыска майго маленства, невычэрпная радасць маіх сталых год!» Вобраз Дзвіны асацыіруецца з жыццём герояў, з іх справамі, з гісторыяй народа: сведкамі якіх падзей ні была яна!

І вось — яшчэ адна падзея... Магчыма, самая радасная, самая хваляючая на берагах Дзвіны за апошні час. Будаўніцтва нафтаперапрацоўчага завода, цудоўнага горада. Падзея новай сацыялістычнай явы. І мы, нягледзячы на пэўныя недахопы рамана, не можам не быць удзячнымі пісьменніку, які падслухаў у Дзвіны «песню аб жыцці, што расквітнела на яе берагах, і гісторыю, расказаную ў гэтай кнізе, — адбитае жыцця, водгалас яго, маленькі ўрываек з той несканчонай, неўміручай песні».

Яўген КАРШУКОУ.

ПЕСНЯ ШЧЫРАЯ

Пісьменнік расказвае аб жыцці аднаго будаўнічага калектыву, які ўзводзіць нафтаперапрацоўчы завод і новы горад на Дзвіне. Пра тое, што стала галоўным зместам і тэмай рамана, вядома, нельга гаварыць спакойна. Нам зразумела аўтарскае хваляванне, якім прасякнуты лепшыя старонкі твора, імкненне пісьменніка да эпічнасці, шматпланавасці ў паказе жыцця савецкіх людзей. Апраўдана і кампазіцыйная пабудова твора: праз прызму падзей мінулага зірнуць на веліч сённяшняга. Нібыта хвалі, наблагаюць, урываюцца ў апаўднёныя ўспаміны, узбагачаюць яго, памагаюць ярчэй асвятліць сучаснае. Праўда, не ўсе сюжэты лініі звязаны непасрэдна з асноўнай плыню рамана, не ўсе героі, эпізоды і сцэны прысутнічаюць у іх з аднолькавай неабходнасцю.

У цэнтры твора — Арсень Сымонавіч Бірынч, адзін з тых, хто кіруе будаўніцтвам нафтаперапрацоўчага завода. Яго жыццё займае значнае месца ў рамане, герой паказаны ў самых разнастайных жыццёвых абставінах: яго мы бачым і ў дзяцінстве, маленькім хлопчыкам, які разам з бацькам едзе пазчытаць хлеб да багатых сваякоў, і закаханым рабфакаўцам, і інструктарам райкома камсамола ў горадзе, і мужным воінам у суровыя гады Вялікай Айчыннай вайны... Карацей, ахопліваецца жыццё героя на працягу цэлых дзесяцігоддзяў. Ствараючы прываблівы, праўдзівы вобраз камуніста Бірынча, удумлівага, валяючага, спагадлівага і духоўна багатага чалавека, пісьменнік малюе яго яркімі, запамінальнымі фарбамі. Але, засяроджваючы ўвагу на лёсе героя, ён разам з тым асабліва не вылучае Бірынча сярод іншых, такіх жа сумленных і адданых справе працаўнікоў. Аўтар нібыта наўмысна акцэнтуюе ўвагу на звычайнасці такога вося тыпу ўмельных кіраўнікоў, якія

і таму Бірынч усё свае веды, усю энергію аддае будоўлі. Ён не ўяўляе сабе без гэтых людзей, без паўсядзённых турбот, без таго, каб не быць «на высокай хвалі, у віры жыцця». А яшчэ, у шчырай гаворцы, прызнаецца: «Хацеў бы і памерці, як прыйдзе часіна, у клопатах, у руху, на хаду, а не ва ўтульнай цішыні спальні ці бальнічнай палаты». І калі надараецца на заводскай пляцоўцы аварыйная сітуацыя (аселі некалькі апор эстакады, парушана сістэма труб), менавіта ён узнімае рабочых на працу, як колісь, у самыя крытычныя моманты, узнімаў байцоў у атаку, і на тэхняе, арганізуе іх, у шалёную завіршную ноч кіруе рамонтнымі работамі. Але ж іры гэтым, як заўсёды, ён хварэе не толькі за справу — не сарваць бы пробны пуск завода — ён перажывае за людзей, за кожнага рабочага. І вось, рызыкуючы сваім жыццём, Бірынч на аварыйнай пляцоўцы імкненца выратаваць брыгадзіра Ілью Янчукова...

Такім высакародным уяўленцам нам вобраз Арсеня Бірынча. Вобраз, які займае асаблівае месца ў рамане.

Калі ж гаварыць аб лірычна-эмацыянальнай афарбоўцы гэтага вобраза, то асабліва яна моцная там, дзе аўтар апавядае пра каханне, кранае сямейна-бытавую тэму. Складаная задача — паказаць сям'ю, у якой ён і яна не столькі кахаюць адзін аднаго, колькі ваважаюць, а недзе ў куточках сэрцаў берагуць дарагі ўспаміны аб сапраўдным каханні. Неадарма сказана, што шчаслівыя сем'і падобныя адна на адну, а кожная няшчасная сям'я — няшчасная па-свойму. Складаная задача ў аўтара яшчэ і таму, што цяжка ў гэтай сітуацыі, прапанаванай нам, шукаць вінаватых: лёсы Арсеня і партызанскай радысткі Раі з'ява вайна. Але Т. Хадкевіч і не шукае нейкіх пікантных гісторый — ён

прыклад, уявіць гэты раман без старонак пра вайну. Яны вельмі натуральныя ў мастацкай тканіне твора, напісаны не для ўяўнай шматпланавасці. Т. Хадкевіча захапляе тут не знешняе адлюстраванне падзей, а перш-наперш тое, які адбитае пакінулі яны ў сьвядомасці героя. Вось чаму аўтар паказвае толькі некаторыя эпізоды вайнавай адысеі Бірынча. І тым не менш дасягае істотнага эфекту: героі поўнасьцю праяўляе сваю сутнасць, устойлівасць і чысціню ідэйных перакананняў, а яго характар як бы набывае яшчэ большую моц. Пісьменнік у гэтых сцэнах знаходзіць такія мастацкія дэталі, якія выразна ўзнаўляюць суровы, трывяжны час.

Аднак вернемся да спраў сённяшняга дня, да паказу ў рамане будоўлі, да тых, хто ўзводзіць горад на Дзвіне. У рамане, пры ўсім колькасным багацці герояў, няма неабавязковых. Каго б мы, напрыклад, не ўзялі — начальніка будаўніцтва Бурчанку ці брыгадзіра комплекснай брыгады Янчукова, сакратара парткома Залеўскага ці майстра Калядзіна, брыгадзіра тынкоўшчыц Аліну Краскову ці дачку Бірынча Надзейку — усё яны цікавыя як прадстаўнікі нашага часу, як непасрэдныя ўдзельнікі будаўніцтва на Дзвіне. Чытач удзячны аўтару за цэпльна, з якой той апавядае аб добрых людзях, аб нялёгкіх працоўных буднях. Вунь як, напрыклад, дакладна малюе пісьменнік пажылога брыгадзіра мантажніка Аўдзеева за справой, дасканала перадаючы працоўны рытм: «Ніхто з рабочых не пачуў, як Аўдзееў вымавіў «віра!», а можа ён і не сказаў гэтага, проста лёгка ўзмахнуў рукою, толькі раптоўна завінеў недзе званок, мачты ледзь-ледзь уздрыгнулі, зарыпелі, напяўшыся на блоках, тросы і вяршыня калоны пачала адзяляцца ад зямлі. Канцы тросаў, што ляжалі ўздоўж яе, хлопцы ад-

РОССЫПЫ НАРОДНАЙ МУДРАСЦІ

«Мудрыя дарадцы» — зборнік прыказак і прымавак. Складальніца кнігі А. Янголь адрасуе яе ў першую чаргу юным чытачам. Але гэты невялікі зборнік ужо стаў добрым сябрам многіх, хто любіць трапінае народнае слова, шануе родную беларускую мову. У ім сабраны сапраўдныя россыпы народнай мудрасці. І першы раздзел

«Мудрыя дарадцы». Прыказкі і прымаўкі. Складала А. Янголь, Мінск, «Мастацкая літаратура», 1973.

кнігі «Вялікі Ленін, Камуністычная партыя, Радзіма», і другі — «Грамадства і чалавек» цесна ўзаемазвязаны паміж сабой.

«Ленін навучыў, каб народ шчасліва жыў», «Каб не Ленін ды не партыя, былі б мы нічога не вартыя», «Дарагая тая хатка, дзе радзіла матка», «Радзіма — матка, чужына — мачыха», «Чырвоная армія — быць — народу служыць».

Сцісласць, лаканічнасць характарызуе і прыказкі, прымаўкі, якія ўвайшлі ў раздзел «Гра-

мадства і чалавек». Значнае месца ў іх адведзена тэме працы: «Праца здароўя не адбірае», «Зямлю не ўгноіш — і хлеба не намалоціш». У прымаўках таксама гаворыцца аб дружбе, узаемадапамозе, аб новым жыцці ў калгасе: «У калгасе працаваць — гора і бяды не знаць», «Зрабілі калгас — усяго стала ў нас».

Кніжка «Мудрыя дарадцы» — захапляючае падарожжа ў свет народнай мудрасці.

П. СІЛВОНЧЫК.
Пухавіцкі раён.

Пісьменнікі Еўданія Лось, Іван Калеснік і Пятро Прыходзька сярод членаў літаратурнага аб'яднання пры газеце «Палеская праўда».

Сяргею ГРАХОЎСКАМУ—60

25 верасня вядомаму беларускаму пісьменніку Сяргею Грахоўскаму споўнілася 60 год. З нагоды юбілею праўленне Саюза пісьменнікаў БССР накіравала яму віншаванне, у якім гаворыцца:

«Дарагі Сяргей Іванавіч! Горача віншую Вас, вядомага паэта і празаіка, з днём 60-годдзя.

Яшчэ ў юнацкім узросце Вы звязалі свой лёс з паэзіяй, з літаратурай. З таго часу Вы прайшлі немалы творчы шлях, на Вашым рахунку — зборнікі вершаў, паэмы, аповяданні, аповесці, дакументальныя творы, нарысы. Вы адносіцеся да ліку тых пісьменнікаў, якія заўсёды на пярэднім краі жыцця, і няўменнай рысай Вашай творчасці з'яўляецца пільная ўвага да сучаснасці, да чалавека працы, да камуністычнага будаўніцтва. Ваша жыццёсцярджацкая паэзія вызначаецца тэматычнай разнастайнасцю, выразнай ідэяльнай акрэсленасцю, майстэрскім адчуваннем вершаванага слова.

Мы ведзем і высока цэнім Вашу грамадскую дзейнасць. Вы прымаеце актыўны ўдзел у жыцці пісьменніцкай арганізацыі, многа ездзіце па рэспублі-

цы і за яе межамі, трымаеце сталую сувязь з чытачамі.

Жадаем, наш паважаны юбіляр, каб Ваша паэзія і надалей была такой жа звонкай і маладой, Ваша проза — такой жа цікавай, а Вы самі — такім жа бадзёрым, поўным творчых сіл і задум.

З ПЕСНЯЙ У ДАРОЗЕ

У творчым набытку Сяргея Грахоўскага зборнікі паэзіі: «Дзень нараджэння» (1958), «Чаканне» (1960), «Табе зайздросціць сонца» (1963), «Памяць» (1965), «Тры вымярэнні» (1967), выбранае «Вершы» (1968) і іншыя. Плённа працуе аўтар і ў галіне прозы. Ён выдаў нарыс «Горад маладосці» (1960), зборнік аповяданняў «Які влікі дзень» (1966), дакументальную аповесць «Рудабельская рэспубліка», нядаўна ў часопісе «Маладосць» змешчана новая аповесць «Гарача лета». Добра вядомы С. Грахоўскі таксама як даццячы пісьменнік і пера-

кладчык. Да юбілею пісьменніка выйшаў з друку яго двухтомнік.

Лепшыя творы пісьменніка выдадзены таксама на рускай мове.

Лірычным героем С. Грахоўскага — гэта наш сучаснік, які прымае самы чынны ўдзел у здзяйсненні велічных планаў будаўніцтва камунізму, вызначаных ленинскай партыяй. Паказальны нават самі назвы некаторых вершаў: «Парторг», «Ганчар», «Сейбіт», «Муляр»,

«Дыспетчар», «Малар», «Геолаг», «Кранаўшчыца» і іншыя. У сваім вершы «Парторг» паэт расказвае аб клапатлівым і неспакойным жыцці камуніста, які, як быццам, займае невялікую выбарную пасаду, але нясе шотдзённую адказнасць за ўвесь фронт работ на будаўніцтве:

Адзін ён не мае кароткай суботы:
Як толькі развіднее — зноў за парог.
Рыпяць па дарозе гумовыя боты —
Ідзе на работу парторг...
У майцы і ў форменнай шапцы танкіста
Вядзе экскаватар нядаўні маёр.
Куды ні паглядзіш, — ідуць камуністы —
Бетоншчык, малар, трубанлад і шафёр.
У ботах гумовых і сіняй сплёўцы
Для радасцей новых і новых трывог
На самай адказнай, ударнай пляцоўцы
Ад рання да ночы працуе парторг.

Паэт у бясконцым імкненні расказаць аб жыцці нашага сучасніка, таму яго часта можна ўбачыць у дарозе. Будаўніцтва нафтаправода ў Полацку і праца далёкаўс-

ходніх рыбакоў, заповітныя ленинскія мясціны ў Шушанскім і Ульянаўску, Памір і Сяўдэня Азія, Нарыльск і электрастанцыя на Ангары і Енісеі — гэта месцы, дзе пачынаў С. Грахоўскі. Усё заўважанае, перажытае лажыцца ў стройныя вершаваныя радкі.

З любоўю, шчыра і пашаноўнаму аддана гучаць вершы С. Грахоўскага, прысвечаныя маці. Мабыць, гэта самыя лепшыя і працудлыя творы паэта («Маці не спіць», «Мама», «Маці правафланговага»).

Сяргею Іванавічу Грахоўскаму споўнілася шэсцьдзесят гадоў. Гэта — нямала. Але чытаючы яго творы, пераконваешся, што ў пісьменніка самы мудры ўзрост і што можна смела чакаць ад яго новых высокамастацкіх твораў.

Мікола ХВЕДАРОВІЧ.

Рэдакцыя штотыднёвіка «Літаратура і мастацтва» далучаецца да гэтых віншаванняў і жадае юбіляру доўгіх год жыцця, паспяховага ажыццяўлення новых творчых задум.

АПОШНІМ часам мы разбагацелі на інфармацыю. Сем тамоў Беларускай Савецкай Эцыклапедыі пашырылі нашы камунікацыі з днём урашнімі і з сённяшнім. І ўсё ж кожная новая кніга, багатая авесткамі, прыносіць паўнае задавальненне. Да такіх належыць і вышуканая выдавецтвам ВДУ імя У. І. Леніна праца Е. Бондаравой «У кадры і за кадрам (пра людзей і фільмы беларускага кіно)». Гэта не манарграфія, не гістарычны нарыс. Гэта як бы аглед шыляху, які прайшоў беларускае кінематографія за паўстагоддзя свайго існавання.

Вядомы кіназнаўца і крытык паставіла сабе за мэту стварыць серыю нарысаў-партрэтаў пра тых, хто застаецца за кадрам, але чые адносіны да кіно так выразна прысутнічаюць у кадры, вызначаюць поспех ці няўдачу цэлай кінастужкі. Партрэты напісаны Е. Бондаравой з той насычанасцю інфармацыі, якая дазваляе даволі поўна ўявіць сабе чалавека-творцу з адметнасцю для кожнага рысамі майстэрства, а разам з тым як бы яшчэ раз прайсціся не надта лёгкімі дарогамі ад нараджэння і станаўлення нацыянальнай кінематографіі да сённяшніх дзён.

Не ўсе нарысы, якія аўтар сцігла называе толькі «штрыхамі да партрэта», удаліся аднолькава, але ёсць адна вельмі каштоўная якасць падаваць кожнага з майстроў у зрощанасці з гісторыяй беларускага кіно. І ёю, гэтай гісторыяй, як бы правяралі здымкі і пралікі творчай асобы, з ёю, з гісторыяй, судзіліся пошукі і знаходкі, якімі вызначаецца аблічча нацыянальнага кінематографа рэспублікі. Праз усё нарысы праходзіць і адна малаплённая тэндэнцыя аўтара выдумачна творчыя няўдачы рэжысёра і апэратара толькі недасканаласцю сцэнарыя.

На пачатку кнігі Е. Бондаравой прызнае, што «як мінусулае, так і сённяшняе кінематографічнае мастацтва шмат у чым вызначаецца дзейнасцю сцэнарыстаў, рэжысёраў і апэратараў. Яны — галоўныя аўтары фільмаў». Але з гэтай трыяды аўтар выключыла сцэнарыстаў на той падставе, што ў Беларусі толькі яшчэ «фарміруюцца прафесіянальныя кінадраматургі». Хоць «пад заслонам» будзе сказана,

Е. Бондаравой, «У кадры і за кадрам (пра людзей і фільмы беларускага кіно)». Мінск, выдавецтва ВДУ, 1973.

«што ў нас ёсць каму і пісаць сцэнарыі» (Падкрэслена мною — У. Ю.). Праўда, Е. Бондаравой тут жа правядзе ў пераліках мякка назваўшы «некалькі прафесіянальных кінадраматургаў (К. Губарэвіч, Ф. Коцеў, М. Бярозка, Г. Бекарэвіч), значны атрад пісьменнікаў, якія ведаюць спецыфіку кіно (А. Куляшоў, М. Лужанін, А. Вялюгін, В. Быкаў, А. Макаёнак, А. Адамовіч, І. Шамякін, А. Асіпенка,

ЛЮДЗІ,

ЯКІЯ РОБЯЦЬ

КІНО

А. Дзялендзік і інш.). Штучнасць такога падзелу відавочная, бо сярод тых стужак, якія характарызуюць творчае аблічча кінастудыі «Беларусьфільм» і на якія абавязана аўтар у сваіх нарысах-партрэтах, заслуга «пісьменнікаў» не меншая, чым «прафесіянальных кінадраматургаў», калі, наогул, такі падзел мае права быць?

З рэжысёраў найбольш даканала выпісаны партрэты Ю. Тарыча, У. Корш-Сабліна і Л. Голуба. Публіцыстычна завострана, з тонкай акцэнтацыяй на самаахвярнае служэнне беларускаму кіно, падладзен вобраз Ю. Тарыча, які «прайшоў праз усё яго этапы: стаў ля калыскі, перажываў цяжкасці, радаваўся поспехам, думаў пра будучыню». Думаючы пра перспектыву, Ю. Тарыч прыходзіў да высновы, што «кінастудыі трэба мець сваіх штатных аўтараў, здольных пісаць сцэнарыі. Інакш яна заўсёды будзе плысці па цячэнню». Гэтыя парадкі старэйшага дзеяча кіно аўтар кнігі лічыць карыснымі і сёння, выяўляючы тым самым шчырую трывогу пра будучы лёс кінематографа Беларусі. Хоць гэтая трывога не заўсёды падмацавана ў Е. Бондаравой жаданнем разабрацца ў сцэнарнай праблеме. А менавіта яе лічыць аўтар тым каменем, аб які нібы разбіваюцца самыя лепшыя намеры рэжысёраў і апэратараў.

Вельмі пераканаўча прасочана імкненне У. Корш-Сабліна праз усё сваё творчае жыццё заставацца «рэвалюцыйнай натхнёным» мастаком, які асабліва ў пару сваёй рэжысёрскай маладосці (даваенныя гады) «заўсёды сам адшукваў новыя тэмы, аўтары, акцёраў». Гэты вывад пацвярджаецца цікавай інфармацыяй пра адкрыццё У. Корш-Сабліным для кіно такога акцёра, як Б. Бабачкін ці такога кампазітара як І. Дунаеўскі. Або паказам прыходу рэжысёра ад адукацыі стварэння сродкамі мастацкага кіно легендарных подзвігаў нацыянальных герояў Беларусі, такіх, як Канстанцін

фільмаў і зноў-такі садзіцца на таго самага «коніка» — недасканаласць сцэнарыя. Не зусім дакладная Е. Бондаравой і ў агульных вывадах, калі імкненне рэжысёра «паварочваць сюжэт на раскрыццё важных і значных ідэй», называе толькі манерай. Гэта — нешта большае, чым вызначаецца светаўсасабленне мастака і ў чым працяўляецца яго творчы метады.

Пераканаўчасці бракуе аўтара, калі яна спрабуе ўзняць вышэй сваіх творчых магчымасцей такіх вопытных рэжысёраў, як І. Шульман і С. Спашноў, прадстаўляючы іх як «няўдалцаў» у кіно, якім ніяк не шанцава на добрыя сцэнарыі. Асабліва выразна адчуваеш выбачлівы тон за недапрацоўкі рэжысёра, калі гаворка ідзе аб фільме «Шчасце трэба берагчы», пастаўлены І. Шульманам «па вострасюжэтнай і псіхалагічна глыбокай аповесці А. Кулакоўскага «Нявестка». Жаданне Е. Бондаравой рэцэнзаваць фільм, а не працу рэжысёра над ім, выступае вельмі выразна ў нарысе пра І. Шульмана і С. Спашнова.

Пра апэратараў найбольш удаліся тыя нарысы, дзе ёсць імкненне ў багатай творчай біяграфіі знайсці моманты, якія характарызуюць адметнасць майстэрства мастака. Менавіта гэтак прадстаўлены А. Булінскі, для якога галоўны клопат — даць яскравыя партрэтныя характарыстыкі герояў фільма. Г. Удовенкаў, які ўмее ўзбуўняць вызначальныя для фільма дэталі, каб яны стваралі духомасць сюжэта і не заміналі агульнаму ўспрымання. І. Вейняровіч, як першаадкрывальнік значных падзей і цікавых людзей у багатым летапісе ваеннага і працоўнага подзвігу беларускага народа.

Турбуючыся пра тое, каб як мага шырэй і паўней раскрыць творчую біяграфію кожнага апэратара, Е. Бондаравой не абмянае зручнага выпадку выявіць яго эстэтычныя погляды і звяртаецца пры гэтым да іх выказванняў.

А. Булінскі: «Апэратар моцны тады, калі ёсць што здымаць, калі і атмасфера і героі маюць індывідуальнасць, свой асаблівы каларыт. Вялічце іх, узмацніце або ўдакладніце — справа апэратара і мастака. А калі няма чаго выяўляць, камера бездапаможная».

У. Акуліч: «Апэратар зды-

мае добра тады, калі ў кожнай сцэне можна штосьці адкрыць і для сябе і для іншых. Але ж, такія ўмовы бываюць далёка не заўсёды».

І. Удовенкаў: «Здымайце праўду, а не займайцеся кінафокусамі».

М. Бераў: «Савецкі кінарэпарцёр не зазірае ў замочныя адтуліны. Ён павінен выбраць такі момант у падзеі, калі яна адкрываецца такой, як ёсць... Не схаванай, а вельмі пільнай павінна быць кінакамера».

У. Цялюк: «...менавіта кіно — універсальнае поле, дзе можна прыкласці творчыя сілы».

І. Вейняровіч: «Каб не падарваць веру ў факт, неабходна захаваць жыццёвасць атмасферы як у галоўным, так і ў дэталю».

С. Фрыд: «Кіно дазваляла шырэй, больш дынамічна расказаць пра жыццё... Дзеся гэтага я і рызыкнуў у 30 гадоў пачаць усё спачатку».

Каштоўнасць кнігі Е. Бондаравой у тым, што яна ўмее звычайную інфармацыю пра чалавека насыціць думкамі, здатымі ёю ў часе шматлікіх асабістых ці публічных сустрэч з майстрамі кіно. Праўда, часам, сур'ёзная размова зводзіцца да бытавога плану, як гэта здарылася ў аўтара, калі яна ўзялася растлумачыць прычыны правалу фільма «Рагаты бастыён».

Партрэты дванаццаці майстроў беларускага кіно напісаны публіцыстычна, усхвалявана, з пэўным заглыбленнем у творчую біяграфію мастака. А ў цэлым атрымаўся змястоўны расказ пра кінематографію Савецкай Беларусі, пра яе вельмі складаныя шляхі, таму што людзі, пра якіх піша Е. Бондаравой, пазначылі гэты шлях прыкметнымі вехамі-здымкам.

Чаго нестae кнізе, дык гэта глыбіні раскрыцця спецыфічнага майстэрства рэжысёра ці апэратара. Мусіць таму і іх работы часцей разглядаюцца ў сацыяльным плане з надта баязлівымых выхадамі ў тыя абсалют дзейнасці, якія вызначаюць індывідуальнае светаадчуванне і светаўспрымання кожнага мастака. Трэба спадзявацца, што заключны раздзел пра малодшае пакаленне майстроў беларускага кіно Е. Бондаравой ператворыць у новую серыю партрэтаў, сярод якіх мы сустрэнем і сцэнарыстаў.

Уладзімір ЮРЭВІЧ.

КАЦЯ злавіла сябе на тым, што пільна прыглядаецца да адбіткаў машынных слядоў каля варот.

— Чаго ты там топчашся? Заходзь!

«Віктар...» — схаміянулася яна, павярнула на двор.

Каля плоту, на мураўцы, дагары коламі стаў матацыкл «Мінск», невялікі, нібы мапед. Каля яго на кукішках сядзеў Вінцэс — Віктар — то корпаўся ў ключах, раскладзеных на брызентавай сумцы, то нешта зашрубавуваў у коле.

— Здароў, сяструха, здароў! — Віктар круцінуў кола. — Рэдка заходзіш... Такім дзеяцелем стала — уга!

Ступіла ўжо крок-два да ганка, як раптам пачала апраўдвацца чыста па-жаночы:

— Гэта ж я так заскочыла... Бачу — машына каля вас нейкая спынілася, што там такое, думаю...

— А-а-а... Тады пачавай колькі хвілін, падкіну назад да канторы... Бацьку пыталі, хочучь у кінакамедыі яго здымаць. Лепшага акцёра, кажучь, ва ўсёй рэспубліцы няма.

— Няма каму табе язык накалоць... Гэта ж мо бацька твой! А ты яшчэ і мезенца яго не варты! Каб гаварыць такое... — Каця ступіла на ўсходцы.

У хаце густа пахла варэннем.

— А я думала і не зойдзеш — гляджу ў акно... — загаварыла Петрунея, як толькі Каця з'явілася на парозе. — Пачужалася ты з намі... І чаго, каб папытаў? Па малако не прыходзіш...

юцца, прыпякай зялёнкаю, каб ямак не было. А ты саромелася вымазанай хадзіць. Мо пааставаліся ямкі?... Пакажы, я зірну...

Петрунея падышла бліжняна да Каці, паўзірала рудымі вачмі ёй у твар. Ад мачыхі пахла папяроўнамі і павідлам, ад расчырванелага і разгарэтага каля пліты твару патыхала жарам. Выглядала Петрунея маладжава для сваіх пяцідзесяці гадоў.

— Не знайду...

— Ёсць, ёсць... На лобе, во тут, над левым

Павел МІСЬКО

У настырнічым нумары «Полымя» друкеца мая новая апавесць «Ціхае лета» — пра сям'ю пастуха, пра сучасную вёску.

Каця, дачка пастуха Кліма Пятручына, даведлася, што ў іх калгас прыехаў разам з работнікамі «Тэлефільма» Аляксей Баркун, яны збіраюцца здымаць фільм пра яе бацьку. Баркун, той самы Баркун — яе нешчаслівае каханне... Яна і прыходзіць у бацькоўскі дом — ці не даведзецца што пра Аляксея?

Аўтар.

— Дзень добры... Чаму «пачужалася»? Дыкнуць няма калі, кручуся, як сабака за сваім хвастом. А малако з фермы колькі разоў брала, там бліжэй.

— «Кручуся»... А каб у цябе было васьмёра, як у мае маткі? Ды карова ў хляве, свінні, куры, авечкі, ды на работу трэба было бегчы? Гэта ж табе сяло, а не горад... То праходзь, садзіся! — Петрунея падняла лыжку на ўзровень вачэй і спрабавала капнуць кроплю варэння на кіпець — ці аварылася?

— Няма ж калі садзіцца, на хвілінку забегла...

— Я сырчык свежы адціснула, возьмеш, мо Волечка тварагу захоча.

— Я не дадому зараз, на работу яшчэ пайду. У яслі заходзіла, напужала Трашчотка, што малая захварэла.

— А што з ёю? Нічога хоць страшнага? — Петрунея застукала ручніком па шыбе, душачы вос. — Каб яны падохлі, не дадуць зварыць.

— Прастыла, мабыць, крыху. З носа цячэ... А так, здаецца, нічога.

— Ой, хай пан Езус бароніць: як дзеці хварэюць, сам чарнееш горш за іх. У маіх ва ўсіх кохлік быў, адзёр. І цукеркі-шарыкі елі, што дакторка давала, а ўсёдна. У цябе, мо ў шосты клас хадзіла, вятранка высыпала. Вялікая была ўжо, саромелася... Але ж як высыпала, дык не толькі на твары, але і на целе, на руках...

— Я помню...

— Казала табе — не здзірай, хай выстойва-

бывом, і на шчацэ.

— Ну, але... — І мачыха перамяніла гаворку: — Мо што ў хату купіла добрага ды не хвалішся?

— Ды не, нічога такога. Нідзе не бываю, гэта ж трэба з магазінаў не вылазіць.

— А Званочыкава Манрына, дак тая харошыя, у кветы, плюшавыя шторы купіла — на трое дзварэй... І на століку, пад тэлевізарам плюш, і на канапе, а над канапаю дыван на ўсю сцяну...

— Не модна цяпер плюш...

— Бог з ім, што не модна. А харашыя якая! О-ха, калі ўжо мы такое будзем мець... Усё грошай гэтых гола... Ага, дык казалі, што яшчэ й шафу чорную лакаваную купіць... Ай-яй-яй, от грошай у людзей! Не ведаюць, што купляць, куды тахціць... — у голасе Петрунеі гучала непрыхаваная зайздрасць.

— Яна на адкормачніках цяпер ці на свінаматках?

— На матках... Са мною разам... Па дваццаць аднаму парасяці ў яе кожная матка прывяла. Як міне квартал, дык дзве парасяці ў прэмію бярэ... Ай-яй-яй...

— У вас я бачыла ведамасць на прэмію таксама па дваццаць выйшла...

Мачыха быццам не пачула.

— Ай-яй-яй, от сталі людзі жыць. Хвалілася: машыну ўжо могуць купіць. Дык гэта ж толькі тое, пра што прызнаецца. А колькі акром гэтага на кніжках ляжыць — Езус святы ведае!

— Па калгасе — без малаго мільён. Загадчы-

ца ашчадкасы казалі, заметку ў раённую газету падала.

На двары фыркнуў і раптам аглушальна затрашчаў матацыкл. І Каця, і Петрунея выглынулі ў акно. Двор, як туманам, зацягнула шызым дымам.

— Вой, як я не магу пераносіць гэтага паху, дык і не выказаць... Адразу м'ясна робіцца... — Петрунея пастукнула ў акно дзяржальнам лыжкі. — Перастань, чуеш! І не забяўляйся, а едзь скарэй! — І зноў не то сабе, не то Каці. — Кажу, злётай на сваім матацыкле ў магазін, набяры гарэльні, віна... Трэба ж будзе прыняць людзей. З самага Мінска прыехалі... І той, што пра бацьку нашага некалі пісаў, прыехаў... А ён перакуніў матацыкл і калупаецца! — Петрунея зноў забрагала ў акно.

Віктар прыглушыў матор.

— Што? — падышоў бліжэй да шыбы.

— Не лескачы, а то галава расколваецца! — пакрычала яму Петрунея. — І едзь скоранька! Сумку ў сенцах на вучку вазьмі!

— Паспею! А гэта?.. — Віктар пацёр вялікім пальцам аб указальны. — Талеры давай!

— Не набрацца грошай! — Петрунея пакорпалася ў прыстолку, заціснула некалькі паперак у кулаку і выйшла ў сенцы. Чуваць было, як адтуль пракрычала: — Я ў сумку паклала!

Зайшла ў хату.

— Ужо не хоча мінскі матацыкл, падавай яму нейкага іншага з калыскаю...

— «Іжа» мо?

— Можна і так. Але дзе ты дастанеш, каб з калыскаю? З калыскаю, то і я не баялася б ехаць. І можна было б чаго на базар завезці... Падалкі, вунь, карове аддаём, не хоча завод на сок прымаць... «Іж» гэты здаравушы... Казёлкі на ім картоплі выворвалі; запрэглі ў плуг, як каня... Папарагавалі са старога: джгаў у трусах за матацыклам...

Каці не сядзелася.

— Трэба ж ісці... Пераведала ды пабягу...

— Калі малака не хочаш браць, то хоць сырок... І во, павідла слоік, два літры, у газетку ўкручу... Дзе толькі тую газету найсці... Нашы вельмі любяць павідла з папяровак на булку мазаць... Ах, каб цябе! Чуць не ўпусціла — гарачы, не ўзяцца... Мо меншы ўжо астыў? Во, літровы халаднейшы...

— Ды не трэба, дзякую... Я мо вечарам зайду, бо зараз трэба яшчэ на работу.

— Ты раней вырвіся, з Волечкай прыйдзі. Паможаш хоць «гарошак» зрабіць, салат, а то я не ведаю, колькі чаго трэба класці.

— Мама! Мама! — пачуўся з двара радасны крык Ядзі. На ганку і па падлозе сянец пратупацелі быстрыя ногі. — Я такіх матылёў двух злавіла! І коніка вялізнага... Зялёны, і меч ззаду тырчыць.

І вось яна стаіць у парозе, запыханая. У руках — каробка з-пад папярос «Казбек». Прыадчыніла — адтуль адразу высунуліся зялёныя, з адных членікаў вусы.

Каця ўзяла каробку, прыклала да вуха — «Ого!», і Ядзя засвяцілася.

— І тая сэрэнч, што налавіла, распаўзлася па хаце! Паверыш, Кацечка, баюся спаць ужо, а яна валачэ і валачэ... Во, зірні, колькі каробак на анне... — махнула на расчыненны ў пакой дзверы. — І ў кожнай зварынец швыргоча.

— Ядзя, ты б гэтых матылёў саджала спачатку ў слоік з нафталінам, а тады б прыколвала ў лной вялізнай каробцы. З-пад плячэння ёсць харошая, я табе куплю... Будзе калекцыя...

— Во-ой, дык яны ж будуць нежывыя! — Ядзя прысела да кухоннага стала-шафы, старанна зашкробла лыжкай па сподку — «злізвала пенкі».

— Не перабывайся салодкім! Налюю чаго, з'еш ды ідзі ў сваю школу. Пара! — нібыта павысіла на яе голас Петрунея, але відаць было, што песціць яна сваю малодшанькую.

— Ой, мама, я і забыла! Тата казаў, каб у магазін па гарэлку збегалі. Гэтых, што кіно здымаюць, на абед прывядзе.

— От неўдач, а не чалавек... Калі я што паспею зрабіць на абед? Мне ж на свінарнік трэба бегчы.

— Ён казаў — у позні абед.

— Не адна трасца!

Мачыху нібы падхапіў віхор: у адну мінуту яна выключыла газ пад каструлю з варэннем, шухнула з апалушак у памыйны цэбар лупіны з яблык-папяровак, заглянула ў печ і, забыўшы засланіць, выбегла ў сенцы.

— Вінцусь! Едзь хутчэй! І кансерваў паглядзіш... харошых якіх... і каўбасы паглядзі — і сучое, і на салат. І маянэз — а то ў нас адзін усяго слоічак. Мо рыба якая ёсць — насмажым...

Каця паціху выйшла з хаты. Ні сырчык, ні варэння не ўзяла. Калі тут меціцца быць стол, то сыр згадзіцца на запуску. А варэнне нідзе не дзеенецца.

— Коні паданы, ваша светласці!—паказаў ёй на матацыкл Віктар.—Зараз паедзем, спаласну рукі...

Віктар пайшоў у сенцы, а Каця, ухапіўшыся за бланкі, у одуме ўтаропілася за плот, дзе лапушылася капуста, чырванелі памідоры, свяціліся скрозь лісце белыя яблыкі. Але тое, што было ў садзе і агародзе, яна не бачыла, размову Петрунэі з Віктарам у сенцах чула і не чула. Гняла прыкрасць за сябе самую. Чаго яна прымчала сюды, пра што хацела ўведаць? Ёй жа ў канторы ясна прачыталі—прыехаў Баркун, Аляксей Баркун... Той самы Баркун, пра якога не хацела нават успамінаць, і які ніяк не забываўся.

«Памылка маладосці...». «не сышліся характары...». Людзі на ўсе такія выпадкі прыдумалі стандартныя выразы. Чахлы, футаралы, у якія хаваюць ад старонняга вока параненыя душы. Гэтак раўнадушныя хавае ў гатовую ракавіну голае, безабароннае цела.

«Ці такое і ў людзей каханне? Мо ўвогуле яго выдумалі?»

— Я гатовы,—выйшаў Віктар у чырвоным, як шафарбаванае яйка, шлёме і рукавіцах-крагах, пацяпіў на руль вялікую рудую сумку.

«І ў Пакіньі Івана такія рукавіцы... Усе матацыклісты цяпер у шлёмах і такіх рукавіцах... Фарсяць—выгляд, як у касманаўтаў...».—думала Каця, усяджваючыся заду Віктара і абцягваючы сукенку, каб прыхаваць трохі калені.

— З веяром ці як?—павярнуў Віктар да яе незнаёмы, абціснуты з усіх бакоў твар.

— У цябе хапае ветру ў галаве.

— «Вас панял, перахожу на прыём».

Ехалі ўсё-тані «з веяром». Каця і аглянуцца не паспела, як Віктар скіраваў матацыкл пад вяз, шмаруючы нагамі па зямлі. І раптам тармазнуў так, што Каця ажно прыціснула да яго шырокай спіны.

— Гуд бай! Пішыце пісьмы дробным почыркам,—і не ўсміхнуўся нават.—Мрачны юмор, да? — у голасе Віктара нечакана прагучаў сум.

— Плоскі!...—івола ўсміхнулася Каця.

Віктар гасануў, задняе кола шалёна закруцілася, прадзіраючы ў траве цёмны след.

«Малахольны... І як у гэтага матацыкла жылы не палпаюць?»

На тварах канторскіх дзяўчат жылі ўзбуджаныя і задэяр. Блішчалі вільготныя, пукатыя кроху вочы Антаніны, праменіліся ў яе вушах завушніцы, дробна дрыжэлі. Тут грукатала, мусіць, нядаўна смехавая бура. «Веселіцца аж залішне... Распусціліся—ні старшын, ні намесніка... І не скоро яшчэ будучы старшын яшчэ з месяц быць на курсах, а намеснік у бальніцы...»

Каця расклала перад сабой паперы. Штосьці нават чытала, прабягаючы вачамі радок за радком, і зноў перачытвала, зноў. Сэнс слоў і лічбаў да яе не даходзіў.

Далёка былі яе думкі...

Яўген Пятровіч ВАСІЛЁНАК

23-га верасня 1973 г. раптоўна памёр вядомы беларускі пісьменнік Яўген Васілёнак. Не стала таленавітага літаратара, цудоўнага чалавека, камуніста.

Яўген Пятровіч нарадзіўся ў 1917 годзе ў г. Оршы ў сям'і чыгуначніка. Пасля заканчэння ў 1934 г. сярэдняй школы вучыўся на літаратурным факультэце Магілёўскага педінстытута.

Шмат гадоў Я. Васілёнак аддаў журналістыцы. Быў супрацоўнікам раённых газет у Шклове, Барысаве, Вагушэўску, Оршы. У 1939 г. паехаў на Далёкі Усход, дзе больш чым два гады працаваў у газеце «Приморская магистраль».

У час Вялікай Айчыннай вайны Я. Васілёнак знаходзіўся ў радах Савецкай Арміі, супрацоўнічаў у армейскім друку. З 1948 года жыў у Мінску. Працаваў у БЕЛТА, карэспандэнтам газеты «Труд» на Беларускай ССР, загадчыкам аддзела часопіса «Маладосць». Многа гадоў быў галоўным рэдактарам часопіса «Нёман».

Першыя апавяданні Я. Васілёнака з'явіліся ў друку ў 1935 годзе. У пасляваенны час, пільна працуючы ў галіне літарату-

ры, Яўген Васілёнак выдаў многа кніг апавесцей і апавяданняў. У зборніках «Зялёныя агні», «Прызвание», «Выпадковы прыпынак», «Розныя дарогі», «Тацяна Ларына», «Вячэрняя размова» і іншых пісьменнік глыбока і ярка паказаў жыццё савецкіх людзей, нашых сучаснікаў. Матэрыял для сваіх твораў Я. Васілёнак чэрпаў з жыцця і гераічнай працы рабочага класа рэспублікі.

Яўген Васілёнак прымаў актыўны ўдзел у грамадскай рабоце, выбіраўся членам прэзідыума, сакратаром партыйнага бюро Саюза пісьменнікаў БССР.

Светлая памяць аб Яўгену Васілёнку, пісьменніку, добрым таварышу, шчырым патрыёце Радзімы назаўсёды застаецца ў нашых сэрцах.

А. Т. Кузьмін, Н. Л. Сняжкова, С. В. Марцалеў, К. К. Атраховіч (Кандрат Крапіва), П. У. Броўка, І. А. Брыль, Г. М. Бураўкін, Д. Я. Бугаёў, В. У. Быкаў, А. С. Грачанікаў, Х. Д. Жычка, П. Н. Кавалёў, М. І. Калачынскі, К. Ц. Кірзенка, А. М. Кулакоўскі, А. А. Куляшоў, Ц. В. Крысько (Васіль Вітка), А. А. Каратай (Максім Лужанін), М. Ц. Лынькоў, А. Я. Макаёнак, І. П. Мележ, І. Я. Навуменка, А. Х. Асіпенка, П. Е. Панчанка, П. С. Пестрак, Л. Я. Прокша, Я. І. Скурко (Максім Танк), М. Г. Ткачоў, І. П. Шамякін, А. Н. Марціновіч, Г. Л. Папоў, М. І. Татур.

АПОШНЯЕ БЫВАЙ!

Гэтая жалобная вестка была такая нечаканая, неспадзяваная, што яна мяне абізвечыла: не стала Яўгена Пятровіча Васілёнака. Не стала нашага лепшага сябра, палечніка, друга, камуніста па крыві і па духу. Хто ведаў яго, не можа не схіліць галаву перад яго памяцю, перад яго чалавечай годнасцю. Ён ва ўсім і асабліва ў сваёй творчасці быў прынцыповы, паслядоўны, як пісьменнік-камуніст, які заўсёды ведаў, што, для каго і для чаго ён піша.

Яўген Пятровіч Васілёнак заўсёды быў сапраўдным літаратарам-камуністам. Яму заўсёды хацелася стаць на грэбені жыцця, і ён у сваёй творчасці імкнуўся да гэтага. Аднак ён ніколі не згубіў ціхага прыстанку. Калі толькі ўдавалася яму вырашыць як найлепш свая задуму, я, ды і не толькі я, бачыў па ягоных іскрыстых вачах: яны свяціліся бляскам поспеху. А ён ішоў далей і далей, і, мабыць, у гэтай хадзе часам ад болю заходзілася слабое яго сэрца, ён усё роўна не спыняўся, не шукаў ціхага прытулку.

Неяк у канцы пяцідзясятых гадоў наш народны пісьменнік

Міхаіл Ціханавіч Лынькоў на адным з пісьменніцкіх сходаў ці пленумаў выказаў агульную радасць: у літаратуру прыйшоў пісьменнік рабочай тэмы, таленавіты, добрай працаздольнасці, сапраўднай шчырасці. Усе мы тады парадаваліся, бачачы перад маладым літаратарам неабсяжныя далягляды. І трэба сказаць, Яўген Васілёнак як бы стараўся апраўдаць прагноз старэйшага свайго таварыша: да самых апошніх дзён ён быў верны сваёй тэме.

І што характэрна для таленту Яўгена Пятровіча — гэта тое, што асноўным яго героем быў просты рабочы чалавек з яго годнасцю, з яго рабочай прамай. У гэтым — тое новае слова, якое сказаў Яўген Васілёнак у нашай літаратуры.

Яўген Васілёнак зацята працаваў за сваім пісьмовым сталом, і яму здавалася, што зрабіў ён вельмі мала і мала. Як сапраўдны пісьменнік-камуніст ён адчуваў свой найпершы абавязак: гэта быць на ўзроўні нашага камуністычнага часу. Не зважаючы на цяжкую хваробу, а мо насуперак ёй, Васілёнак як не кожны дзень садзіўся за рабочы стол і пісаў, пісаў. І от лі-

таральна на паўрадку акамянела назаўсёды пісьменнікава рука. Ён памёр, як радавы, нашага савецкага грамадства са зброю ў руках за рабочым сталом. Валік пішучай машыны затрымаў няскончаны аркушок паперы. Усяго было напісана некалькі абзацаў. Другая палова была зусім чыстая. Хто яго ведае, што меўся напісаць нябожчык на той чыстай палавіне старонкі. Можа там мелася быць тое, што мы, жывыя, праз доўгія гады паўтаралі б, як заповяць?

Цяжка, вельмі цяжка пісаць пра чалавека, які яшчэ ўчора быў з намі. З ім можна было гаварыць, раіцца, смуткаваць і радавацца. А сёння на векі вечныя замкнуліся ягоныя вусны, і больш ён ужо ніколі не скажа таго, што меўся сказаць.

Няхай смутак з поваду ягонага смерці не абзброіць нас, жывых. Мы будзем верны тваім імкненням пісьменніка-камуніста. Пастараемся захаваць памяць пра цябе не толькі ў сваіх сэрцах, але пастараемся паклапаціцца, каб і ў сэрцах чытачоў захавалася тое, чаго ты дамагаўся, за што змагаўся праз усё сваё жыццё.

Апошняе бывай, дарагі дружка, наш сябра і таварыш Яўген Васілёнак!

Раман САБАЛЕНКА.

У ЛІТАРАТУРНЫХ АБ'ЯДНАННЯХ

ГОМЕЛЬШЧЫНА — КРАЙ ТАЛЕНТАЎ

Раней кожную суботу на старонках абласной газеты «Гомельская праўда» рэгулярна з'яўлялася «Пэтычная калонка». Аўтарамі вершаў, якія друкаваліся там, былі і прызнаныя пэты-землякі, і пачаткоўцы. Чытачы з нецярпеннем чакалі чарговага суботняга нумара. Але абмежаванасць газетнай плошчы не дазваляла рэдакцыі больш поўна прадставіць усіх аўтараў, рэгулярна адлюстроўваючы літаратурнае жыццё вобласці.

З мэтай далейшага згуртавання творчых сіл пры рэдакцыі сёлета было створана літаратурнае аб'яднанне «Рунь». У яго ўвайшлі існаваўшыя раней незалежна ад аднаго аб'яднання пры абласной бібліятэцы імя У. І. Леніна, Гомельскім дзяржаўным універсітэце, Беларускам інстытуце інжынераў

чыгуначнага транспарту і іншых устаноў.

Два разы ў месяц члены «Руні» збіраюцца ў чырвоным кутку рэдакцыі, каб абмеркаваць творы, якія ўбачаць свет на чарговай літаратурнай старонцы. Сюды прыязджаюць пачаткоўцы з вёсак, райцэнтраў, приходзяць гамельчане. Каля пяцідзяці аўтараў за гэты час выступілі на старонках газеты. І не толькі тыя, хто жыве на Гомельшчыне. Часта, наведваючы Гомель, у рэдакцыю заходзяць народныя пісьменнікі Беларусі Іван Мележ і Іван Шамякін, дасялююць свае творы Мікола Гамолка, Мікола Чарняўскі, Паўлюк Прануза. Пастаянна цікавіцца літаратурным жыццём сваіх землякоў рускі паэт і перакладчык Дзмітрый Кавалёў.

Але, вядома, літаратурныя

старонкі перш за ўсё прадстаўляюцца пачаткоўцам. Сярод аўтараў — інжынер-будаўнік Сяргей Харкоў і выпускніца сярэдняй школы Ірына Багдановіч, старшы тэхнік лесаўпарадкавальнай экспедыцыі Люба Альгінскі і адказны сакратар Чачэрскай раённай газеты Уладзімір Бабкоў, студэнт універсітэта Анатоль Эзкаў і выкладчык інстытута Юрый Саковіч, рабочы Уладзімір Шварц і аспірант Віктар Ярац, настаўнікі Станіслаў Кацуба, Нічыпар Парукаў і іншыя. Мікола Янчанка падрыхтаваў другую кніжку, а Уладзімір Верамейчык нядаўна дэбютаваў у серыі «Першая кніга паэта» цікавым зборнікам «Прыпяць».

Старонкі «Руні» заўсёды змяшчаюць вось, напрыклад, адна з іх: урывак з паэмы «Зіма праз трыццаць год» Віктара Яраца, лірыка-патрыятычны верш «Над Іпуцюю» Ю. Саковіча, новыя творы паэтаў П. Пранузы, У. Шварца, Л. Дземянця. Праза ж прадстаўлена апавяданнем «Зоркі над Прыпяцю» супрацоўніка «Гомельскай праўды» Ю. Горасіменкі.

Газета змяшчае апавяданні і сталых пісьменнікаў М. Дніленкі і Л. Гаўрылікіна. Трэба прызнаць, што ў празаікаў-пачаткоўцаў поспехі пакулі што не надта значныя. І ў гэтым перш за ўсё віна саміх аўтараў. На кансультаў жа крывідаваць не даводзіцца. І М. Дніленка, і Л. Гаўрылікіна, і М. Кусянкоў, і Ул. Дзюба, якія найчасцей разбіраюць творы маладых, уважліва ставяцца да творчасці пачаткоўцаў, даюць ім добрыя парады. Шмат увагі падрыхтоўцы літаратурных старонак надае і загадчык аддзела рэдакцыі «Гомельскай праўды» Тамара Харытонова.

Памятаецца, да саракагоддзя ўтварэння БССР выйшаў альманах «Гомель», дзе былі надрукаваны лепшыя літаратурна-мастацкія творы гамельчан. Магчыма, варта ўзнавіць гэты выданне. І яшчэ. Хацелася б атрымаць кваліфікаваную кансультацыю па праблемах мовы і стылю. Тут на дапамогу павінны прыйсці выкладчыкі мовы і літаратуры Гомельскага дзяржаўнага універсітэта.

Іван МЯДЗВЕДЗЕУ, настаўнік, член літаб'яднання «Рунь».

ВЫЙШЛІ З ДРУКУ

«МАСТАЦКАЯ ЛІТАРАТУРА»

А. Багдай. Прыгоды малага пінгвіна Пін-Пона. Аповесць. Перакладла з польскай Я. Благавіцкая. Мастак Л. Зяноўка. 1973 г., 64 стар., тыраж 20 000 экз., цана 11 кап.

В. Вітка. Выбраныя творы ў двух тамах. Том 1. Вершы, паэмы, казкі. Мастак А. Шавераў. 1973 г., 418 стар., тыраж 5 000 экз., цана 1 руб. 78 кап.

В. Вітка. Выбраныя творы ў двух тамах. Том 2. Апавяданні, п'есы, артыкулы. Мастак А. Шавераў. 1973 г., 400 стар., тыраж 5 000 экз., цана 83 кап.

Р. Мурашка. Сын. Раман. На рускай мове. Мастак Р. Грак. 1973 г., 472 стар., тыраж 100 000 экз., цана 91 кап.

Э. Ялугін. Салёная планета. Нарысы. На рускай мове. Мастак Ю. Кухараў. 1973 г., 180 стар., тыраж 15 000 экз., цана 23 кап.

«БЕЛАРУСЬ»

Белавежская пушча. Альбом. На беларускай, рускай і англійскай мовах. Мастацкі рэдактар В. Курусь. 1973 г., тыраж 85 000 экз., цана 2 руб. 68 кап. Ц. Маликаў, М. Сегал. Мінскі трантарны. Выданне 2-е, дапоўненае і перапрацаванае. На рускай мове. Мастак Г. Скрыпнічэнка. 1973 г., тыраж 11 600 экз., 224 стар., цана 67 кап.

НЕ А Б С Я Ж Н А Е
жытнівае поле. Каласы, наліты бурштынавым зернем, хілацца долу. Валунны, валуны... Каменны крыж. Мужчыны ідуць па полю. Пług уздымае скібы камяністай зямлі. Зноў валуны і... белая гара, як вялізны валун, духмянага наздраватага песта. Жаночыя рукі з любоўю і стараннасцю вымешваюць яго. І вось, аздоблены няхітрымі ўзорамі, ставяць каравай у напаленую печ.

А потым па шырокаму полю ў яркіх нацыянальных касцюмах ідуць дзяўчаты прыгажуні. Нясуць каравай. Сустрэкаюць дарагіх гасцей: 6 ліпеня 1972 года адбыўся пленум ЦК кампартыі Беларусі. Удзельнікі пленума прыехалі ў Докшыцкі раён. І дзяўчаты сустракаюць дарагіх гасцей хлебам-соллю. За кадрам знаёмы жаночы голас:

— Пад'язджаю да граніцы раёна, — вісць лозунг: «Шчырае прывітанне ўдзельнікам семінара ад докшыцкіх хлебаробаў». І вы ведаеце, што мне так сэрца зашчаміла, я думаю, хоць бы не заплакаць, што імяна ў наш, Докшыцкі раён, такі забыты раён, пра які ніхто не чуў, не ведаў, раптам прыязджае ўсё кіраўніцтва рэспублікі...

А вось на экране і яна, певыня сакратар Докшыцкага РК КПБ Ульяна Феакцістаўна Крышталевіч.

Рэжысёр фільма У. Арлоў (ён жа і сцэнарый разам з А. Сцепаненкам) расказвае, што спачатку яны мелі намер рабіць кінаарыс пра першага сакратара Докшыцкага райкома партыі, пра гэтую мужнюю, валявую жанчыну, якая сваёй невычарпальнай энергіяй і запалам натхняе людзей на працоўны подзвіг. А потым, ужо калі пачаліся здымкі, творчая задума пад уплывам непасрэдных уражанняў знач-

на пашырылася, з'явіліся і новыя «дзеючыя» асобы, але ў цэнтры ўсёх падзей застаўся У. Ф. Крышталевіч. Ён адведзена ў карціне самае вялікае месца. Яна, можна сказаць, вядучая фільма. А дыктарскі тэкст вельмі ёмісты, сціплы.

Ульяна Феакцістаўна расказвае, як наводзілі і цяпер наводзяць парадак на зямлі. А ў падмацаванні яе слоў на экране ажываюць кадры: магутны трактар штурхае перад сабой вялізную каменную глыбу... Цяжкія камяні рукамі варочаюць людзі... Бягуць, спатыкаюцца муж-

на сваім. Яны абменьваюцца думкамі, вопытам.

ПЕТРАШКЕВІЧ. Мы вельмі сочымы адзін за адным. І калі вы сёння запытаеце ў мяне: колькі надоена малака ў нашым калгасе, дык я вам канкрэтна не магу адказаць. А вось колькі ў суседнім, імя К. С. Заслонава надалі — я вам заўсёды скажу.

КУЛІКАУ. У яго будзе каля 480 цэнтнераў. У нас — 458... Здаецца, звычайная, «будзённая» размова, а на экране паўстаюць вобразы людзей з іх дапытлівымі характарамі... Людзей, цалкам адданых сваёй справе. Уражанне ствараецца і тым, што мы чуем, і тым, што і як паказвае апэратар, які тонка

Кадр з фільма: першы сакратар Докшыцкага райкома партыі Ульяна Феакцістаўна Крышталевіч.

С М А К ДОКШЫЦКАГА КАРАВАЮ

чыны, гарыць бівфордаў штур. Людзі паспяваюць схвацаць ва ўкрыццё, і моцныя выбухі скалыхаюць наваколле. Ад валуноў застаецца друз. З натужным грукатам паўзуць каменязборшчыні. Слухаеш Ульяну Феакцістаўну, глядзіш гэтыя кадры і думаеш: надна смачным будзе людзям каравай, калі даўся ён такой дарагой цаной.

Цікавымі, па-свойму свежымі і запамінальнымі, памастацку, нават з нейкім гумарам зроблены кадры дыялогаў паміж Ульянай Феакцістаўнай і старшынёй калгаса Імя К. Заслонава Аляксандрам Іванавічам Кулікавым, дыялог паміж кіраўніцамі спабарнічаючых калгасаў — імя К. С. Заслонава і «Зара камунізма». Аляксандр Іванавіч Кулікаў стаіць на сваім полі, а Людвіг Антонавіч Петрашкевіч —

вылучае штосьці істотнае то ў буйных планах, то даючы панараму.

Варта адзначыць, што аўтары стужкі дасканала валодаюць майстэрствам мантажна кампанаваць дыялогі, адбіраць у іх самае патрэбнае, істотнае. Замест доўгіх, часта сумных дыялогаў, як гэта бывае ў некаторых фільмах, мы чуем лаканічныя, дзелавыя фразы, што маюць непасрэднае дачыненне да развіцця падзей, характарыстыкі персанажаў, тых, каму прысвечана карціна.

У кадры — карта Докшыцкага раёна. Потым Докшыцкі раён на карце Віцебскай вобласці. Тады Віцебская вобласць на карце Беларусі і, нарэшце, Беларусь на карце краіны. Сімвалічна! Гучыць голас дыктара: «Новыя клопаты, новыя справы, якія штосекундна вырашаюцца ў нашай неабсяжнай дзяр-

жаве. Магчыма, у яе маштабах яны здадуцца маленькімі, але для людзей, якія робяць гэтыя справы, гэта заўжды будзе вялікім і важным».

Так, на карце БССР, а тым больш краіны, Докшыцкі раён займае сціплае па плошчы месца. І нават Віцебская вобласць не гігант. Між тым прыходзіць думка, колькі трэба сілы і намаганняў, працы, каб гэты стагоддзямі забыты кут, падняць на такую вышыню і каб яго заўважыла, убачыла ўся краіна!

Фільм «Докшыцкі каравай» — гэта дакументальная аповесць, своеасаблівае даследаванне характараў людзей і іх спраў.

Праўда, ёсць у стужцы і пэдахопы. Скажам, сцэна сустрачы кіраўнікоў гаспадарак і першага сакратара

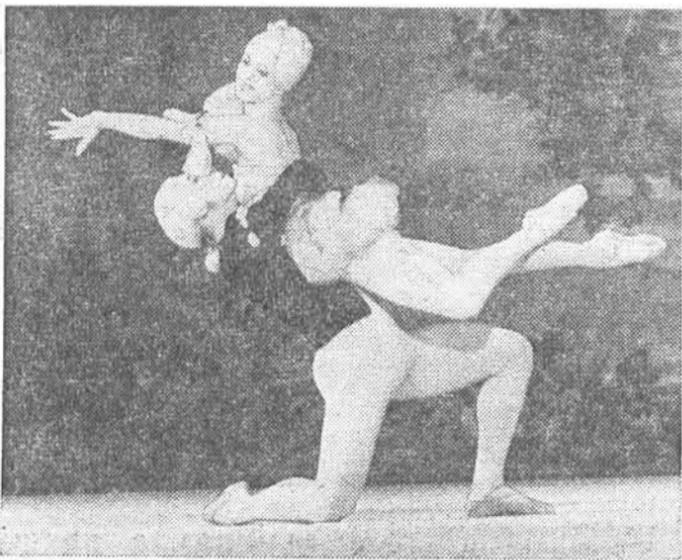
райкома КПБ У. Ф. Крышталевіч з дэмабілізаванымі воінамі. Дакладней, не сама сцэна, а фатаграфія з сямейнага альбома.

Магчыма, аўтары фільма надавалі альбомным фатаграфіям нейкую лагічную і псіхалагічную нагрузку. Але ж уражанне застаецца такое: чаму тут гэтыя фатаграфіі?

Такім чынам, у мантажы фільма ёсць не зусім дакладна прадуманыя рэжысёрскія фрагменты. «Докшыцкі каравай» не прэтэндуе на вычарпальную інфармацыю пра дзейнасць хлебаробаў гэтага раёна. Нельга ж абняць неабдымнае! Усяго трыццаць мінут экраннага часу...

І трэба аддаць належнае аўтарам: яны памастацку мэтанакіравана адбіралі матэрыял і далі досыць яркі «партрэт раёна». Паказанае ў фільме А. Сцепаненкі, У. Арлова і Л. Броўмана адкрывае шырокую карціну жыцця і працоўнай дзейнасці докшыцкіх хлебаробаў.

Іван ШАЛЬМАНАУ.

«Па-дэ-дэ» ў выкананні Т. Квасавай і І. Кузьміна.

«Нечакана! Незвычайна! Цудоўна!» — такія словы можна было пачуць ад глядачоў пасля першага выступлення ленинградскай трупы «Харэаграфічныя мініяцюры» на сцэне Акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета БССР. Мінчане пазнаёміліся з самым маладым харэаграфічным калектывам краіны. І хоць ён працуе толькі з чэрвеня 1971 года, яго ўжо ведаюць прыхільнікі балета Масквы і Кіева, Чэлябінска і Тбілісі... Мастацкі кіраўнік — вядомы харэограф, заслужаны дзеяч мастацтваў РСФСР, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі СССР Леанід Якабсон.

Чым жа вабіць да сябе тэатр, чым захапляе глядачоў? Перш за ўсё — духам наватарскіх шуканняў, сучаснасцю сцэнічных прыёмаў і мовы. І яшчэ. Сярод пяцідзесяці пяці маладых артыстаў трупы няма ніводнага артыста кардэбалета: кожны ўдзельнік спектакля з'яўляецца яго салістам. Імкненне артыстаў працаваць

па вышэйшых крытэрыях мастацтва адчуваецца ў кожным нумары, у жаданні раскрыць характэрна і драматызм чалавечых перажыванняў мовай танца.

Праграма вечара, аб якім ідзе гаворка, сапраўды была незвычайна дынамічнай, складанай. Кожнае аддзяленне спектакля складзена з цыклаў, якія дэманструюць своеасаблівыя балетныя стылі розных эпох.

Цыкл «Класіцызм — романтизм» пераносіць нас у эпоху, калі толькі пачаў нараджацца класічны танец.

...Цемру сцэны прарэзвае прамень святла, і «чатыры грацыі» ў белым лёгкім адзенні нібы праплываюць перад глядачамі, захапляючы залу пшчотай і плаўнасцю рухаў. «Па-дэ-катр» (артысты В. Салаўёва, Л. Венерт, С. Царатзілі, І. Волкава) выконваецца пад цудоўную музыку Вінчэнца Бяліні. Салісты даносяць да глядача дзівосную харэагра-

КОЖНЫ ТАНЦОЎШЧЫК — САЛІСТ

фічную трактоўку нумара. Яна — пра радасць жыцця, хай сабе часам і ахутанага хмарамі, але поўнага прыгожага парывання да шчасця.

Новая замалёўка — «Танец з пацалункамі» на музыку Сяргея Пракоф'ева — пераносіць дзеянне ў старажытны замак.

...Манерныя дамы і надзвычай напышлівыя кавалеры ў маляўнічых касцюмах грацыёзна танцуюць гуллівы танец. Малюнак яго месцамі тонка шаржыраваны, месцамі дапоўнены элементамі пантэмімы, успрымаецца натуральнымі «цытатамі» з мінулага, якія дазваляюць сучаснаму глядачу адчуць пэўную адлегласць таго свету ад сённяшняга...

Добра глядзіцца і тэмпераментны іспанскі танец «Качуча» на музыку Пабла Саратэ ў жыццядрадным агністым выкананні Л. Аверкінай. Тут ужо зусім адкрыта пануюць сучасны рытм і сучасная страснасць.

...Сэнсансаўскага «Лебедзя» танцуюць лепшыя балерыны свету. І заўсёды мы захапляемся гэтай класічнай пастапоўкай. Мабыць, таму першае ўражанне ад нумара «Паміраючы лебедзь» было нечаканым. Лезнід Якабсон прычытаў партытуру танца зусім пановаму, нібы раней і не было ніякіх трактовак «лебядзінай тэмкі».

Тут танец — больш напружаны, экспрэсіўна-драматычны, чым пшчотны, пластычны.

Аб гэтым гавораць і чорная пачка балерыны (а мы заўсёды бачылі выканаўцаў гэтага нумара ў беласнежнай), і суровы настрой фарбаў і колеру ў

дэкарацыях мастака В. Левенталя, якія адразу настройваюць глядача на пэўную драматычнасць адлюстраванага ў танцы канфлікту. Калі параўнаць з сэнсансаўскім «Лебедзем» персанажы «Лебядзінага возера», дык, здаецца, Лебедзь у выкананні А. Вальцінай нагадвае больш драпежную, уладную, дынамічную Адылію, чым пшчотную, крохкую Адэту. Праўда, салістка не змагла цалкам вытрымаць стылявую целаснасць харэаграфічнай задумкі. Мо таму нумар пакінуў супярэчлівае ўражанне.

Цыкл «Скульптуры Радэна» быў кульмінацыяй спектакля.

...Пражэктар выхаліў з цёмры сцэны застыглыя нерухома пары танцоўшчыкаў. Залу запаўняюць зрокавыя срабрыстыя гармоніі прэлюдыі Клода Дэбюсі. Халоднае, празрыста-белае асвятленне... Касцюмы выканаўцаў з белага эластыку... Сюжэтна-танцавальная кампазіцыя і майстэрства выканаўцаў — усё пераносіць глядача ў стыхію грандыёзнага, маштабнага мастацтва вялікага Радэна. Але гэта не капіраванне скульптурных постацей вядомых работ. Харэограф і выканаўцы раскрываюць сутнасць драматычнага таленту вялікага майстра. Танцы паўстаўлены не так «пра скульптуры», як пра рэальнае жыццё, якое дыктавала слаўтаму Радэну і думку, і натхненне.

Экспрэсіўны, дынамічны малюнак трыпціха, які ўключае сюжэты — «Вечная вясна», «Пацалунак», і «Вечны ідал» эмацыянальна-вобразна перадаў артысты Т. Квасава, В. Се-

рый, В. Клімава, Э. Палей, А. Селіванава і Д. Воўк. Ім удалося яшчэ раз падкрэсліць тэмперамент і сцэнічную абаяльнасць школы ленинградскага балета.

Праграма цяперашніх гастролей ленинградцаў ахоплівае амаль усе эпохі балета — ад класіцызму да самых новых сучасных плыняў.

...«Экзерсіс XX» на музыку Іагана Себасцяяна Баха ў джазавай апрацоўцы выконвае ўся труппа артыстаў. Спачатку такое спалучэнне — «Бах» і «джаз» — успрымаеш нібы эпітаж, але потым трапляеш у добра прадуманую, памастацку асэнсаваную стыхію сучаснага танца на спрадвечную тэму. Каскады падтрымак, варыяцый, разнастайных кампазіцый — не спыняюцца ні на хвіліну. Здаецца, перад намі калейдаскоп нейкіх дзівосных мініяцюр. Але ж экзерсісы — гэта цяжкая штодзённая праца танцоўшчыкаў у час заняткаў ля станка і на сярэдзіне залы. Ды майстэрства выканаўцаў такое, што перад намі было целаснае відовішча, віртуозны спектакль. Так, віртуозны! Мы нібы прысутнічалі на рэпетыцыі, якая была вышэй і ярчэй «прам'еры», бо труппа быццам працуе для сябе, па вышэйшых прафесійных крытэрыях. І зала пачынала натуральна «ўваходзіць» у прапанаваныя правілы гульні — яна была самым строгім суддзёй, перад якім ленинградцы паказвалі свайго «Баха» і сваё ўмельства. І аб гэтым сведчыла рэакцыя публікі — яе гарачыя ўдзячныя апладысменты!

Л. КРУШЫНСКАЯ.

ХВАЛЮЮЧЫЯ СУСТРЭЧЫ

Віцебск рыхтуецца адзначаць знамянальную дату—гораду неўзабаве будзе 1000 гадоў. Калектыў Драматычнага тэатра Чырванасцяжнага Чарнаморскага флоту прыехаў на гастролі, калі грамадскасць рыхтуецца да таго юбілею. Наша творчая справаздача нібы ўлілася ў працоўныя справы віцяблян. Зразумела, першымі на гасцёрольнай афішы мы пазначылі п'есы, тэматыка і вобразы якіх звязаны з марской службай, з гераічнымі подзвігамі ваенных маракі.

Акрамя спектакляў, якія мы давалі на сцэне Дзяржаўнага драматычнага тэатра імя Я. Коласа, нашы актёрскія брыгады выступалі ў калгасах і саўгасах Талачынскага, Сеннінскага, Бешанковіцкага, Шумілінскага і Гарадзкіскага раёнаў. Гарадзкі і вясковы глядач Віцебшчыны палюбілі майстроў сцэны і творчую моладзь флотскага тэатра — заслужаных артыстаў Украінскай ССР Л. Тарасаву, А. Васільева, С. Рунцову, Ул. Паўлоўскага, Ул. Яфімава, актёраў Я. Смірнова, Н. Губарова, А. Бакланаву і іншых. Цікавыя і змястоўныя гутаркі аб жыцці і мастацтве адбыліся ў нас з рабочымі і служачымі завода «Камінтэрн», фабрыкі «Сцяг індустрыялізацыі», дыва-новага камбіната... Спадзяёмся,

што і тыя ўражання, якія пакінулі ў рэжысуры і артыстаў гэтыя сустрэчы, пэўным чынам адлюструюцца ў новых спектаклях, прысвечаных вобразу нашага сучасніка, ударніка працы ў трэцім, рашаючым годзе пяцігодкі. Узрушылі нас і памятна мясціны на віцебскай зямлі, дзе ў гады вайны савецкія патрыёты мужна змагаліся з ворагам.

У адказ на ўвагу патрабавальнага глядача, які добра разумее сцэнічнае мастацтва, мы стараліся іграць кожны спектакль нібы гэта была прэм'ера. Віцябляне асабліва цёпла сустракалі такія нашы работы — «Графская прыстань» В. Шаўрына, «Мора павінна быць справа» С. Чупрыніна, «Салдацкая ўдава» М. Анкілава, «Прачніся і спявай» М. Д'ярфаша, «Хітрая закаханая» Лопе дэ Вега.

Ад імя маракі Чырванасцяжнага Чарнаморскага флоту і працоўных горада-героя Севастопаля калектыў тэатра перадаў прадстаўнікам грамадскасці Віцебска артылерыйскі снарад з зямлёй, узятай на легендарным Малахавым кургане.

Сустрэча з віцяблянамі надоўга захаваецца ў нашай памяці.

Уладзімір АРКІН,
капітан 2-га рангу.

СЯБРОЎСКІЯ АПЛАДЫСМЕНТЫ

У сталіцы Карэйскай Народна-Дэмакратычнай Рэспубліцы Пхен'яне з вялікім поспехам пачаліся гастролі Дзяржаўнага ансамбля танца БССР. Беларускія артысты прабудуць у братняй краіне месяц. У рэпертуары калектыву ўзоры танцавальнага фальклору — «Крыжачок», «Янка», «Мяцеліца» і славу-тая «Лявоніха». Калі ансамбль нядаўна гастраліваў ў Польскай Народнай Рэспубліцы, ЧССР і Аўстрыі, узрушаныя яркім відовішчам і агністымі рытмамі глядачы так выказвалі сваё захапленне: «Бра-ва, Ля-во-ні-ха!»

Артысты пакажуць таксама харэаграфічныя сцэны, жартоўныя нумары, карагоды з багата рускіх і ўкраінскіх народных узораў. Есць у праграме і карэйскі нацыянальны танец, які ў свой час паставіла выдатны харэограф з КНДР Ан Сон Хі, а цяпер перанесла ў трупы беларускага ансамбля балетмайстар В. Барцова.

У складзе трупы, што выступае ў гэтыя дні ў Пхен'яне, восемдзсят пяць чалавек. Узначальвае дэлегацыю беларускі артыстаў намеснік міністра культуры БССР С. Пятровіч.

канчавец праграму будзе сусветна вядомая песня В. Салаўёва-Сядога «Падмаскоўныя вечары».

На пытанне аб тым, у якім складзе выязджае ансамбль ЧБВА ў канцэртнае падарожжа, В. Смыслоў сказаў наступнае:

— Калектыў складаецца з харавой групы, танцавальнай і аркестравай, а таксама салістаў-спевакоў і інструменталістаў. Нашы салісты — заслужаныя артысты БССР А. Сухін, Б. Макараў, Г. Светышаў, В. Бурковіч і Ю. Смірнова, лаўрэат міжнароднага конкурсу імя Чайкоўскага В. Кучынскі, лаўрэат міжнароднага конкурсу М. Сеўрукоў (баян)... Праграму рыхтавалі хормайстар — заслужаны артыст БССР Я. Яравы, балетмайстры — заслужаны дзеяч мастацтва БССР П. Акулёнак, заслужаны артыст РСФСР У. Васількоў, заслужаная артыстка Узбекскай ССР Л. Смылова і кіраўнік аркестра — Ю. Кулыбін.

Гастрольны маршрут вялікі — Парыж, Ліль, Дзюнкерк, Рэн, Сен-Мішэль, Тулуза, Арас і іншыя гарады. Гастролі працягнуцца два тыдні...

АДРАС ГАСТРОЛЕЙ— Парыж, Ліль, Дзюнкерк...

На пачатку кастрычніка Ансамбль песні і танца Чырванасцяжнай Беларускай ваеннай аіругі выязджае ў канцэртнае падарожжа па гарадах Францыі. Гэта гастрольнае турне з'яўляецца своеасаблівым адказам на канцэрты ваенных музыкантаў Францыі ў нашай краіне, якія адбыліся сёлета.

Што будзе выконваць для слухачоў нашы артысты-ваіны? Мастацкі кіраўнік ансамбля, народны артыст Узбекскай ССР В. Смыслоў расказвае:

— Прагуецца усім вядомыя «Песня аб Леніне» С. Тулікава і «Расія» А. Новікава. Безумоўна, французскім слухачам будзе цікава паслухаць, як мы на мсве арыгінала выконваем «Марсельезу» і народную песню «Час цвіцення вішняў», «Паходную песню» Э. Мегюля.

Значнае месца ў нашай праграме займаць творы рускіх і ўкраінскіх кампазітараў, беларускі рэпертуар у Францыі прадставіць песні Ю. Семлянкі, Н. Сакалоўскага, І. Лунанка, фальклорныя ўзоры...

Пакажам мы і нашы пляскі, такія як «Салдацкая», «Наезнікі», «Беларуская полька», «Малдаўская», «Руская»... За-

НОВЫЯ НАЗВЫ НА АФІШАХ

Артыстка Н. Гайда (Паўлінна)

Артыст Ю. Лазоўскі (Сцяпан Крыніцкі) і заслужаны артыст БССР В. Шаўкалюк (Францысь Пустарэвіч).

Славуатая камедыя «Паўлінка» мае багатую сцэнічную гісторыю. Акрамя драматычных тэатраў і аматарскіх гуртоў, п'еса набывала жыццё і на кінаэкране (фільм-спектакль 1952 года, сцэнарый М. Лужаніна, рэжысёр А. Заркі), і ў якасці тэлефільма «Пасля кірмашу» (1973 год, сцэнарый А. Макаёнка, рэжысёр Ю. Цвяткоў). На пачатку тэатральнага сезона 1973/74 гг. адбыла-

ся яшчэ адна прэм'ера спектакля, створанага паводле класічнай камедыі Янкі Купалы. На гэты раз у жанры аперэты. Дзяржаўны тэатр музычнай камедыі БССР паказаў мінчанам «Паўлінку» з музыкай заслужанага дзеяча мастацтваў БССР Ю. Семлянкі на лібрэта заслужанага дзеяча культуры БССР А. Вацьчы. Паставіў спектакль заслужаны дзеяч мастацтваў РСФСР С. Штэйн, дыры-

жор — Н. Фоцін, балетмайстар — народны артыст БССР С. Дрэўын. Сярод выканаўцаў галоўных ролей — заслужаная артыстка РСФСР Н. Равінская, заслужаны артысты БССР Д. Іванова і В. Шаўкалюк, актёры Н. Гайда, А. Прыходзька... Дэкарацыі зроблены па эскізах мастака А. Марозава.

На здымках — сцэны са спектакля.
Фота Ул. КРУКА.

Сцэна са спектакля.

Фота Ул. КРУКА.

Сёлета п'еса М. Шатрова «Конь Пржевальскага» паставіў Магілёўскі абласны драматычны тэатр. На пачатку новага сезона яе паказаў Рускі тэатр БССР імя М. Горькага. Тут рэжысёрам быў дыпломнік Маскоўскага тэатральнага вучылішча імя Б. Шчукіна З. Магільнікі. Мастацкае афармленне М. Фрэнкеля.

На здымку — сцэна са спектакля «Конь Пржевальскага» ў Мінску.

Фота Ул. КРУКА.

ПРЫЗ— БЕЛАРУСКАМУ ТЭЛЕФІЛЬМУ

На V Усеаюзным фестывалі тэлевізійных фільмаў, які закончыўся нядаўна ў Ташкенце, адной з лепшых прызнана стужка «Ад родных ніў» (вытворчасць Дзяржаўнага Камітэта Савета Міністраў БССР па тэлебачанню і радыёвяшчанню). Ёй

прысуджаны приз журы па раздзелу тэлефільмаў-пацэртаў.

Аўтары гэтай карціны — Віктар Кармазаў (сцэнарыст), Валерыі Басаў (рэжысёр), Аркадзь Міцюля (аператар).

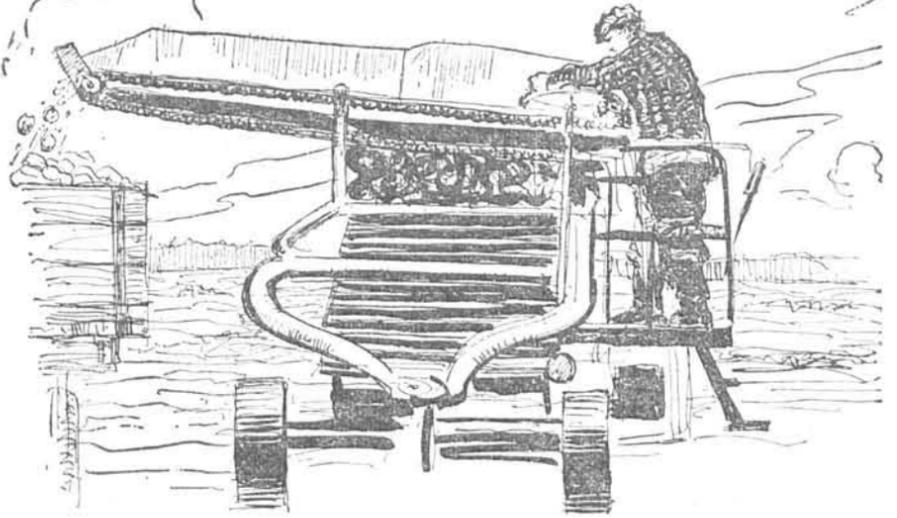
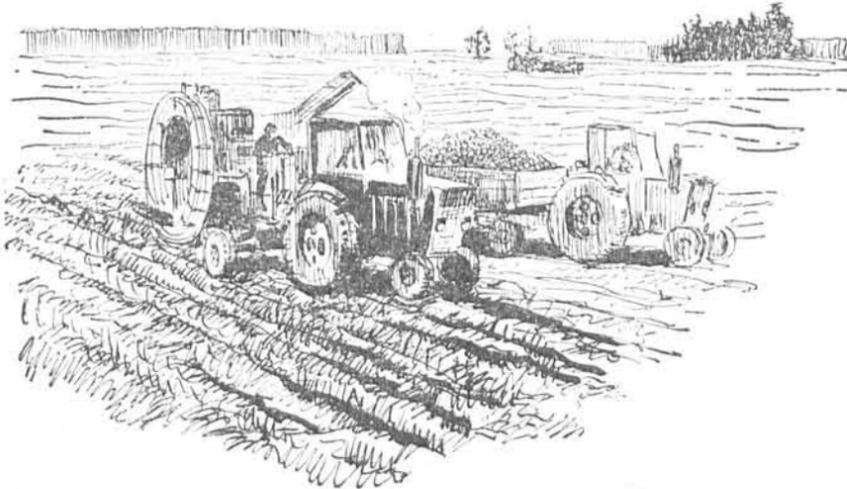
Віншум з поспехам!

Хлеббаробы нашай рэспублікі вырасталі еблета добры ўраджай збожжавых культур, у час і без страт правялі уборку. Дзякуючы іх стараннай працы, наша рэспубліка перавыканала сацыялістычны абавязальства па продажу збожжа дзяржаве. У засеці Радзімы яго паступіла 1.100 тысяч тон. Такая вялікая колькасць збожжа калгасамі і саўгасамі рэспублікі прададзена ўпершыню. Цяпер сельскія працаўнікі паспяхова ўбіраюць бульбу. Паспехі хлеббаробаў натхняюць работнікаў літаратуры, мастацтва, культуры на новыя творы пра нашых сучаснікаў — людзей працы.

Мастак А. Морсаў наведваў калгас «Бальшавін» Чэрвеньскага раёна. На яго малюнках вы бачыце перадавікоў-механізатараў; брыгадзіра трактарнай брыгады № 1 У. Шатруна, камбайнера А. Кацьню, камбайнера І. Ласкутова.

На малюнках унізе — уборка бульбы ў калгасе.

ТОЙ, ХТО ВЕДАЕ мастака Уладзіміра Белавусава толькі па работах у кіно, на выстаўцы яго твораў, што арганізавана ў Саюзе мастакоў БССР, будзе прыемна здзіўлены: яны адкрыюць для сябе яшчэ аднаго Белавусава — жывапісца. Гэта асабліва прыемна, бо многія яго калегі сцвярджаюць, што мастацтва кіно захоплівае цалкам, не пакідаючы на іншае ні сіл, ні часу.

пазітару і іншым членам здымачнай групы.

У кнізе водгукі з выстаўкі Белавусава цікавых запісаў шмат. Але прывядзём толькі некаторыя з іх: «Сэнс творчасці мастака — адкрываць людзям прыгажосць, рабіць іх лепшымі, пашыраць далаглядзі... Работы Белавусава вучаць, хваляюць, узвышаюць чалавека.

Нацюрморт Ул. Белавусава «Бэз» можна браць з сабой у далёкае касмічнае падарожжа. Бо варта толькі глянуць на каціну, як да цябе далаціць пах бэзу, пах роднай зямлі з яе радасцямі і паўсядзённымі клопатамі, без якіх мы не ўяўляем свайго жыцця. Нават складкі абруса, на якім стаіць ваза з букетам бэзу, хваляюць...

Менавіта пра гэтую карціну і пра некаторыя іншыя («Мокры снег», «Рака Прэгель», «Лістапад», «На рэчцы Сож») ёсць у кнізе такія ўзнёслыя радкі: «Дзякуй за адкрытасць і шчырасць, з якой вы расказваеце пра нашу чудаўную Радзіму».

Не хочацца адыходзіць ад карціны «Від з вакна». Вось як разважае адзін з наведвальнікаў: «Захапляе моцнае, яркае гучанне колераў. Хочацца да яе вяртацца».

У пейзажах, нацюрмортах добра адчуваецца сутнасць чалавека. У гэтым яны прывабліваюць. Вось, напрыклад, карціна «Лодкі ў тумане». Прытуліліся адна да другой лодкі. Ветразі падняты. Чакаюць. Як толькі сонца праб'ецца праз таўшчэзную сцяну туману — толькі вы і бачылі іх! Зразумела, разам з хлопцамі, такімі ж дзёрзкімі і прыгожымі.

Ёсць у кнізе запісаў і заўвагі, але слоў пахвальных больш: «Даходліва, зразумела, чудаўна», «Проста падняўся настрой». І радок-споведзь: «Пакідаю выстаўку іншым. Зноў хачу стаць мастаком...».

Вучыцца жывапісу Ул. Белавусава ва Усесаюзным інстытуце кінематаграфіі пашчасціла ў Ф. Багародскага і Ю. Піменава. А кінакампазіцыю выкладалі прафесары В. Дуброўскі-Эшке і І. Шпінель — мастакі славутых фільмаў «Ленін у Кастрычніку», «Ленін у 1918 годзе», «Іван Грозны», «Аляксандр Неўскі» і іншых.

Прыемна, што вучоба дала добры плён.

І. РЭЗНІК.

НАД ГАРАДКОМ залаціцца цёплы адвечорак. Я пераходжу вуліцу-брукаванку і сустракаю віхрастага незнаёмага падлетка.

— Дзе тут жыве Целішэўскі? — запытаў я.

— Целішэўскі? — перапытвае хлапчук і худенька ківае на прытульны з сінімі акяніцамі дамок. — Вунь ён... Якраз, бачыце, дома.

Заходжу на падворак, спыняюся. Дык вось які ён, старэйшына Івянецкіх ганчароў, сустрацца з якім гэтак даўно рупіла мне! Сяродняга росту, круталобы і яшчэ дужы чалавек. Яму, ведаю, ужо недзе пад семдзесят. Мне Франц Ігнатавіч Целішэўскі ўяўляўся такім спаважым, высочыным ды сухацелым старым з пышна-баярскай барадой. Можна таму, што яго старадаўняе і радкае ў наш час рамяство, змалку было ахута на моракам загадкаваці, а ўладар яе таямніц бачыўся чарадзеям.

Прывітаўся і мы селі пад галіністай антонаўкай на падворку: прыкурваючы, міжволі звяртаю ўвагу на далоні старога ганчара. На іх, прыгорнутых і цёмных, як гнёзды, выпіраюць тугі сухажыліны, якія, паўна, і не даюць гаспадару як след выпрастаць пальцы...

— Яны даўно ў мяне, сыне, — перахоплівае мой позірк Франц Ігнатавіч, — праўда, не баляць, але трэба было б паказацца ўрачу. Хаця, мяркую, чым ён надта тут і дапаможа? Бо яны — ад нашага, ганчарскага, рамяства, ад працы такімі сталі. Што вы хочаце, ужо шосты дзесятак як ганчару... З тых пор, як паехаў, падлеткам будучы, у Вільна да братаў-майстроў і як спасціг там практыку керамічнай справы, дык з цямна да цямна быў у гліне, у клопаце. Цяжка было... — Франц Ігнатавіч уздыхнуў, задумаўся. — Але што зробіш? Я змалку панаравіў гэтае рамяство, з яго мы і жылі, бо зямлі свае не мелі. І мала хто з Івянецкага люду на ёй гаспадарыў — усёй зямелькай распараджаўся памешчык. І падчас адмену прыгону нас абышлі, не нарэзалі хоць якіх — на адчэп —

шнуркоў. Хітрушчым, што д'ябал, аказаўся наш тагачасны пан. Гэта ж, як помню са слоў дзеда, ён дамогся ад улад, каб Івянец быў аб'яўлены самастойным селішчам, а яго тубыльцы вольнымі ад зямлі гараджанамі. Да ўсяго, сыне, зямліца наша спакойна веку была неўрадлівай. Каб пракарміцца сям'ёй, трэба было працаваць на ёй да сямі патоў, з усіх жыл. От чаму Івянчане і жылі з рамяства сваіх рук, з пабочных заробкаў. Як толькі надыходзіла вясна, наплывала цяпло, мужыкі бралі рабочы свой струмант і чародамі, як гусі, выпраўляліся ў свет. Хто мурны муравец, пецы, хто дарогі брукаваць, хто лес валяць, хаты ўзводзіць. А мы, ганчары, звычайна заставаліся дома, каб збываць свой тавар, што нарыхтавалі за зіму. Вясельмі, нават святочнымі былі гэтыя таргі-паездкі. Я як душой здаравец пасля іх. Наладкуець было, пераконымі воз рознымі гладышамі, гаршнікамі, збанамі, кубамі і рыпіш-рыпіш сабе на навакольных вёсках. Спыніўся дзе на краі вёскі, а да цябе ўжо стоўпішчам валяць бабы. Абляяць з дзятвой драбіны, гудма гудуць, выбіраючы посудак на свой густ і патрэбу.

Работа з глінай, сыне, — то не смешкі-жартачкі. Загрузіш адну яміну, другую, падсыплеш да гліны пяску, пералапаціш сумесь з дна да верху, залеш вадой. Праз які час вада высыхне, дабро зложыцца, паколечца на драбнюткія друзалкі. Выбераш гэту гліну на ток, зноў пальеш вадацай і, закасаўшы калашыны, з усімі дамачадцамі топчышся, расціскаеш нагамі. Пасля адбярэш яе колькі патрэбна для работы і пераносіш на стол пад ганчарнае кола. Зноў гліну пераціраеш, цяпер ўжо рукамі, і адначасна выбіраеш каменчыкі, вапняныя друзкі, і нарэшце рвеш яе на камы ці «клеты», як мы кажам. Пасля гэтага ўжо садзімся і за кола. Хадзем, сыне, пакажу-ка табе яго... От якая машынерыя... Нічога мудронага.

Сапраўды, здаецца прасцей такой «машыны» і прыдумаць што-небудзь нельга. Два

І ВОСЬ — ВЫСТАЎКА

На выстаўцы Ул. Белавусава 79 работ. Тут прадстаўлены жывапіс, графіка, эскізы да вядомых беларускіх фільмаў «Чыговнае лісце», «Першыя выпрабаванні», «Палеская легенда», «Руіны страляюць...». Пра апошнія ў кнізе водгукі ўсяго некалькі радкоў: «Дакладна перадаюць характар эпохі, з'яў і героі, якія раскрываюцца ў кінафільмах. На жаль, яны крыху недацягнуты ў сэнсе малюнка...».

Але эскіз да фільма ён і ёсць эскіз. Ад яго і не патрабуецца закончанасці. Ён павінен даць эмацыянальны штуршок рэжысёру, апэратару, акцёру, кам-

Дзякуй мастаку». На жаль, наведвальніца не пакінула назваў карцін, якія яе ўсхвалявалі. Можна яна мела на ўвазе гэтую, з праявімай назвай «Рамонт лодкі», крыху сумную, але надта чалавечую.

Невысокі хударлявы дзядок у акуларах, седзячы на перакуленнай лодцы, дзяўбе малатком. Відаць, корпаецца тут не першы дзень. Не для сябе стараецца (наўрад ці хоціць у яго сіл спусціць адрамантаваную лодку на раку), для людзей. Ён сядзіць спіной да берагу, на якім шмат адпачываючых. Стары не можа дазволіць сабе такой «раскошы». Трэба паспець зрабіць на зямлі як мага больш...

Ул. БЕЛАВУСАУ. Прайшоў дождж.

ЁН УБАЧЫЎ яе даверлівай, мілай, заўзятай, ведаючай сабе цану. Прыпухлыя губы, адкрыты, ясны позірк... Яна прысела на імгненне, але толькі на імгненне. Адчуваецца, што вось-вось яна сарвецца і паяжыць, толькі замільгаець кутаскі яркай беларускай хусткі.

Брэсцкі мастак Іван Фяцісаў захапіўся выдатнымі аляшанскімі дзяўчатамі, якіх ён сустрэў у нядзелю на вуліцы ў прыгожых нацыянальных касцюмах...

І вось сядзіць перад ім адна з аляшанак — дзяўчына з казкі, дзяўчына з жыцця.

Мастак імкнецца праз пазытыўную прыгажосць чалавека паказаць прыгажосць акаляючага жыцця.

Ён шмат ездзіць, сустракаецца з людзьмі, імкнецца зразумець іх, каб потым адлюстраваць і паказаць, у якім асяроддзі ён жыве сёння. Яму хочацца быць карысным грамадству. А быць карысным, на думку мастака, — гэта значыць адкрываць. Адкрываць выдатнае ў людзях, адкрываць выдатнае для людзей.

Вось ён сустракае на будаўніцтва Бярозаўскай ДРЭС дзеда Сеўрука і піша яго партрэт.

Пакручваючы вусы, хітравата прыжмурывае вочы, глядзіць з палатна стары, але яшчэ поўны сіл і энергіі дзед. Ён курчыць цыгарку. Нават рабочай рукавіцы не зняў з рукі — часу шкада. За ім — рыштаванні новабудовы, якую прыйшоў узводзіць і ён, загартаваны ў працы чалавек. Ён прайшоў разам са сваёй краінай нялёгка выпрабаванні, разам з ёй выстаяў. Ён часцінка гэтага працавітага таленавітага народа. Глядзіш

на партрэт дзеда Сеўрука і верыш: усё зможна народ, калі ёсць такія людзі, як Сеўрук.

Іван Фяцісаў з задавальненнем працуе над партрэтамі людзей працы. У партрэтах дзяркі Серафімы Сыс, пастуха М. Саўко, свінаркі Праскоўі Тупік (палатно называецца «Фросенька»), хірурга Кананідзі мы сустракаем са складанымі характарамі, прыгажосць і прыцягальнасць якіх у непаўторнасці.

ХВАЛЮЮЧЫЯ ФАРБЫ ЖЫЦЦЯ

Жывапісец з Брэста Іван Фяцісаў належыць да таго пакалення мастакоў, на духоўнае станаўленне якіх зрабіла ўплыў Вялікая Айчынная вайна. У дваццаць гадоў яму давалося ўзяць у рукі вінтоўку і прайсці з ёю ад Сталінграда да Берліна. Спачатку радавы, потым камандзір разведкі дывізіёна, начальнік штаба дывізіі. Такія былі яго «універсітэты». Іван Фяцісаў назіраў. У гады цяжкіх выпрабаванняў характары людзей праяўляюцца з асаблівай выразнасцю. Было над чым прыздумацца...

Адзначаны высокімі ўрада-

вымі ўзнагародамі — ордэнамі і медалямі, вярнуўся дэмабілізаваны вайні дамоў. Здаду была вайна і некалькі курсаў Іванаўскага мастацка-педагагічнага вучылішча. А ўперадзе... Між іншым, уперадзе было шмат дарог. І нялёгка бывае выбраць правільную, адзіную на ўсё жыццё. Успомнілася дзяцінства: калі нешта здзіўляла ўяўленне, хапаўся за аловак і маляваў. А потым ляпіў на ваконнае шкло расфарбаваныя ліс-

ты: вельмі хацелася падзяліцца радасцю з усімі. Падобнае на гэтае дзіцячае адчуванне завадала Іванам Фяцісам у тыя гады. Хацелася як мага хутчэй з дапамогай пэндзля і фарбаў расказаць пра тое, што так яго захапіла ў людзях, з якімі давалося сустракацца на дарогах вайны. Але ён разумеў, што працаваць трэба старанна, шукаць. І потым неабходна было вучыцца. Ён зноў едзе ў Іванаўскае мастацкае вучылішча, пасля заканчэння якога прыязджае ў Брэст і ўжо больш ніколі не расстаецца з Беларуссю.

Па-ранейшаму хацелася пісаць, але цяпер на парадку дня стаялі людзі працы, героі нашага часу. Узнісла, з хваляваннем напісаны партрэт рабочага Сярмяшкі. Лаканічнасць, стрыманасць каляровага строю, адмова ад складанасці дзеяння — характэрны для гэтай работы. На фоне неба — велізарная фігура рабочага. Вялікія мускулістыя рукі, крыху расстаўлены... Ва ўсёй фігуры спакой і ўпэўненасць дужага чалавека.

У партрэтах, якія піша мастак, заўсёды ёсць дынаміка. Людзі, пра якіх ён расказвае, як бы толькі на імгненне спыніліся.

Асаблівым поспехам карыстаецца работа Івана Фяцісава «Будаўніца», якая экспанавалася на рэспубліканскай і ўсесаюзнай выстаўках, а таксама ў Бухарэсце. Для партрэта характэрны мяккі лірызм, выразная прапрацоўка дэталей.

А вось, што расказвае сам мастак пра сваю работу «Роздум».

— У гэтым партрэце мяне хвалявала псіхалогія чалавека, у якога за плячыма вайна, страты... Усю ўвагу я спрабаваў сканцэнтравана на твары, не адцягваючы ўвагу на іншыя дэталі. Хацелася б, каб на партрэце «прачытвалася» біяграфія чалавека. Ці ўдалося?

Так першыню ў мастака з'яўляецца тэма вайны. Тэма, ад якой яму немагчыма адысці, таму што яна назаўсёды ў ім і з ім. Ён удзельнічае ў стварэнні экспазіцыі музея Брэсцкай крэпасці. Па яго эскізах аформлены вестыбюль, зала Перамогі, зала Традыцый.

— Асноўнае, чым я кіраваў-

ся, працуючы над экспазіцыяй, — расказвае мастак, — гэта нетаропкі і ўважлівы адбор экспанатаў. Іх сабралася тысячы і трэба было нечага галоўнага не прагледзець, не захапіць выпадковым...

Здаецца гэта мастаку ўдалося.

Зала Перамогі. Вялікія выразныя фатаграфіі расказваюць пра тых, хто стаяў насмерць на беларускай зямлі, хто адстаяў яе. Тут рэчы, якія належылі гэтым людзям, дакументы. У цэнтры залы — велізарны здымак: над рэйхстагам узнімаецца сцяг Перамогі. Ад герояў Брэсцкай крэпасці да герояў, якім удалося дайсці да Берліна — такая ідэя гэтай залы, такая задумка мастака.

Тут усё ўрачыста і трывожна. Бясконца трываюць душу памяць пра тых, хто загінуў на вайне, і гонар ахоплівае за мужных і выдатных воінаў, якія змагаліся з лютымі ворагам і перамаглі.

«Рэйкавая вайна» — так называецца адна з апошніх работ мастака. Зноў вайна. Узарваны партызанамі ўзлятае ў паветра варожы эшалон. Гараць вагоны, бягуць ашалелыя ад страху фашысты... Але раптам — лес. Чужы для іх лес. Кожная галінка здаецца дулам аўтамата... Мітусяцца варожыя салдаты на вузенькай паласе паміж палачым эшалонам і жудасным для іх лесам. Няма ім ратунку...

Мастак працуе. Кожны дзень — новыя эскізы, малюнкi. Кожны дзень пошукі і страты. Што зробіш? Так ужо суджана мастаку.

В. ГУРТАВЕНКА.

рухомыя драўляныя вечкі (верхняе малое, ніжняе — многа большае) злучаныя металёвай стойкай — ну акурат перада мной бы невялікая штанга.

— Сакрэт тут такі, — гаворыць Франц Ігнатавіч, — сеў за кола, паклаў перад сабой ком гліны, і пайшоў шываць рукамі ды нагамі. Праз мінуты тры-чатыры ў мяне і вырастае вось такі, як гэты, грыбок-рыжык, але расказваць не цікава. Заўтра рабочым днём, сыне, гэта паназіраеш на нашай фабрыцы, я пакажу. Хаця я і даўно пен-

рамяство і меў горны. Во якія мы былі высокія і важныя людзі! Каля пяцісот гадоў таму назад з'явіўся тут першы горн, паявіліся першыя ганчары, з тое пары і гарадок наш стаў вядомым свету.

Назаўтра мы, як і дамовіліся, зноў сустракаемся і разам ідзем на фабрыку мастацкай керамікі. Раніца разгараецца пагодліва, серабрыць брук вузкіх вуліц сонечнымі бласкамі, залаціць вокны дамкоў. Угары сцішана шапочуць векавыя вербы, ліпы, і яны, як і стрэлы ко-

Керамічны цэх папоўнены гулам незнаёмых агрэгатаў, гоманам рабочага люду. Франц Ігнатавіч на хаду гучна і весела вітаецца з рабочымі. І вось мы па крутой лэсвіцы падымгемся на другі паверх — у фабрычную майстэрню.

Вялікая сцяна з паліцамі застаўлена ганчарнымі вырабамі розных канфігурацый, памераў і колераў, а на супраць паліц шаруюць рабочыя сталы, ганчарныя станок ля вакна.

— Тут во і спэўню, сыне, сваё абяцанне, — нацягваючы спяцоўку, кажа стары майстар, — пакажу табе станок за работай і вынікі працы.

...Гонка гудзе — кружыцца кола і гліна пад рукою майстра нібы сама сабой успухае порхаўкай, расце і нечакана звужаецца, збягаецца да тонкага горлячка. Некалькі мімалётных дотыкаў да «порхаўкі» шынкалём і глянчок гатоў. Дзіва, ён вырас нібы сам сабой. Як грыб. Чуйныя пальцы ганчара толькі, здалося, прытрымалі яго, калі рос. Франц Ігнатавіч падразае глянчок танюсенькім дроцікам, скатвае з гліны сасіску і, перагнуўшы яе, прыляпляе да бачка пасудзіны.

Не, недарма я, выходзіць, ўяўляў старых ганчароў чарадзеямі!

Нарэшце Франц Ігнатавіч устае. Падыходзім да выставачных паліц. Тут, што ні рэч, то кожная выраблена на свой манер: піўныя кувалі, дэкаратыўныя скульптуры «Бычок», «Зубр», прыбор для віна, мачанкі, мёду; са суд «Лебедзь» для напіткаў, гаршкі «Тры спарышы», букетніцы «Кропля» і «Рэпка»...

У наш век вырабы народных умельцаў сталі пераважна дэкаратыўнымі. Попыт на іх вялікі як у нас, так і за мяжой. Напрыклад, у Францыі, Балгарыі. Зусім натуральна, што да прадукцыі растуць і большыя патрабаванні. І нашы керамісты ўкладваюць у свае работы максімум выдумкі, умелства, каб задаволіць іх густы. Пospех гарантаваны той мастацкай рэчы, у якой таленавіта спалучаецца сучаснае і традыцыйнае: строгія рытмы і

прастата, гармонія колеру і формы. Міжволі ўмельцам пастаянна даводзіцца ўдасканальваць прыёмы свайго майстэрства, формы дэкару. Штогод фабрыка асвойвае і выпускае каля трыццаці ўзораў навінак. Сёлетня — больш за пяцьдзесят. Высокую ацэнку і рэкамендацыю Мастацкага савета Міністэрства мясцовай прамысловасці для серыйнай вытворчасці атрымалі дэкаратыўныя скульптуры «Конік» і «Баран», наборы для напіткаў. Івянецкая кераміка экспанавалася на міжнародных выстаўках і ярмарках у Лейпцыгу, Манрэалі. Але дзе б яна ні была, яе заўжды можна пазнаць.

— Мала ў нас вучняў, — нечакана гаворыць Франц Ігнатавіч. — Не хочучь займацца нашым рамяством, бо аплата за работу не дужа багатая. Гэта адно, а пасля, вывучыцца, скажам, каторы тут на ганчара, а дакументаў, якіх б сведчылі аб яго спецыяльнасці і класнасці, не маюць, бо няма такіх і не было. Іншая справа — токар, слесар, шафёр — тут кругом усё надзейна. Нам трэба шмат што змяніць, перадумаць, каб прыцягнуць людзей да нас.

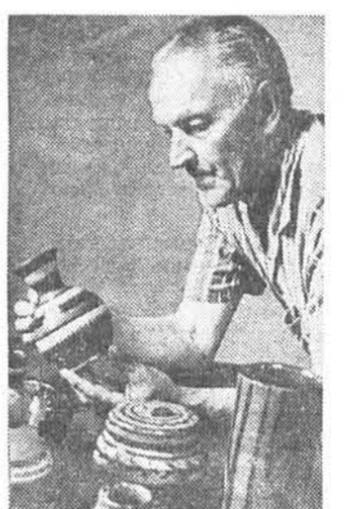
Выходзім з майстэрні, ідзем у цэх. За ганчарнымі коламі ўвіхаюцца немаляды дзядзькі. Паціскаю іх шурпатыя рукі, Іван Міхайлавіч Малчановіч, Анатоль Віктаравіч Пракаповіч, Віктар Філіпавіч Кулікоўскі. Кулікоўскі, ведаю, як і Франц Ігнатавіч, таксама найстарэйшы івянецкі ўмелец-ганчар. Упобачкі з ім шчыруюць трое падлеткаў.

— Вось і ўсе нашы вучні, — канстатуе Франц Ігнатавіч, — прыйшлі летась пасля дзесяцігодкі, патрохі стараюцца, але яшчэ невядома, ці што выйдзе з іх, бо аднаго старання тут мала, — ён шчыра заклапочаны гэтым, нібы гаспадар фабрыкі.

І нібы гаспадар, водзіць мяне па цэху, мітусіцца, паказвае новыя агрэгаты, машыны, электрычныя печы...

Я звяртаю ўвагу на жанчын, што абразаюць, нібы грыбныя карані, сырую кераміку.

— Цяпер гліну фармуюць

не толькі на ганчарным кружэ, але і ў гіпсавых формах, — паясые Франц Ігнатавіч.

— Значыць, гэтыя формы могуць замяніць ганчарны станок? — пытаюся.

— Ну, не. Наша кола нішто не замяніць, — спакойна сячэ перад сабой рукою Франц Ігнатавіч. — Праца рамесніка па сваёй прыродзе індывідуальная. Механізуем яе, і вырабы згубяць непаўторную красу, мастацкасць. А пакупнікі хочучь займець рэч арыгінальную...

Я развітваюся з Францам Ігнатавічам і, адшыюшыся, у апошні раз аглядаюся на ганчара, патрыярха івянецкіх ганчароў. Ён тым часам абыходзіць сваіх вучняў-падлеткаў, штосьці тлумачыць ім. «Настаўнік, выгадуй вучня», — мімаволі ўспамінаецца старадаўняя мудрасць. Іх, цяперашніх і былых вучняў, у майго знаёмага не адзін, і тым большай яму хвала, а нам гарантыя таго, што не абарвецца жывая нітка ўмельцаў, што старадаўняе, як чалавечы род, рамяство, будзе жыць на зямлі.

«Да пабачэння, Франц Ігнатавіч, — маўчком кажу я, — мы яшчэ сустрэнемся з табой не раз: калі не тут, то дзе на базары, у салоне сувеніраў або нават далёка за сваёй старонкай — сустрэнемся праз непаўторныя творы, народжаныя цяплом тваіх працалюбных рук і думкі...».

М. ВЫШЫНСКІ.

Івянец.

УМЕЛЬЦЫ

сіянер, але на фабрыку яшчэ хаджу, раблю... Каб, скажам, льга было сабраць у адно месца пасудак, што я выкруціў за ўсё жыццё, то з яго фаронаўскаю пірамідой можна было б да неба ўзвысіць.

Я паднімаю з-пад ног дзве рыжыя свіцёлкі, пасля цэлюю іх шчотку на адной аснове. Недаўменна пакручваю ў руках, разглядаю.

— Галасы для аргана, — святлеючы ў твары, ганарліва тлумачыць Франц Ігнатавіч. — І такія мудронныя штучкі наш брат выкручвае на станку. Уга-а, — махае ён рукою, — і чаго нам не даводзіцца вырабляць! А цяпер пойдзем да горна, земляной печы. Думаеш, калі выкруціў, скажам, фармовачную місу, прасушыў яе, то ўсё, гатоў пасудак? Э, не... Яе яшчэ трэба пазубраваць, што значыць, аздобіць каларовым узорам, лінейным ці падкветкі, травіцу, хвойныя лапкі. О, гэта не меней далікатная рэч, чым само выкручванне! Пасля посуд абпальваюць, каб не баяўся ён ні вады, ні агню, на вяку. Горн — найвялікшая штука ў нашым рамястве, — унушальна пазірае на мяне сівы ганчар. — Я чуў ад аднаго лектара на сёлетнім семінары ўмельцаў, што той народ пераводзіўся вучонымі з дзікіх у культурныя, які ведаў ганчарнае

лішніх касцёлаў, капліц на даляглядзе, час ад часу нібы напамінаюць, якім старадаўнім селішчам мы ідзем.

— Во... Дык я ўчора казаў, сыне, пра сваю саматужну-работу, — пачынае Франц Ігнатавіч. — Так во я рабіў за польскім часам, да самае вайны. А пасля яе, як пачаліся калгасы, сышліся мы ўсе, ганчары, у арцель — тады нас было набольей, чым цяпер. У арцелі стала лягчэй. На помах нам прыйшла дзяржава і з гэтай арцелі спагада я вырасла цяперашняя керамічная фабрыка. І тым часам цікавей. Штогод Дом народнай творчасці арганізуе паездкі да ўмельцаў другіх рэспублік, выстаўляе нашы новыя работы. От на апошнюю выстаўку я быў паслаў гаршкі-спарышы. Ухвалілі, купілі і яшчэ прэмію далі. Я да выставак ахвоч, бо цікава ж, як новую штучку прыме народ. І маладзейшыя прыцелі, былыя мае вучні, — э, колькі іх у мяне перабыло! — настараліся. Іван Малчановіч адштукаваў дабрэнны мацадэр і тры глянкі: Міхал Звярко — падсвечнікі, а Анатоль Пракаповіч — распісны набор для кавы.

Неўзабаве выходзім з гарадка, абмінаем сасновы могільнік, і от яна, Івянецкая фабрыка мастацкай керамікі, даўгая і белая камяніца за шчыкетнікам.

ГРАМАДЗЯНІНАМ БЫЦЬ ПАВІНЕН...

АРТЫКУЛ загадка Уздзенскай дзіцячай бібліятэкі Д. Слаўковіча «Дарогу паказала бібліятэка...», які быў змешчаны ў газеце «Літаратура і мастацтва» 6 красавіка, закрывае адну з важных праблем у рабоце бібліятэк, у прыватнасці дзіцячых — работа па прафарыентацыі. Вельмі добра, што Д. Слаўковіч дапамагае маленькім чытачам правільна выбраць свой жыццёвы шлях, знайсці сапраўднае прызвание, зрабіць сваё жыццё поўным і мэтанакіраваным. Адчуваецца, што ён працуе творча, шукае розныя шляхі да сэрца кожнага чытача.

І ў той жа час хочацца спыніцца на асобных думках, выказаных у артыкуле. І, калі не паспрачацца з аўтарам, то ўдакладніць іх, інакш іх могуць няправільна зразумець работнікі бібліятэк, якія абслугоўваюць дзіцячага чытача.

Аўтар артыкула ставіць пытанне: «Ці ўсё мы робім, што можам, у дапамогу прафтахнавучанню?» І адказвае: «Не. Нам многае замінае ў рабоце. Перш за ўсё, раздзірае патрабаванні, якія ставіцца да дзіцячых бібліятэк. Я не за аднабаковасць у рабоце. Але стрыжнівымі задачамі павінны быць тыя, якія ставіць перад намі жыццё. Тады самі сабою адмятуцца і распыляюцца ў рабоце дзіцячых бібліятэк на пэўны год, і цэлыя стагі нікому непатрэбнай канцыляршчыны».

Ці ўсё тут дакладна выказана, ці не гучыць думка, што асноўнае — гэта прафтахнавучанне, а ўсё астатняе ў рабоце бібліятэк — малазначнае.

Асноўнае, мне здаецца, заключаецца ў тым, каб выхаванне гарманічна развітага чалавека, чалавека - грамадзяніна, які не толькі выбраў сабе прафесію, а каб набыўшы спецыяльнасць лётчыка, шафёра, геолога, інжынера, даяркі і г. д., ён стаў перш за ўсё грамадзянінам, Чалавекам з вялікай літары.

А гарманічна развіты чалавек — гэта чалавек ідэяна пераапананы, адданы камуністычным ідэалам, чалавек, які мае шырокі круггляд і трывалыя веды ў выбранай прафесіі, чалавек, што высока нясе прынцыпы камуністычнай маралі, эстэтычна і фізічна развіты.

Нават адно гэтае пералічэнне асноўных кампанентаў гарманічна развітай асобы

паказвае шырокае кола задач, якія паўстаюць перад бібліятэкай, у тым ліку і перад дзіцячай.

Аўтар артыкула прыводзіць выказанне аднаго з бібліятэчных работнікаў, які скардзіцца, што некаторыя былі чытачы заканчваюць школу і адна ў іх думка — «як бліжэй да «чыстай» работы прыладзіцца, праспект лагічна праціраць». А ці не вінаваты тут тыя, хто быў закліканы выхоўваць маладых людзей, але, на жаль, не змог выхаваць у іх перш за ўсё грамадзяніна.

Так, складаныя і шматгранныя задачы стаяць перад бібліятэкамі, а таму лямі павінны шукаць найбольш эфектыўныя метады і формы работы з чытачамі. Калі работнікі дзіцячых бібліятэк будуць працаваць не адасоблена, а ў цесным кантакце з піянерскай і камсамоўскай арганізацыямі, школай, банкамі, пры дакладным размеркаванні функцый кожнага з гэтых звянаў, не дублюючы адзін аднаго, калі бібліятэкары будуць ведаць, да каго ў першую чаргу трэба прыйсці на дапамогу, тады ўсё менш у нас будзе людзей, якія шукаюць «лёгкага жыцця», недастойна сябе паводзяць.

Бібліятэчны работнік павінен сам вывучыць тыя праблемы, якія ён мае намер дасягнуць да дзіцячага чытача, павінен добра ведаць жыццё, інтарэсы дзяцей, што прыйшлі на тое ці іншае мерапрыемства. Гаварыць з імі трэба проста, шчыра, даходліва. Вось тады і эфектыўнасць масавага мерапрыемства будзе дасягнута, а яна выявіцца ў тым, што дзеці пойдучы з бібліятэкі ўхваляванымі, будуць выказваць свае думкі дома. І, напэўна, абавязкова захочуць яшчэ раз «пагавтарыць» з аўтарам і героямі кнігі, пра якую ішла размова на абмеркаванні.

У 1971 годзе на калегіі Міністэрства культуры БССР былі прыняты «Асноўныя напямкі развіцця бібліятэчнай справы Беларускай ССР на 1971—1975 г. г.». Яны патрабуюць ад кожнай бібліятэкі, у тым ліку і ад дзіцячых, у даходлівай форме весці размову аб вяршэньнях XXIV з'езда КПСС, аб новым пяцігадовым плане.

Выхоўваць падростаючае пакаленне ў духу савецкага патрыятызму і пралетарскага інтэрнацыяналізму, у духу адданасці камуністычным ідэалам — баявы абавязак бібліятэчных работнікаў.

І. САНКОВА,
начальнік бібліятэчнай
інспекцыі Міністэрства
культуры БССР.

РАДКІ З ПІСЕМ

Чатырыста калектываў мастацкай самадзейнасці даноў культуры, клубаў і прадрываўстваў Беларускай чыгункі ўдзельнічалі ў конкурсе на званне лепшага калектыва.

Ганаровымі граматамі і грашовымі прэміямі ўпраўлення чыгункі адзначаны самадзейныя мастацкія калектывы Магілёўскага дома культуры чыгуначнікаў, Баранавіцкага клуба, Мінскага клуба імя Ільіча, Гомельскага палаца чыгуначнікаў імя У. І. Леніна. Мінскага рэзерву правядзеньня вагонаў і іншых.

Л. САСІМОВІЧ.

Музей гісторыі пакарнай аховы адкрыт у Віцебску. Экс-

панаты яго расказваюць аб тым, што першая пакарная дружна тут была створана роўна 120 гадоў таму назад.

У дзюх залах новага музея ёсць шмат дакументаў, фотаздымкаў пра становішча супрацьпакарнай аховы на Віцебшчыне да рэвалюцыі, у пасляваенныя і сучасныя перыяды.

А. ПАДЛІПСКИ.

У бібліятэцы Мастоўскага дрэвапрацоўчага камбіната налічваецца звыш 13 тысяч кніг. Штомесяц у цэхх травадзіцца па пяцьсот кнігавыдач. У гэтым — вялікая заслуга грамадскіх бібліятэкараў Ніны Красікавай, Тамары Патоніч і іншых.

П. ВАЯЦАХОУСКИ.

Славіцца сваімі канцэртамі жаночы фальклорны ансамбль Дэвіжскага сельскага клуба Ельскага раёна. Беларускія народныя песні ў яго выкананні не раз слухалі аднавяскоўцы, а танцама хлэбаробы навакольных калгасаў і саўгасаў.
На здымку (злева направа) — удзельніцы ансамбля Марта Кірыенка, Еўданія Пятрухна, Ірына Сіучук, Марыя Цімошчанка, Нэля Кісялевіч і Ганна Уласенка.

Фота М. ХУДАЛЕЕВА.

ВЫКАНКОМЫ

Мінскага абласнога, гарадскога Саветаў дэпутатаў працоўных і прэзідыум абласнога Савета прафсаюза разгледзелі і прынялі пастанову «Аб паліпшэнні культурна-шэфскай работы ўстаноў культуры і мастацтва на сяле».

У пастанове адзначаецца, што выконваючы пастановы XXIV з'езда КПСС і XXVII з'езда Кампартыі Беларусі многія творчыя аргані-

лаў, студый, аматарскіх аб'яднанняў, народных музеяў і сельскіх народных універсітэтаў. Традыцыйнымі сталі з дапамогай шэфства прывядзенне ў раёнах вобласці свята «Сярпа і молата», «Працы і песні», агітацыйна-самадзейнага мастацтва.

З мэтай паліпшэння культурна-шэфскай работы на сяле і выканання пастановы Вярхоўнага Савета БССР «Аб стане і далейшым паліпшэнні культурна-

ШЭФСТВА ГОРАДА НА Д СЯЛОМ

зацы, навучальныя ўстановы, клубы, дамы і палацы культуры, тэатры і паркі, музеі і бібліятэкі сталіцы маюць пэўны вопыт па культурнаму абслугоўванню працаўнікоў сяла і арганізацыі іх адпачынку, вядуць вялікую і рознабаковую шэфскую работу над устаноўамі культуры ў сельскай мясцовасці.

Прыкладам актыўнай шэфскай работы служыць дзейнасць палацы культуры трактарнага, Беларускага аўтамабільнага заводаў, Белсаўпрофа, дома культуры № 5, клуба мінскага абутковага аб'яднання «Прамень», клуба Барысаўскага фанера-запалкавага камбіната, Барысаўскага гарадскога дома культуры. Вялікую шэфскую работу вядуць калектывы Беларускай дзяржаўнай кансерватарыі, Беларускай дзяржаўнай філармоніі, Дзяржаўнага акадэмічнага тэатра БССР імя Я. Купалы, тэатра юнага глядача.

Шырокае распаўсюджанне атрымала арганізацыя гарадскіх устаноў культуры і мастацтва на сяле філія-

масавай работы сярод насельніцтва» выканкомы абласнога Мінскага гарадскога Саветаў дэпутатаў працоўных і прэзідыум абласнога Савета прафсаюзаў зацвердзілі ўмовы сацыялістычнага саборніцтва калектываў прадрываўстваў, арганізацый і творчых устаноў па культурна-шэфскай рабоце на сяле.

Для заахвочвання пераможцаў саборніцтва ўстаноўлены пераходны Чырвоны сцяг выканкома абласнога Савета дэпутатаў працоўных і абласнога Савета прафсаюзаў, і пераходны Чырвоны сцяг выканкома Мінскага гарадскога Савета дэпутатаў працоўных і абласнога Савета прафсаюзаў, дзве другія і тры трэція грашовыя прэміі.

Для каардынацыі культурна-шэфскай работы на сяле зацверджаны новы склад абласной камісіі, Старшынёй камісіі зацверджаны народны артыст СССР З. Ф. Стома.

М. РОЗУМ,
намеснік начальніка
Упраўлення культуры
Мінскага
аблвыканкома.

СКАРБЫ ДЛЯ ЁСІХ

Марыя Сямёнаўна Хлапкова — бібліятэкар. Яна вядзе нас ад стэлажа да стэлажа. Палітычная, мастацкая і навукова-папулярная літаратура, кнігі па ўсіх галінах ведаў строга сістэматызаваны. Шмат вітрын, стэндаў.

— Зроблена гэта для таго, каб чытач не траціў шмат часу на пошук кнігі, — тлумачыць Марыя Сямёнаўна. — Навінікі дэманструем на асобных стэндах.

Крупская раённая бібліятэка імя Янкі Купалы носіць ганаровае званне — «Бібліятэка выдатнай работы». У тым, што звыш 80 працэнтаў насельніцтва раёна з'яўляецца актыўным чытачамі — заслуга бібліятэкі. Яна стала метадычным цэнтрам, які пастаянна дапамагае ўсім 45 бібліятэкам раёна і 15 перасоўкам. Выязная канферэнцыя чытачоў па найбольш папулярных кнігах, літаратурныя вечары з удзелам аўтараў заўсёды мнагалюдныя, праходзяць жыва, цікава. Так прайшлі нядаўна канферэнцыі ў вёсцы Нача — «Кніга ў тваім жыцці» і ў вёсцы Ігрушка — на тэму «Маці».

Сувязі бібліятэкі вялікія. Даўно, напрыклад, падтрымліваецца дружба з Саяцкай раённай бібліятэкай Чарджойскай вобласці. Узаемныя відзіты ўзбагачаюць калекцыі вопытам, а рэгулярны абмен кнігамі дапамагае больш даведацца аб дзвюх брацкіх рэспубліках. У Крупскай бібліятэцы на ўзаемных асновах сабраны каля трох тысяч кніг туркменскіх пісьменнікаў.

Загадчыца чытальнай залы Эмілія Пятроўна Ісіна паказвае маляўніча аформлены куток «Дзень добры, Польшча!». У ім сабраны разнастайныя матэрыялы аб Польскай Народнай Рэспубліцы. Альбомы, буклеты, часопісы, даведнічкі літаратура расказваюць аб дасягненнях брацкай краіны ў гаспадарчым і культурным будаўніцтве. На стэлажах — кнігі сучасных польскіх пісьменнікаў і паэтаў, вучэбная літаратура.

Вялікую дапамогу ў арганізацыі гэтага кутка аказала беларускім сябрам Пляцка павятова бібліятэка Варшаўскага ваяводства. У сваю чаргу крупскія калегі адпраўляюць у Пляцк навішныя даведнічкі і ілюстраваныя выданні на беларускай і рускай мовах, бібліяграфічныя зборнікі: Творы Янкі Купалы, Якуба Коласа, Ільі Гурскага, Івана Мележа, часопіс «Беларусь», якія карыстаюцца асаблівай папулярнасцю ў Пляцк рэгулярна.

Куток «Дзень добры, Польшча!» папоўніўся новымі кнігамі. Гэтым днём з Пляцка вярнуўся загадчык бібліятэкі І. А. Алексіевіч — польскія калегі запрашалі яго падзяліцца вопытам работы. І, вядома ж, падарылі новыя кнігі!

М. УЛАДЗІМІРАУ,
спец. кар. БЕЛТА.

г. п. Крупскі.

ХУТКА згасае вераснёўскі дзень. На палі калгаса «17 верасня» апусціўся змрок. Спынілі свой бег аўтамашыны і трактары, разліліся па хатах людзі. Але ніхто ў гэты вечар не засяджаўся дома. І калі яркім святлом успыхнулі вокны сельскага клуба, да яго чародкамі пацягнуліся наведвальнікі.

Аб тым, што сёння адбудзецца прэм'ера спектакля, хлебаробы даведаліся з маляўніча аформленай афішы. Для самадзейных артыстаў вёскі Брылькі спектакль «Сын Кавалёва» па п'есе Л. Савельева ў нейкай ступені быў юбілейным. Загадчыца клуба Маргарыта Васільеўна Азарэвіч падлічыла, што за дваццаць гадоў свайёй работы яна ставіць 250-ы канцэрт.

Ролі ў спектаклі выконвалі брыгадзір трактарнай брыгады Аляксандр Балашка, прадавец магазіна Галіна Кароль, культработнікі Таццяна Лоўчая і Міхаіл Асіповіч. Мастацкае афармленне зрабіў Яўген Зялёўскі. Усё было як у сапраўдным тэатры: і апладысменты гледачоў, і воклічы адабрэння, і кветкі ў падарунак артыстам.

Гэта пяты спектакль, застаўлены драматычным гуртком за апошні час. Купалаўская «Паўлінка», «Пінская шляхта». В. Дуніна-Марцін-

кевіча, «Ганка» У. Галубка складаюць рэпертуар самадзейных артыстаў.

Пры сельскім клубе даўно працуе агітбрыгада. Яе склад быў падобны на пасаджэнні савета клуба з ліку тых удзельнікаў самадзейнасці, якія маюць рознабаковыя здольнасці.

У «штаце» агітбрыгады — 12 чалавек. Каго б мы ні ўзялі — баяніста Міхаіла Асіповіча, дэкламатара Мікалая Сікорскага, спявачку Валян-

Старшыня калгаса Сяргей Данілавіч Сіпач з задавальненнем зазначае:

— Вялікую справу робіць Маргарыта Васільеўна з агітбрыгадай. Няма спакою ні гультаям, ні п'яніцам, ні парушальнікам працоўнай дысцыпліны. І таму калгаснікі з ахвотай ідуць на кожную сустрэчу са сваімі «артыстамі». Адным хочацца паслухаць любімую песню, другім — паглядзець імклівы танец. Многа дорыць не-

рад хлебаробамі, называюць лепшых людзей сіла, заклікаюць браць з іх прыклад. Перад гледачамі ўзнікаюць плакаты з абавязальствамі хлебаробаў на трэці, рашаючы год пачагодкі, працоўныя паказчыкі калектыву, імёны перадавікоў. Дэкламатары чытаюць вершы, прывесчаныя гэтым людзям. Вось яны раскажваюць аб тым, што лепшая даярка Леакадзія Бажко надойвае ад каровы па пуду малака ў

сатырычнае. У ім высмейваюцца перажыткі мінулага, бракаробы, дэбашыры. А ў заключэнне выконваюцца песні на заяўках калгаснікаў. Так было і ў апошні раз. Для лепшых даярак Марыі Барбашынскай і Ніны Навіцкай спявачкі Лена Таўгень і Таня Рынкевіч выканалі некалькі песень савецкіх кампазітараў.

Не толькі сатырычная прыпеўка, вострае слова, але плакат і лозунг сталі зброяй агітбрыгады. Неяк у фаяклуба быў вывешан плакат «Раўненне на перадавікоў». Яўген Зялёўскі, аднак за нагляднаю агітацыю, прысвяціў яго механізатарам. Называліся прозвішчы многіх: і перадавікоў, і адстаючых. Вечарам да плаката падышлі трактарысты, навялі ажыўленую гаворку.

— Вось гляджу я на плакат, — разважаў Міхаіл Шакун, — і думаю: у Сцяпана Азарэвіча выпрацоўка мяккага ворыва на 200 гектараў большая, чым у мяне. Але гэта ненадоўга. Я яго хутка пераганю. У мяне затрымка з-за трактара выйшла...

— Гэта яшчэ пабачым. Скажыце лясчэй, чым зрабіць, — значны тхосціць.

дзень, наведваюць аб поспехах калгасніка-ардэнаносца Міхаіла Бялова і трактарыста Івана Аляжкі.

Даходзіць чарга і да тых, хто, як кажучы, лыжкай дзёгцю псеуе бочку мёду. Асабліва няёмка адчуваюць яны, калі на сцэну выходзіць сама Маргарыта Васільеўна. Сатырычная карчеч адразу б'е прамой наводкай.

«Высмейце самагоншчыцу Антаніну Кавалеўскую, управы на яе ніякай няма. «Зялёны змей» стаў яе богам, гандлюе гэтым «падпольным напіткам». Такую заяўку атрымала агітбрыгада аднойчы перад чарговым канцэртам. Пакуль рыхтавалася сцэна, была складзена невялікая па зместу, але ёмка па сэнсу інтэрмедія.

Дасталося «на арэхі» і трактарысту Вячаславу Зянько. Ён і сёння памятае тое выступленне агітбрыгады, калі яго «геройскі ўчынак» атрымаў публічнасць.

У праграму кожнага выступлення ўключаюцца песні, вершы, музычныя нумары, інтэрмедзі, кароткія сцэнікі. Самадзейныя артысты ў творчым пошуку. Яны самі пішуць для свайго калектыву невялікія творы розных жанраў. Паэтычныя задаткі ёсць і ў самой Маргарыты Васільеўны, і ў Юрыя Скарынкі, інжынера мясцовага аб'яднання «Сельгастэхнікі».

Так павялося, што перад паездкай у брыгаду ўдзельнікі агіткалектыву знаёмяцца са становішчам спраў на месцы. Праграма канцэрта бывае з трох частак: першае аддзяленне прысвячаецца вытворчым паказчыкам, перадавікам працы. Другое —

А я вось што мяркую, хлопцы, — уступіў у размову брыгадзір трактарыстаў Аляксандр Балашка, — можа, Шакун і дагоніць Азарэвіча. Толькі сёння падыходзілі да плаката маладыя трактарысты. Пачыталі і сказалі: «Хопіць яму ў перадавіках хадзіць. Першае месца за намі будзе». Дык вось, старайцеся, пакуль не апярэдзілі...

Звычайны, прости плакат. А колькі пачуццяў выклікаў яго змест. Заўсёды, калі ў чырвоным кутку фермы на палым стане ці ў сельскім клубе з'яўляюцца свежыя «бавыя лісткі», плакаты, зробленыя ўдзельнікамі агітбрыгады, каля іх збіраюцца людзі, чытаюць кожны радок, выказваюць свае думкі.

Брылькаўскі сельскі клуб стаў для хлебаробаў калгаса «17 верасня» другім домам, месцам сапраўднага адпачынку.

— Малайцы! Дзякуй нашым артыстам! З вялікім жартам і песняй жывецца лясчэй і радасней, — гавораць калгаснікі.

І ў гэтых словах самая высокая ацэнка энтузіястам самадзейнага мастацтва.

М. СІСКЕВІЧ.

Валожынскі раён.

ВЕЧАРЫ Ў БРЫЛЬКАХ

ціну Франкевіч — усе яны сапраўдныя майстры любімай справы. Ні бездарожжа, ні зімовая завея не бывае для іх перашкодай. Разам з іншымі яны прыходзяць на рэпетыцыі, прымаюць актыўны ўдзел у канцэртах.

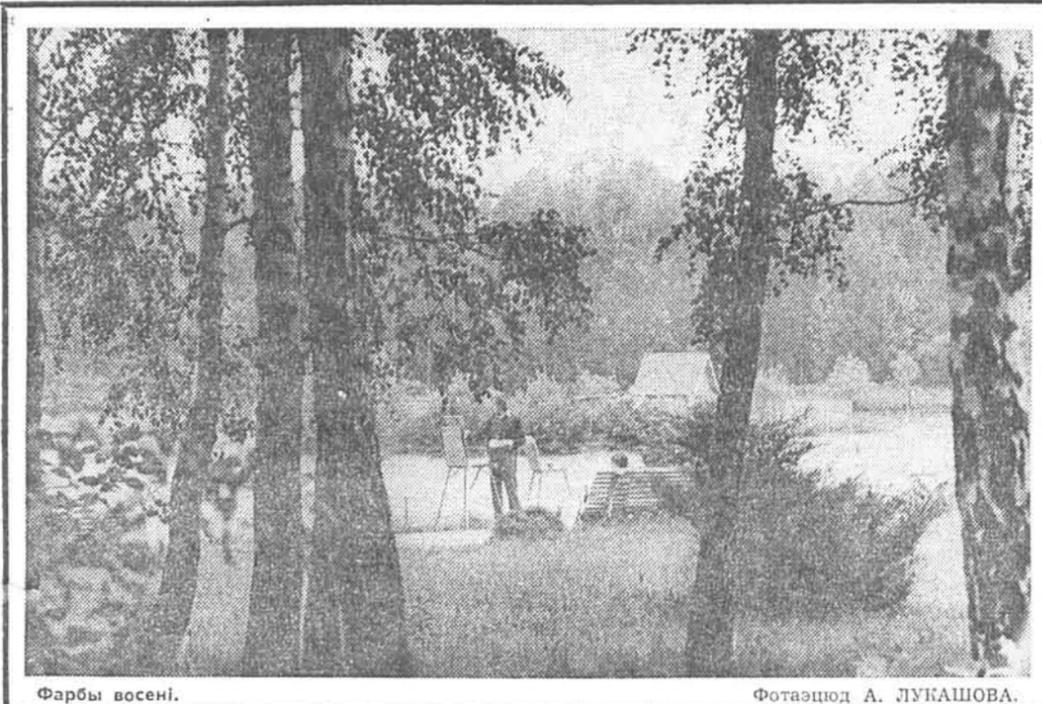
Рэдка ў якой вёсцы раёна не ведаюць пра Брылькаўскую агітбрыгаду. Яна пабывала сёлета на адкрыцці брыгадных клубаў у калгасе Імя Леніна, выступіла перад хлебаробамі калгасаў «Радзіма» «Перамога», «Чырвоны партызан», у горадзе Валожыне.

У час нарыхтоўкі кармоў, у дні жніва і сяўбы азімых агітбрыгаду чакалі ўсё новыя і новыя маршруты.

чаканых сюрпрызаў гледачам наша агітбрыгада.

...Ускалыхнулае заслона. На сцэну выйшлі вядучыя: механізатар Міхаіл Ліннік і піянерважатая школы Надзея Аляжкі. Звяртаючыся да гледачоў, яны гавораць: «Добры вечар, героі палёў і фермаў, добры вечар, дарогі сябры! Сёння мы зноў вашы госці. Віншуем з новым высокім ураджаем, з паўнаводнай малочнай ракой і, безумоўна, з добрым наступам».

Зала ўважліва ловіць кожнае слова. У прозе і ў вершаванай форме ўдзельнікі агітбрыгады раскажваюць аб задачах, якія стаяць пе-

Фарбы восені.

Фотазвод А. ЛУКАШОВА.

НА АДВАРОТНЫМ баку фотаздымка дробным почыркам напісаны вершы:

«Не можа ніколі пакінуць Вас памяць, мы сэрцам каўказскім, мы думамі з Вамі. Хай рушацца долы, хай рушацца горы, мы з Вамі ў ішчасці, мы з Вамі ў горы»...
І подпісы: «Янка Купала, Пятрусь Броўка. Кіславодск. 14.VII. 1934 г.».

Фота і вершы адрасаваны М. К. Хайноўскай, загадчыцы бібліятэкі Саюза пісьменнікаў ВССР.

— Дзядзька Янка любіў жартаваць, — усміхаецца Марыя Канстанцінаўна, і ў пацвярджэнне чытае яшчэ адзін верш пра Маню, у якой сэрца б'ецца ад ранняга.
У руках Марыі Канстанцінаўны апошняе выданне даведніка «Пісьменнікі Савецкай Беларусі». Яна гартае старонкі і нейкае новае, своеасаблівае пачуццё адбіваецца на яе твары. За вядомым прозвішчам, партрэтам, загадчыца бібліятэкі бачыць не толькі пісьменніка, а і чалавека, які блізка ёй знаёмы, з якім не раз сустракалася, размаўляла.

— Аднойчы ў бібліятэку завітаў Уладзімір Маякоўскі, — успамінае Марыя Канстанцінаўна. — Я вельмі хвалілася, але ўсё ж адва-

ДРУГ БЕЛАРУСКІХ ПІСЬМЕННІКАЎ

жылася папрасіць Уладзіміра Уладзіміравіча напісаць што-небудзь на старонцы часопіса «Польныя рэвалюцыі», дзе былі надрукаваны пераклады яго вершаў. Маякоўскі згадзіўся. Ён напісаў некалькі шчырых слоў.

А вось радкі з успамінаў Якава Хелемскага, што надрукаваны ў часопісе «Знамя». Ён гаворыць пра бібліятэку, дзе працуе М. К. Хайноўская:

«Святлоў узяў працягну ты яму томік і ўздыхнуў:

— Ах, калі б не было тут вашай пячаткі, я б сцягнуў экзэмплярчык. У мяне гэтага выдання няма. На грамадскую маёмасць рука не пацягнуцца...»

Пасля ён кінуў беглы позірк на вялікі зашклёны стэнд, які быў запоўнены раскрытымі кнігамі, — кожная была ўпрыгожана аўтарскім подпісам, — усміхнуўся і, на паўхвіліны прысеўшы да стала, выканаў просьбу. На тытульным лісце з'явіліся радкі:

«Дорогая библиотека,
Прими ещё одного
человека...»

Да вайны Марыя Канстанцінаўна сабрала каля трох тысяч кніг з аўтографамі пісьменнікаў. Засталіся ж толькі дзве невялікія кніжкі Платона Галавача.

Чытаю знаёмыя прозвішчы — Максім Танк, Іван Мележ, Сяргей Смірноў, Васіль Быкаў, Эдуардас Межэлайцс, Зульфія, Мікалай Рыленкаў...

Лаканічныя, але ёмка надпісы. «Актыўнай падпольшчыцы, партызанскай сувязной М. К. Хайноўскай з глыбокай пашанай». Так напісаў Іван Новікаў на кнізе «Руіны страляюць ва ўпор».

У час вайны Марыя Канстанцінаўна працавала медсястрой у адной з бальніц Мінска. Яна перадавала ў лес медыкаменты і перавязачныя матэрыялы, даставала фальшывыя даведкі і пасведчанні, аказвала дапамогу параненым.

Ліпень 1944 года. Раніцай пачуўся гул савецкіх танкаў, Марыя Канстанцінаўна схавалася з яе чырвоны верх, наскора прывязала яго да кійка і разам з усімі выбегла сустракаць вызваліцеляў. Сцяг

падхапілі, узялі над танкам, які ішоў наперадзе калоны.

Марыя Канстанцінаўна споўнілася 70 гадоў. Сорак сем з іх яна працуе ў бібліятэцы.

«Заўжды рады бачыць Вас — няспынную гісторыю

Саюза пісьменнікаў». Гэты подпіс Васіля Віткі на адной з падараных ёй кніг найбольш транна перадае адносіны беларускіх пісьменнікаў да свайго шчырага сябра, Марыі Канстанцінаўны Хайноўскай.

Д. ЛУПАЧ.

ДЗЯДУЛЯ І УНУК

Узбоч калгаснага саду растуць гонкія таполі. Лістогу з іх паволі ацярушвае вераснёўскі вецер, і яна ўсцілае дол вакол буданчыка, што прыляпіўся каля яблыні. На гэтым дрэве сёлета пладоў больш, чым на іншых: галіны аж угінаюцца і, калі б не падпоркі, здаецца, абламаліся б ад цяжару яблык.

У буданчыку ў кутку ляжыць перакуленая скрынка. На ёй дзедавы акулеры. Тут пахне воскам, падаліцай. Цэлая гурба насыпаных яблык ляжыць ля будана на пажухлай траве — ранет, жаўтаватыя антонаўкі, чырвоныя цыганкі, пепін-шафран.

Дзед Сямён Карась цэлы дзень тупае па садзе. Зрэдку прысаджваецца на перакуленую скрынку, чапляе на нос акулеры, бярэ ў рукі газету. І хоць у сад які ўжо год не заглядае чужы чалавек — амаль ва ўсіх свае добрыя сады. — Сямён глядзіць за парадкам, ён —начны вартаўнік і садоўнік. І застаецца ў садзе часта і днём.

Сонца падымаецца вышэй з-за суседняга Міхалёўскага лесу. У лагчынках растае туман. Раса спорна блішчыць на траве, на павуціне, якую паспеў заснаваць павук паміж сухімі будылінамі. Дзед падбірае ў кошык апалыя яблыкі, ссыпае ў кучу. Ён ведае: як угрэе, паявіцца назолы-восы. Яны сляпяй ляцяць на яблыкі, на грушы, точаць іх, і Сямён бурчыць, што пара б прыбраць падалку — можна адвезці ў Суткоў на харчкамбінат на перапрацоўку.

Усё вышэй узбіраецца на небе сонца. Але як дыхне ветрык, дык адчуваецца, што ўжо ў сілу ўбіраецца восень — і золка, і холадна. Дзед ускідае на плечы аблезлы кажухок, прыкурвае і, прыжмурыўшы вочы, глядзіць у той бок, адкуль паднялося сонца. Зараз павінен прыбегчы ўнук: ён такі, што амаль кожную раніцу заглядае да дзеда Сямёна.

Стайка прэстых клястоў прыляцела на сланечнік, што вырас у далнім канцы саду. Сарока ўсё бліжэй і бліжэй падбіраецца да дзедавага будана: цікава даўгахвостай, куды ён збіраецца, гэты чалавек у кажуху.

На торнай дарозе, што вядзе ў поле, паказваецца грузавік. Ён газуе на поўную сілу: на выбоінах кузаў аж набразгвае — відаць, шафёр Іван некуды спяшаецца. Насупраць дзедавага будана машына прыпыняецца, бразгаюць дзверы кабіны. Іван высаджвае Мацвеева ўнука Артура і крычыць дзеду:

— Як спалася?

Сямён незадаволена глядзіць на зубаскала Івана і нічога не адказвае. Напрамкі да буданчыка тупае Артур. Перад сабой ён нясе невялікую гаспадарчую сумку — дзедава снеданне.

— Дзед, а што гэта за слова — «мір»? І тут вось — «зямля»...

Сямён здымае акулеры, задумлена глядзіць на ўнука, на яго бялыя чубчык — зусім выгарэў за лета на сонцы — і перапытвае:

— Мір? Як, браце, табе ўсё растлумачыць? — Ён абводзіць позіркам яблык ў садзе, клястоў, што пішчаць на сланечніку, бясхмарнае неба і сонца на ім, Іванаву машыну, што знікла за даўнімі таполямі.

— Мір — гэта ўсё, унучак, — гаворыць ён. — Гэта

тыя дубы. У іхніх дуплах водзяцца дзятлы: навядзёўваюць сабе кватэр ды і выводзяць птушанат. А там, далей, пойдзе сасоннік. Раней на ім рабілі падсочку: і цяпер каля адвалаў можна знайсці пакрытыя іржою «лейкі». Надрэзы на ствалах заплылі жывіцай. Сямікласніца Лена, што крочыць следам за сяброўкамі, пытаецца:

— Як вы думаеце: дрэву балюча, калі яго кару надрэзаюць?

— Напэўна не. Яно ж — нежывое, — адказвае нехта.

Лена маўчыць, спяшаецца следам за сяброўкамі. «Як жа так, нежывое? — думае яна. — Настаўніца па батаніцы расказвала пра будову кветкі, пра тычынкі і пеццік, пра апылканне. І выходзіць, што і сасне балюча, калі робяць надрэзы на яе ствале...»

Паласаты чмель узабраўся на кветку дзікай мальвы. Апусціў хабаток, але сцяблінка не вытрымала яго цяжару — нахілілася. Чмель незадаволена загуў і пераліцеў на дзяцеліну, што спорна цвіла паабал сцежкі.

Тут, узбоч дарожкі, часам прыкідаюцца сыраежкі. А там, далей, па ніжэйшых мясцінах, трапляюцца і лісічкі. Часам набрыдзеш на мясціну і адразу цэлы кошык нарэжаш: лісічкі часта растуць кругамі — «ведзьміннымі кольцамі». Ды дзеці цяпер не шукаюць грыбоў. У кожнага свой клопат: праз колькі дзён старшакласнікі пойдуць дапамагаць мясцоваму калгасу капаць бульбу. Пакуль стаяць ясныя дні, трэба спяшацца яе выбраць з зямлі...

Дома Лена Кульгавая распранаецца, абедзе разам з малодшай сястрой. Бацькі Валянціна дома няма. Якраз сёння ён з напарнікам Дзямідам пасвіць цялят. А Лёна маці працуе дзяржавай. Яе таксама ў хаце няма: маці нешта робіць на гародзе.

Нейкі час Лена рыхтуе ўрокі. Зрэдку яна задумваецца над разгорнутай кнігай і перад яе вачыма стаяць сосны з надрэзамі на ствалах. Празрыстая, бы бурш-

тын, смала-жывіца зацягвае тыя раны-надрэзы.

Вечарам, калі ў доме запальваецца электрычнае святло, прыходзіць Маша — Лёніна маці. Яна ў ватоўцы, гумовых ботах. У матчыных вачах скачучь вясёлыя агеньчыкі.

— Ну, як? Пойдзеш сёння мне дапамагаць даць? — пытаецца яна ў дачкі.

— А як жа. Пайду, — падхопліваецца з-за стала Лёна.

Лёна вучыцца ў сёмым класе Міхалёўскай васьмігадовай школы. А падаць кароў? Ого, не кожная і дарослая дзярка за ёю ўгоніцца. Нездарма жанчыны часта гавораць Машы:

— Добрая ў цябе памочніца расце.

— Добрая, — згаджаецца Маша. — Любіць яна даць кароў. І ўдала ў яе гэта атрымліваецца.

У кароўніку Лёна падкавае рукавы халата, падмывае цёплай вадой вымя ў кароў, прысаджваецца на ўслончыку. Пахне сырадом. І вось ужо ўдарыў першы тугі струмень у дно ацынкаванага вядра. Яшчэ выразнай запахах сырадом. Карова Красуля перажаўвае жвачку, паварочвае галаву і вялікім маркотным вокам глядзіць на Лёну.

Дзяўчынка ласкава дакранаецца да тугага цёплага боку Красулі, ціха ўшчувае:

— Адай малачка. Красулька. Адай малачка.

— Што ты там мармычаш? — далае да Лёны матчын голас. — Ці не чаруеш часам? — жаргуе яна.

Лёна адчувае, як здрадліва чырвань пакрывае яе шыю, твар, вушы. Яна не адказвае і толькі часцей працуе — аж нямеюць — рукамі.

На небе ярка гараць зоры. Недзе па бліжнім узбалотку падае голас крыжань. У бульбоўніку крычыць нейкая птушка. Поцемкам ідуць дадому Маша і яе памочніца, дачка Лёна. Заўтра раненька на веласіпедзе яна паедзе ў суседнюю вёску Міхалёўка ў школу. Будзе ехаць сцяжынкай паўз гонкія сосны, дубы з гузакамі на кары, пераз канаву, у якой буе крапіва, палын і дзе востра пахне зелянымі грыбам.

Лёўскі раён.

Міхась ДАНИЛЕНКА

**У БАГАТАЙ ГРАДЗЕ
ВОСЕНЬ**

Невялікая вёска хат на сорак. Гэта — Багатая Града, дзе знаходзіцца адна з палыводчых брыгад калгаса «Дружба». У гародчыках цвітуць вярціні, буе «бабіна лета», чырвоныя гронкі арабіны звешваюцца над вокнамі. У Багатую Граду прыйшла восень. З поля вецер даносіць грукат трантараў — ідзе уборка бульбы.

Іван нешта мармыча сам сабе, злосна грукое дзверкамі кабіны (ён спадзяваўся, што дзед дазволіць набраць з сабой трохі падалак) і імчыць далей. А Артур падыходзіць да дзеда, асцярожна ставіць сумку і адразу спяшаецца ў будан.

— Дзед, а дзед, — чуецца яго голас. — Сённяшняй ноччу заяц таксама мне акрайчык хлеба пакінуў?

— А няўжо ж. Толькі ты яго не знойдзеш.

Дзед праворна згінае спіну, забіраецца ў будан, доўга шарыць у сене і падае Артуру чэрствы акраец хлеба. З сумкі ён дастае бідончык з малаком. Унук напоўніў есць хлеб з малаком, а дзед сядлае нос акулерам і праглядае газету. Артур п'е малако і сочыць за літарамі, па якіх Сямён водзіць пальцам.

І маё, і тваё шчасце. І шчасце тваёй мамкі...

— Дык яна ж у Гомелі, — дзівіцца Артур. — Хворых лечыць.

— Але ж, галубок, хворых лечыць, — згаджаецца дзед Сямён. — Няхай яна здарова будзе.

А ўнук ужо забыўся на сваё пытанне. Проста па расе ў новенькіх сапдаліках ён імчыць у далні канец саду, дзе растуць зямні бэры. І дзед Сямён глядзіць услед унuku і гаворыць сам сабе:

— І ты здаровым, шчаслівым будзь, унучак...

ЛЕНА-ПАМОЧНИЦА

Са школы ідуць торнай сцяжынкай праз лес. Вось парослая гарчаком і крапівой канава. За ёю — паварот, растуць старыя камлюкава-

**Уладзіслаў
СЫРАКОМЛЯ**

Заўтра спаўняецца 150 год з дня нараджэння вядомага паэта-дэмакрата Людвіка Кандратовіча (Уладзіслава Сыракомлі). Яго паэзія ўвабрала ў сябе матывы і вобразы беларускай народнай творчасці, шэраг твораў Сыракомля напісаў на беларускай мове. Грамадзянская лірыка паэта была блізкай многім беларускім літаратарам, асабліва В. Дуніну-Марцінкевічу, з якім Сыракомля сябраваў. Памятаюць і любяць творчасць Сыракомлі ў Беларусі: некалькі год назад у нас выйшаў аднатомнік яго вершаў. Сёння мы знаёмім чытача з новымі перакладамі твораў Сыракомлі.

Нас пабраталі, народзе, да болю
Хлеба акраец і слёзы нядолі.
Як бы у верхых маіх ні хацелі
Бачыць ідылію панскай нядзелі,
Песня мая не пацешыць палацы,
Смутку ў ёй многа, даволі і плачу.
Хіба падладзішся тут да вяльможных:
Толькі прыгожа паплакаць нам можна,
Можна ўздыхаць, спачуваючы бліжнім,
Можна адчайвацца ў роспачы кніжнай.
Так мо і лепей для панскіх капрызаў,
Ды не вучылі пісаць нас па кнізе,
Нашы пачуцці — прабачце за гэта! —
Не да спадабы спанеламу свету.
Жалем напоўнены, сціснуты грудзі,
Скуль тут прыгожая песенька будзе:

Іншая гутарка ў нас за сахою —
От і выводзім мы пёркам не тое...
Пераклаў Уладзімір МАРХЕЛЬ.

**ПЕСЕНЬКА
БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯЎЧЫНЫ**

Часта з цяжкім сумам
Мару ды бяду,
Думкі мае, думы,
З кім вас падзялю я!
Хто мой боль астудзіць,
Словам падтрымае!
Ох, навошта ж людзям
Злыбеда чужая!

Я сказала б матчы,
Дык заесць ад злосці...
Сёстрам мо прызнацца?
Сёстры пазаздросцяць...
Брат смяяцца будзе,
Ён не падтрымае...
Ох, навошта ж людзям
Злыбеда чужая!

Хоць употай зрэдку
Плачу я, здаецца,
А мая суседка
Бачыць ды смяецца,
А за смех не судзяць,
Хто ж тут падтрымае!..
Ох, навошта ж людзям
Злыбеда чужая!

Любы мой, адзіны —
Уся мая надзея,
Толькі ён дзяўчыны
Думку зразумее,
Ён мой боль астудзіць,
Словам падтрымае.
Ох, навошта ж людзям
Злыбеда чужая!

Пераклаў К. Паўтаржыцкі.

ШЧАСЦЕ ЦЯЖКІХ ДАРОГ

тых, хто пераахаджаў яму будаваць новае жыццё.

Нашы бацькі, мой і Хвядоса Шынклера, доўгі час працавалі разам на чыгуначнай станцыі Рудзенск. І я пазнаваў у творах майго сябра многіх нашых агульных знаёмых, хоць падаваліся яны аўтарам пад іншымі прозвішчамі.

Адзін стары мінскі чыгуначнік, прачытаўшы апаўднёнае Шынклера «Стрэланык Мігай», аднойчы запытаўся ў мяне:

— Ты калі-небудзь сустракаўся з гэтым Хвядосам Шынклерам? Ведаеш яго?

— Ведаю.

— А я ведаў яго бацьку, Сяргея. Добры быў чалавек, справядлівы, некалі мы разам рабілі з ім у рамонце. Потым яго павысілі ў начальнікі станцыі. У Рудзенску яго ўсе паважалі. Калі ўбачыш яго сына Хвядоса, дык перадай яму паклон ад Шычкі. Але запытайся ў яго,

адкуль гэты стрэланык Мігай? Мясце вельмі цікавіць. Бо тое, што Федзя напісаў пра Мігай, якраз было, цюцелька ў цюцельку, з Шмохам Сенькам.

Хвядос Шынклер прагніў быў да ўсяго новага і прагрэсіўнага ў нашым жыцці. Як вядома, Янка Купала рэдка калі прапускаў апошнія паведамленні па радыё. Аднойчы раніцою ён пазваніў у рэдакцыю «Польмя рэвалюцыі» і запытаўся ў мяне, што ўчора было ў перадачы, бо ён быў вельмі заняты і не здолеў паслухаць. Я прызнаўся, што таксама не слухаў. Іван Дамінікавіч аж загнаваўся:

— А можа ты гэтыя апошнія паведамленні і ніколі не слухаеш? Знайдзі, калі ласка, мне Хвядоса Шынклера. Гэты хлопец нічога важнага не мінае.

І растлумачыў больш мякка:

— Кажуць, што была пастанова ўрада пра асушку беларускай дрыгвы. Ты разумееш, што гэта для нас азначыла?!

Якраз у гэтую хвіліну прыйшоў Хвядос Шынклер, і я перадаў яму трубку. І адразу ж пачаў паспешлівы расказ пра мільёны гектараў, якія павінны быць асушаны і выкарыстаны пад пасевы на працягу бліжэйшых год. Хвядос Сяргеевіч, хоць у яго была свая старая любімая тэма, хваляваўся, перадаючы гэтую навіну, в-

даць, не менш за таго, хто яе слухаў. Гэта адчувалася па больш частаму, чым звычайна, яго заіканню:

— Чыгуначнікі справядліва, Іван Дамінікавіч. Та-ам цяпер многа новага. Лю-юдзі больш адукаваныя. Да пабачэння, Іван Дамінікавіч.

Паклаўшы трубку, Хвядос Шынклер весела ўсміхнуўся:

— Чуў, што сказаў дзядзька Янка? Яшчэ толькі пастанова, а ён ужо турбуецца, ці справядліва мае чыгуначнікі з перавозкамі таго, што калгаснікі выраспяць на асушаных балотах!

Чытачы ведаюць і любяць аповесці Хвядоса Шынклера «Сонца пад шпалы», «Запіскі інструктара Томана», «Петрык-завадатар» і яго апошнія нататкі «Пульс жыцця». Працавіты чалавек, ён зрабіў бы для беларускай мастацкай літаратуры вельмі многае, каб не подлы напад гітлераўскай Германіі на нашу краіну. Гарачы патрыёт Савецкай Радзімы, Шынклер добраахвотна ўступіў у Савецкую Армію і разам з сьцягам змаганьня супраць гітлераўцаў у Сталінградзе. І гіне, як і сын, каб вольнай і незалежнай была наша Радзіма.

Гэтымі днямі таленавітаму празаіку, песняру гераічных спраў рабочага класа Беларусі споўнілася 67 год. Усё, што ён паспеў зрабіць, будзе доўга жыць і хваляваць сэрцы новых чытачоў.

Макар ПАСЛЯДОВІЧ.

У ЯГО пачалося ўсё, як і ў многіх пісьменнікаў таго часу, са звычайных допісаў у газету, з невядзмых замалёвак і нарысаў пра нававольнае жыццё. А яно было зусім не падобнае на тое, якое ён ведаў да Кастрычніцкай рэвалюцыі. Гэта былі гады станаўлення і ўмацавання новага, савецкага ладу пасля першай сусветнай і грамадзянскай войнаў, гады масавага ўсведамлення простых людзей сваёй чалавечай годнасці, якую на працягу многіх стагоддзяў зневажалі ўсялякія каралі, цары і цараньты. Сын селяніна-бедняка — Сямёна Кудзелькі з вёскі Рудзенск, якая была побач з аднайменнай чыгуначнай станцыяй,

ВА УСІХ тэатрах Беларусі плёна і паспяхова працуюць выхаванцы гэтага выдатнага акцёра. І не толькі ў тэатрах Беларусі, а і Расійскай Федэрацыі, і Украіны, і Прыбалтыкі...

Аднойчы ў адказ на пытанне пра выхаванцаў Дзмітрыя Аляксеевіча назваў некалькі прозвішчаў і дадаў: «Вось гэта мае вучні, а астатнія — вучыліся ў мяне...» І «вучні», і тыя, што «вучыліся», сёння з пашанай гавораць: «Мы — арлоўцы!»

...У тэатральную педагогіку, як у прафесію, Дзмітрый Аляксеевіч Арлоў прыйшоў ужо сталым майстрам, вядучым артыстам і галоўным рэжысёрам Дзяржаўнага рускага драматычнага тэатра БССР імя М. Горкага, мастаком ідэіна і творца сфарміраваным. Ён верыў у геніяльнасць сістэмы К. С. Станіслаўскага і кіраваўся яе прынцыпамі і тады, калі сам іграў на сцэне або на экране. І тады, калі вёў курс у інстытуце.

Цікава, што яшчэ падлеткам ён у аматарскіх гуртках на хатняй і школьнай сцэнах не толькі сам іграў Мітрафанушку і Гараднічага («Недаростак» Фанвізіна і «Рэвізор» Гоголя), а і сам па-рэжысёрску арганізаваў спектаклі. У гэтай арганізацыі ўпершыню, напэўна, правіліся і педагогічныя зольнасці будучага прафесара тэатральнага інстытута.

Любоў да працэсу падрыхтоўкі спектакля ён захаваў на ўсё жыццё і настойліва прывіваў яе сваім вучням.

Выхавацелямі Д. А. Арлова ў тэатральным тэхнікуме ў Маскве былі Леанід Леанідаў і Аляксей Папоў. Пазней у тэатры-студыі імя Ф. І. Шалаяіна трэцім педагогам яго стаў Аляксей Дзінкі. Многаму навучыў Арлова і Аляксандр Лабанаў, які паставіў шэраг спектакляў з яго ўдзелам. Іх імёны — вяршыні савецкай рэжысуры. Л. М. Леанідаў і А. Д. Папоў — непасрэдыя вучні К. С. Станіслаўскага. Ад іх і праз іх засвойваў Арлоў сутнасць сістэмы выхавання маладога акцёра, правяраў яе на асабістай практыцы ў розных тэатрах Масквы, а потым у Рускай тэатры БССР імя М. Горкага.

Каб далучыць вучняў да глыбіняў мастацтва, прафе-

сар Арлоў вучыў іх, па-першае, ведаць багатую сцэнічную гісторыю п'есы, а па-другое, шукаць самастойныя шляхі да ўвасаблення ідэй і вобразаў. Вернемся яшчэ раз да дыпламнага спектакля «На дне». У Маскве тады адбыўся спецасаблівы форум тэатральных вучняў нашай шматнацыянальнай Радзімы. Народны артыст Савецкага Саюза, прафесар В. Тапаркоў — старшыня журы Усесаюзнага агляду дыпламных спектакляў, пісаў на старонках газеты «Советская культура»: «Заслугоўвае пахвалы пастаноўка маладым Беларусі тэатральна-мастац-

Народны артыст БССР Д. Арлоў у ролях — цара Фёдара («Цар Фёдар Іаанавіч» А. Талстога), Чабутыкіна («Тры сястры» А. Чэхава), Сямёна Чайкі («Што пасееш, тое і пажнеш» В. Палескага).

ГОРДАСЦЬ НАСТАЎНІКА

ДА 70-годдзя НАРОДНАГА АРТЫСТА БССР Дзмітрыя АРЛОВА

нім інстытутам п'еса М. Горкага «На дне». Педагогі і студэнты змаглі адсыці ад устойлівых традыцый у вырашэнні гэтай п'есы і яе вобразаў. Новае, свежае працятанне п'есы ішло не па лініі пошукаў знешняй формы спектакля, а ў плане глыбокага адчування думкі аўтара, характараў. Студэнты-выпускнікі паказалі, што яны ўмеюць мысліць на сцэне: яркая характарнасць і сцэнічная выразнасць вобразаў ішлі ад арганічнага адчування жыцця, ад вернага разумення Горкага.

Маскоўская крытыка ацаніла спектакль «На дне» як поспех студэнтаў і педагогаў нашага інстытута. Калектыў здолеў вырашыць складаныя задачы ў пастаноўцы п'есы Горкага. Крытыкі адзначалі, што гэты спектакль самастойны: захаваўшы лепшыя традыцыі мхатаўскай пастаноўкі, ён не капіруе яе. Тонка адчуўшы поліфанію канфліктаў п'есы, пастаноўшчык Арлоў і калектыў дыпламнаў не шукалі лёгкай займальнасці, не падкрэслівалі любоўнай інтрыгі. Ім даражэй была магістральная думка, якая нібы працінае ўсе бытавыя перыпеты драмы. Персанажы спектакля вялі вострую і страдную, жыццёва-філасофскую спрэчку аб Праўдзе.

Дзмітрый Аляксеевіч быў надзвычай патрабавальны. Бывае, педагогі, набраўшы чарговы курс, потым імкнуцца абавязкова «выцягваць» маладых людзей «у артысты». Ён на кожнай чарговай сесі адкрыта і шчыра гаварыў пра недахопы, пра адносіны будучых акцёраў да працэсу навучання, пра маральныя і этычныя якасці. Так, здаралася, што кагосьці трэба было пераконаць, што артыста з яго не атрымаецца, нехта горка плакаў, выслушаўшы прафесара. І гэта таксама былі ўрокі бескампраміснага служэння высокім ідэалам мастацтва.

Творчая біяграфія артыста і яго рэжысёрскі вопыт рабілі Дзмітрыя Аляксеевіча даведчаным ва ўсіх аспектах літаратуры і мастацтва, знаўцам марксісцка-ленінскай эстэтыкі. Давайце пагартаем яго рэпертуарны спіс — на маскоўскай сцэне ён іграе галоўныя ролі ў спектаклях «Арыстакраты» М. Пагодзіна, «Матросы з Катара» Ф. Вольфа, «Бравы салдат Швейк» паводле рамана Я. Гашэка.

У канцы саракавых гадоў Арлоў становіцца мастацкім кіраўніком Дзяржаўнага рускага тэатра БССР, які тады працаваў у Магілёве. «Крамлёўскія куранты», «Рэвізор»,

«Як гартавалася сталь», «Неспакойная старасць», «Інтэрвенцыя» — вось работы, што карысталіся вялікім поспехам у гледачоў Беларусі. Заслугай Арлова было тое, што трупам настойліва і паслядоўна авалодвала сучаснай тэматыкай. Героіка рэвалюцыі і грамадзянскай вайны, будаўнічы пафас — пяцігодкі усё больш уладна ўваходзілі ў творчасць Рускага тэатра БССР. Вышэйшым артыстычным дасягненнем Арлова быў сцэнічны вобраз У. І. Леніна ў «Крамлёўскіх курантах».

Псіхалагічная заглыбленасць у духоўны свет героя, яркая эмацыянальнасць, якую ён звычайна стрымліваў некалькімі палірычнымі ўсхваляванымі, тонкае адчуванне гумару, дакладнае суладдзе паміж унутраным жыццём і знешнімі праявамі яго — рысы Арлова-акцёра. Зайздросны быў яго рэпертуар: то ён жыў у віры драматычных падзей («Цар Фёдар Іаанавіч», капітан Барсенеў у «Разломе»), то на мяжы сатырычнага гратэску здэкваўся з прайдзісветаў і ханжэй (Мальвола ў «Дванаццатай начы» Шэкспіра і Целяцеў у «Шалёных грохах» Астроўскага), то шукаў арыгінальнае ўвасабленне знаёмаму персанажу («Што пасееш, то і пажнеш» В. Палескага —

доктар Чайка). Тэатралы помняць яго цудоўным Чабутыкіным у чэхаўскіх «Трох сёстрах», інтэлектуальна неспакойным вучоным Пратасавым у «Дзесяці сонца» М. Горкага, прасветленым і ў нечым цынчным Бобам Марфі ў «Рускім пытанні» К. Сіманова...

Тое, што перажыў ён некалі, захапляючыся новымі і новымі творчымі задачамі, што адкрылася яму ў гэтых работах, што было назапашана ў сустрэчах з драматургіяй такога парадку, Дзмітрый Аляксеевіч перадаваў студэнтам. Без надакучлівага маралізатарства, без позы і самавыхваленьня. Але ўсё здзіўляла яго імправізацыйная лёгкасць, з якой ён мог вось цяпер, на вашых вачах пераўвасобіцца, скажам, у Карэніна, хоць іграў гэтую роль яшчэ ў 1938 годзе. Пажажа нейкі штрых, адну рысу, прамовіць рэпліку, дасць мімічныя акцыі твару — і перад намі быў завершаны па форме партрэт талentoўскага персанажа.

Наогул слухаць яго ў хвіліны творчага ўздыму было і асалодай, і павучальным урокам для далейшага пашырэння ўласных ведаў і ўражанняў: Арлоў захапляў багаццем сваёй таленавітай патуры.

Калі вам давялося б пагутарыць аб прафесіі акцёра з выхаванцамі Дзмітрыя Аляксеевіча — з мінчанінам Аўгустам Мілаванавым або з відэадыянам Георгіем Дубавым, напрыклад, — то ў вас, мабыць, склаўся не зусім аднолькавы партрэт Арлова, бо ён быў розным з рознымі. Часцей за ўсё патрабавальны, часамі іранічны да з'едлівасці, здаралася, і лагодна добрабычлівы, пшчотны. Дзмітрый Аляксеевіч шукаў індывідуальны падыход да кожнага з тых, хто вучыўся ў яго. З іх ён рабіў сваіх вучняў. Гэтае званне — «вучань Арлова» — было і застаецца вельмі высокім у артыстычным асяроддзі. Ім ганарыцца. А настаўнік, які пакідае такі след у сваіх выхаванцаў, пражыў жыццё ў мастацтве плённае і шчаслівае.

Аляксандр БУТАКОЎ,
кандыдат мастацтвазнаўства,

Уладзімір СКАРЫНКІН

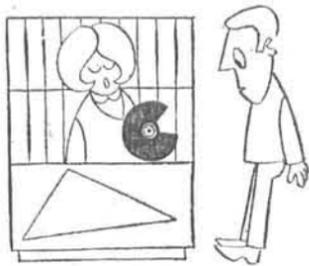
РАЦПРАПАНОВА

На паперы лакмусавай трэба
Экземпляр сігнальнай друкаваць,
У рэцэнзентах не было б патрэбы
І сказаў бы «дзякуй» нам чытач.

Пачаткоўцаў і масцітых,
веру,
Не пакрыўдзіць жорсткі прыгавор:
Чырванее з сорама папера —
Значыць, кіслы,
несучасны твор.
Нельга чытача з такім
знаёміць,
Начытаўся ён ужо муры...

Падлічыце,
колькі эканоміць
Тон паперы змогуць друкары!

У МАГАЗІНЕ ГРАМПЛАСЦІНАК

— Калі ласка, незакончаная сімфонія!
Мал. Поляфа ТОТА («Венгерскія навіны»).

Іван МАРКЕВІЧ

ПРАЗОРЛІВАСЦЬ КРЫТЫКА

Як дзяцел, ён
Без перадышкі
Дзяўбе, дзяўбе —
Чуваць далёка.
Ды толькі выбірае
«Шышкі»,
Якія паддаюцца лёгка...

Крычыць:
«За прынцыповасць!»
А шыпышну
Не ломіць ён:
Бо рукі коле.
У чужым жа воку
Бачыць парушынку,
А у сваім...
Нічога, аніколі...

І СУШЫЦЬ, І ВАРУШЫЦЬ

Да працы, як агонь,
кабета:
Усё ў руках яе гарыць.
За Музай шчыравала лета,
Глядзіш—
і вершаў стог стаіць...
Яна іх сушыць і варушыць—
Запал натхнення не пагас —
Хоць ты цягні яго за вушы:
Да стога не ідзе Пегас.

ПАРНАСКІЯ ХРОНІКА

У СВЕЦЕ НАВУКІ

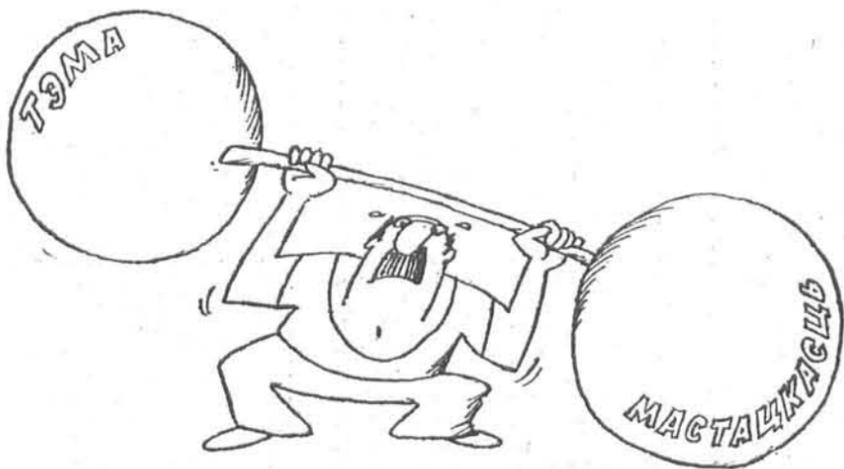
Нядаўна на кніжных паліцах з'явілася вельмі цікавая навукова-даследчая работа Янікі Сіпакова «Плюс на мінус». Аўтар закранае ў ёй шэраг пытанняў і праблем рознага навуковага характару: «Плюс на мінус» (матэматыка), «Дэмагог» (псіхалогія), «Праблема» (эканоміка), «Скасаванне шлюбу» (юрыдычнае), «Змей вечназялёны» (біялогія) і інш. Асабліва прыцягвае ўвагу навуковы трактат «Змей вечназялёны» — арыгінальным, рознабаковым ас-

вятленнем Я. Сіпаковым абранай тэмы, глыбінёй і стройнасцю выкладзеных у трактате палажэнняў. Па сцвярджэнню аўтара, змей вечназялёны — вельмі ядавітае і вельмі распаўсюджанае ў наш час драпежнае стварэнне з атрада бесхрыбетных, якое чалавек прыручыў і, нягледзячы на дужа балючыя, дужа шкодныя яго ўкусы, зрабіў як не хатняю істотаю.

Аўтар так уважліва, шырока спыніўся на апісанні і разглядзе гэ- тага, можа нават сама-

га-шкоднага віду сямейства змей, да якога ўжо людзі неяк прывыклі і весела называюць яго проста гарэлкаю (нярэдка — балбатухаю, чарнілам, малачком з-пад шалёнай каровы і г. д.), каб кожны нявыпытны ў гэтай справе чалавек мог хутка распазнаць драпежніка і, ведаючы шкоду ад яго ўкусу, своєчасова абараніцца...

Як абараніцца? Даследчык, мусіць, адкажа чытачам у наступных сваіх работах. Мы заклікаем і нашых даследчыкаў-гумарыстаў працаваць над праблемаю абясшкоджвання змея зялёнага.

Мал. Лотара ОТА («Ойленшпіль»).

А ты адкульчэчка, прыяцель?

Мікола ВЯРШЫНІН

Паўло ГЛАЗАВЫ

КАЛАМБУРЫ

ПРАДАУШЧЫЦА-МАХЛЯРКА

Сумленне страціла дарэшты:
Рука цягнулася да рэшты.

«СМЯЛЬЧАК»

Сябе паводзіць вельмі бойка,
Ды ўцёк, як пачалася бойка.

ЛОЗУНГ У ПАЖАРНЫМ ДЭПО

«Калі спяшаеш на пажар ты,
Тады забудзься лепш пра жарты».

Васіль ЖУКОВІЧ

НА ўСТУПНЫМ ЭКЗАМЕНЕ

Перад прафесарам, як пень.
Маўчаць гагоў быў цэлы дзень.
— Што цягне вас у інстытут!
— Параіў дзядзька:

ён працуе тут...

АМАТАР МУЗЫКІ

Пайшоў быў аднойчы Мяфодзій
На вечар класічных мелодый.
А там у буфэце рассеўся,
Па самае горла наеўся,
Вінца скаштаваў ён нямала,
Аж нават спазніўся у залу.
Зайшоў, а на сцэне жанчына,
Назваўшы імя піяніста,
— Дзевятая,— кажа ўсім чынна,—
Будзе рапсодыя Ліста!
І сумна прамовіў Мяфодзій:
— Спазніўся на восем рапсодый...

НЯПРАВІЛЬНАЯ ОПЕРА

Давялося перад святам
Зміцэру і Катры
Пабываць на прадстаўленні
У оперным тэатры.
Катра хмурыцца:— Такого,
Пэўна ж, не бывае:
Задушыў Агэла жонку
І стаіць—спявае.
— Што ты, Катра,— кажа Зміцэр.—
Ёсць пра што калякаць.
Ён ці раз жаніцца будзе...
Хіба ж яму плакаць!
Пераклад з украінскай М. БАЗАРЭВІЧ.

ПА СВЕТУ ДОБРА ПАХАДЗІШЫ...

Рэха разносілася звычайна ў даліне, размешчанай сярод скал паблізу Растантанай Грані. Я спыніўся, набраў паветра ў лёгкія і крыкнуў, як гэта робіцца ў такіх выпадках:

— Э-э-э-э!!!

Але рэха маўчала. Замест яго з'явіўся нейкі пачарнелы ад сонца тып і сказаў:

— Вы па якой справе?

— Па справе рэха, Я крычу, а яно не адказвае.

— І не адкажа. Рэха ў рамонце, яно мадэрнізуецца, — растлумачыў ён мне.

— Як гэта мадэрнізуецца? — здзівіўся я.

— Не разумееце? Яно састарэла, не паспявала ісці ў нагу з патрэбнасцямі, яго прадукцыйнасць была роўнай ледзьве сямідзесяці дэцыбелам на адзін кубічны гектар даліны, а нам патрэбна, як мінімум, дзевяноста дэцыбел, каб задаволіць актуальны попыт і прабіцца праз транзістары. Турызм робіцца масавым.

— Чаго толькі не выдумаюць для паліпсіжання якасці абслугоўвання, — пахваліў я. — А вы адкуль пра ўсё так добра ведаеце?

— Я работнік бюро па канструкцыі рэха, — прадставіўся незнаёмец.

— Глядзіце, нават бюро арганізавалі. А ці нельга спецыяльна для мяне, у парадку выключэння, пусціць старое рэха, хоць бы разочак?

— Немагчыма, — запрэчыў канструктар. — Старое рэха поўнаасцю разабрана, а пуск новага адбудзецца толькі ў наступным месяцы.

— Ну добра, тады зазірну ў наступным.

— Міласці просім. Навошта вам зараз напружваць лёгкія, калі праз

месяц вы зможаце без усякіх намаганняў паклікаць рэха і яно вам адкажа. На той час ужо будучы працаваць электраўзмацняльнікі.

— Усё лягчэй быць чалавекам, — канстатаваў я.

— Калі ў вас ёсць знаёмыя або сваякі за мяжой, то і іх запрасіце, рэха зможа адказаць на замежных мовах.

— А плаціць валютай? — пацікавіўся я.

— Не. Гэта было калісьці, цяпер плоцяць злотымі. Так што абавязкова заходзьце.

— А калі я буду заняты і не змагу прыехаць? — раптам запанакіўся я.

— Пра гэта мы таксама падумалі, — сулакоіў ён мяне. — Вам дастаткова набраць нумар 333, камутатар аўтаматычна вас злучыць, і рэха адкажа па тэлефону.

— Скажыце, як старанна ўсё прадумана! — мяне ахапіла шчырая радасць. — Нарэшце ўсё будзе як належыць. Вялікае дзякуй за інфармацыю.

— Калі ласка!

З даліны павяяла холадам. Набліжаўся вечар. Трэба было вяртацца дамоў. Я ўжо развітваўся з майм новым знаёмым, калі раптам пачулася:

— Э-э-э...

Гукі несліся па даліне, адбіваючыся то ад адной скалы, то ад другой, пакуль не замоўклі.

— Дык гэта ж рэха, — страпануўся я. — Адказвае ж некаму?

— Гэта не што іншае, як запозненыя адказы, не выкананыя ў мінулым квартале, — запэўніў мяне канструктар.

— Запозненыя... Крыху цяжкія, і чалавек заўсёды свайго дачкаецца.

Пераклад з польскай.

«Літаратура і мастацтва» — орган Міністэрства культуры і правлення Саюза пісателёў БССР. Мінск.

«ЛИТАРАТУРА І МАСТАЦТВА»

Выходзіць па пятніцах на шаснаццаці старонках.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.

Індэкс 63856.

АТ 05443

Адрас рэдакцыі: 220600, ГСП, Мінск, вул. Захарава, 19.

Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі—33-24-61, намесніка галоўнага рэдактара—33-25-25, адзназнага саратара—33-44-04, аддзела літаратуры — 33-22-04, аддзела тэатра, кіно і музыкі — 33-24-62, аддзела выўленчага мастацтва, архітэктуры і вытворчай эстэтыкі — 33-24-62, аддзела публіцыстыкі — 33-21-53, аддзела культуры — 33-24-62, выдавецтва — 32-22-19, бухгалтэрыі — 32-15-87.

Рукапісаў рэдакцыя не вяртае.

Галоўны рэдактар Х. Д. ЖЫЧКА.

Рэдакцыйная калегія: З. І. АЗГУР, А. Ц. БАЖКО, Б. І. БУР'ЯН, А. І. БУТАКОУ, А. С. ГРАЧАНІКАУ, Ю. П. ГРЫГОР'ЕУ, К. Л. ГУБАРЭВІЧ, І. М. ДАБРА-ЛЮБАУ, В. У. ІВАШЫН, А. С. КАЗЛОУСКІ, П. М. МАКАЛЬ, У. Л. МЕХАУ, Л. Я. ПРОКША, Р. К. САБАЛЕНКА, І. А. САНКОВА, М. Г. ТКАЧОУ, Ю. М. ЧУРКО, Р. Р. ШЫРМА.